poezia română religioasă

"Apartinând unui popor prin excelență moral și evlavios, ținând în permanență dreaptă cumpâna adevărului în raport cu alte neamuri, iubitor, cum se știe, al libertății și frumosului, românul și-a găsit în creștinism cel mai adecvat sprijin în rezistența față de vitregiile de tot felul care i-au bântuit țara, ogradă și sufletul de-a lungul veacurilor. [...] Pe de altă parte, născut poet, cum avea s-o spună Alesandri, românul și-a îndreptat gândul și iubirea lui către Dumnezeu nu doar prin slovele rugăciunilor știute din moși-strămoși, ci și prin versuri – ca formă superioară de exprimare a preaplinului său sufletesc. Nu e de mirare, deci, că sentimentul religios se manifestă în literatura română încă de la începuturile acesteia..."

FLORENTIN POPESCU

Antologia poeziei religioase românești (în două volume) reunește peste o sută treizeci de autori, între care: Nicolae Olahus, Varlaam Dosoftei, Ianache Văcărescu, Anton Pann, Grigore Alexandrescu, Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, Al. Macedonski, St. O. Iosif, Octavian Goga, Tudor Arghezi, V. Voiculescu, Emil Isac, Nichifor Crainic, Aron Cotruș, Al. Mateevici, Adrian Maniu, Ion Pillat, Ion Barbu, Lucian Blaga, Ion Vinea, Al. Philippide, Zaharia Stancu, Radu Gyr, Mircea Streinul, Vintilă Horia, Magda Isanos, Ștefan Baciu, Radu Stanca, Șt. Aug. Doinas, Ion Caraion, A. E. Baconsky, Nichita Stănescu, Grigore Vieru, Marin Sorescu, Cezar Baltag, Ileana Mălăncioiu, Ioan Alexandru, Ana Blandiana, Daniel Turcea, Nicolae Dabija, Leonida Lari și alții.

ISBN 973-21-0586-0

1492

lei 15.000

editura minerva

BIBLIOTECA ALEPH

CLUBUL CĂRȚII DIGITALE

1492

fondată în 1895 bpt serie nouă

poezia română religioasă

I. de la dosoftei la nichifor crainic

poezia română religioasă

fondată în 1895 bpt serie nouă

Ilustrația copertei: Reproducere după SFÂNTA TROIȚĂ, icoană pe sticlă, sem
și datată: *Petru Zugrav 1795* (Zona Alba Iulia, Valea Sebeș

Ediția I a acestei lucrări a apărut în anul 1992 la Editura Albatros din București. În vederea publicării în colecția *Biblioteca pentru toți* antologia a fost revăzută și adăugită; ea apare în două volume.

poezia română religioasă

I. de la dosoftei la nichifor crainic

ANTOLOGIE

TEXTE ALESE, CUVÂNT ÎNAINTE
ȘI NOTE BIBLIOGRAFICE
DE
FLORENTIN POPESCU

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1999
EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

Cartea a apărut cu sprijinul MINISTERULUI CULTURII

ISBN 973-21-0586-0

CUVÂNT ÎNAINTE

Capitol vast și foarte important al literaturii române, lirica de inspirație religioasă nu s-a bucurat — cel puțin în ultimele patru-cinci decenii, din motivele ideologice știute— de apariții editoriale semnificative, care s-o facă și cunoscută și răspândită îndeajuns în rândurile cititorilor. De aceea (și nu numai de aceea) o antologie cum este cea de față se constituie — cel puțin în intenția celui care a alcătuit-o și a editurii care-i facilitează drumul spre cititor — într-un moment cultural deosebit. Ea se dorește a fi, pe de altă parte, și un fel de biserică imaginară în care, la o mai atentă ascultare, se pot auzi, de peste veacuri și până azi, ecourile fermecate și fără de seamăn ale unei muzici divine. Muzică în undele căreia răsună, deopotrivă, rugăciunea însinguratului călugăr de la un schit pierdut în adâncuri de codri și corul de voci grave al marilor biserici din orașele românești, cântecul colindelor rostite de copii în nopțile de Crăciun, dar și foșnetul filelor pe care mâna și gândul poetului, la ceas de taină, când aripa stelei i-a bătut în fereastră, au așternut versul inspirat lui de propria putere și credință în Dumnezeu.

Căci dacă este adevărat că fiecare creator de valori spirituale are, prin datul destinului său, un strop sau mai mulți de har divin (și fără îndoială că așa este!) atunci e mai mult decât evident că poezia comunică cel mai mult și cel mai direct cu Divinitatea. Mii de fire și de căi nevăzute, cel mai adesea misterioase, îi leagă pe poeții adevărați de Dumnezeire. Și nu este de mirare, de aceea, că unii dintre aceștia au și mărturisit-o: „Nu eu am scris, ci parcă altcineva mi-a dictat să scriu așa..." „Nu mâna mea, ci o altă mână, dinafară, a scris toate acestea..."

Născută întotdeauna în singurătate și după legi ce au scăpat și vo[r] scăpa mereu percepției comune, poezia a fost și a rămas mereu cea ma[i] apropiată de Divinitate, fie că poetul a fost ori nu conștient de asta, fie că a fost mai mult ori mai puțin deschis la percepția forțelor spirituale, concep[t]uale, venind de undeva de dincolo de el.

Aparținând unui popor prin excelență moral și evlavios, ținând în per[-]manență dreaptă cumpăna adevărului în raport cu alte neamuri, iubitor, cum se știe, al libertății și frumosului, românul și-a găsit în creștinism cel mai adecvat sprijin în rezistența față de vitregiile de tot felul care i-au bântuit ograda, viața și sufletul de-a lungul veacurilor. Dumnezeu și biserica i-au fost o statornică credință în toate ceasurile vieții — și în cele de liniște și în cele de urgie. Către biserică a venit el spre a se ruga pentru bine, dreptate și libertate când vrăjmașul i-a călcat ocina; și tot acolo s-a dus în puținele-i zile de răgaz spre a mulțumi lui Dumnezeu pentru toate cele ce El i-a hărăzit: o familie sănătoasă, o recoltă bună, o gospodărie avută, un trai decent etc.

Pe de altă parte, născut poet, cum avea s-o spună Alecsandri, românul și-a îndreptat adesea gândul către Dumnezeu nu doar în slovele rugăciu[-]nilor știute din moși-strămoși, ci și în versuri — ca formă superioară de exprimare a preaplinului său sufletesc. Nu e de mirare, deci, că sentimentul religios se manifestă în literatura română încă de la începuturile creației beletristice propriu-zise, când ideile și contribuțiile originale ale autorilor de mai târziu abia dacă se puteau întrevedea.

*

După cum se cunoaște, cele mai vechi texte care au circulat la noi înainte de secolul al XV-lea erau în limba slavonă și se circumscriau curen[-]tului isihast, teoretizat în veacul anterior de Grigorie Palamas (1297–1360). Amănuntul acesta este necesar să fie reamintit fiindcă isihastul predica întoarcerea la ortodoxie printr-un desăvârșit ascetism și fiindcă respectivului curent îi datorăm primele scrieri (aparținând lui Grigore Țamblac și ucen[i]cilor călugărului Nicodim de la Tismana). În ce privește „rădăcinile" subiec[t]ului care ne interesează — poezia creștin-ortodoxă — tot acum sunt foarte răspândite troparele lui Filotei, logofătul lui Mircea cel Bătrân, așa-numitele pripeale, *compoziții, în limba slavonă, scrisă pentru a fi cântate la sărbătorile Maicii Domnului și ale sfinților și mucenicilor mai importanți, cu versuri*

alese din psalmii istoricului, geografului, filozofului și poetului bizantin Nichifor Vlemmidis (1197–1272). Refrenele lui Filotei, tipărite prima oară în Molitvoslovul de la Veneția, din 1547, constituie prima contribuție românească la poezia imnografică admisă în liturghia ortodoxă a țărilor slave (Bulgaria, Serbia, Rusia).

Deceniile celei de a doua jumătăți a veacului al XV-lea și primele din secolul următor sunt, din punctul de vedere al istoriei literare, cele ale istoriografiei, ale letopisețelor și cronicilor despre domniile pământene. Interesul pentru traduceri de texte bisericești se intensifică, însă abia în a doua jumătate a secolului al XVI-lea și în cel următor, Biblia de la București (1688) *și* Psaltirea în versuri *tocmită a mitropolitului Dosoftei (1673, Uniev — Polonia) vor reprezenta două momente de referință. Iar dacă stihurile lui Dosoftei (necântate niciodată în biserică, dar circulând multă vreme sub formă de colinde) au trecut, la vremea apariției, drept traduceri, ele pot fi considerate în egală măsură și fără a exagera cu nimic și niște creații originale, valoroase, chiar dacă ideile lor sunt cele din* Psalmii *lui David. În orice caz, amintita operă a lui Dosoftei va avea o înrâurie remarcabilă, două veacuri și jumătate mai târziu, asupra unuia dintre cei mai mari poeți români, autor de psalmi: Tudor Arghezi.*

Poezie religioasă, creștin-ortodoxă propriu-zisă nu mai avem după Dosoftei și până la începutul secolului al XIX-lea, ea cedând locul prozei, sentimentul credinței în Dumnezeu căpătând alte configurații la Antim Ivireanu (în Didahii*), ori lipsind sau apărând firav și în alte contexte istorice la marii noștri cronicari (Grigore Ureche, Miron Costin, Ion Neculce), în letopisețele anonime, ca și la Dimitrie Cantemir, Ianache Văcărescu și (cu unele excepții) în cărțile populare care au circulat către anul 1800.*

Dar existența unei poezii religioase la noi în secolul trecut se poate vorbi cu îndreptățire dacă se iau în considerare unele creații ale lui Mihai Eminescu, Grigore Alexandrescu, Duiliu Zamfirescu, George Coșbuc și ale altor poeți, mai puțin importanți (ca George Crețeanu și George Tutoveanu), la care fiorul transcendentului apare sporadic și fără forța care se va întâlni mai târziu la Arghezi, Blaga sau V. Voiculescu. Un loc aparte îl ocupă poetul și pictorul naiv Picu Pătruț. Totuși, pentru tematica antologiei de față textele scrise în acest interval își au importanța lor și nu pot fi trecute cu vederea.

*

Este meritul incontestabil al poeziei moderne — prin constelaaţia de aur, reprezentată, alături de alţii, puţini la număr, de Arghezi, Blaga, V. Voiculescu, Ion Pillat, Nichifor Crainic — nu numai de a fi redescoperit sensurile filozofice şi profunzimile creaţiei în centrul căreia se află omul în dialog cu Logosul, muritorul în conversaţie cu Divinitatea, ci şi tainele unor izvoare de inspiraţie practic inepuizabile şi dătătoare de revelaţii nebănuite. Acum poezia atinge altitudini considerabile, deopotrivă în conţinut şi în formă, acum eu-l liric descoperă teritorii timid şi puţin explorate înainte, acum creatorii caută să dea expresie atât unor trăiri personale, mai mult sau mai puţin profunde, cât şi întregului tumult al gândirii axată pe desluşirea misterului existenţei de dincoace şi de dincolo de viaţa strict biologică; acum poeţii îşi pun întrebări fundamentale privind universul material şi cel uman, legate de umanitate şi de Divinitate, de posibilitatea stabilirii unui dialog între individ şi Dumnezeu.

Sunetul, strigătul prin care poetul îl imploră pe cel Atotputernic răsună cu o forţă inconfundabilă la Arghezi: „Nici rugăciunea, poate, nu mi-e rugăciune,/ Nici omul meu nu-i poate omenesc./ Ard către tine-ncet ca un tăciune./ Te caut mut, te-nchipui, te gândesc" (Psalm) *sau: „Nu-ţi cer un lucru preţ cu neputinţă/ În recea mea-ncruntată suferinţă,/ Dacă-ncepui de-aproape să-ţi dau ghes/ Vreau să vorbeşti cu robul tău mai des"* (Psalm).

Un rol important în cultivarea şi răspândirea poeziei creştin-ortodoxe din pereioada interebelică l-a avut, după cum se ştie, revista „Gândirea", promotoarea unui veritabil curent — „gândirismul" (un ortodoxism aplicat în plan estetic, teoretizat prin studii şi articole de mentorul publicaţiei, Nichifor Crainic), de care vor fi influenţaţi, în mai mare ori mai mică măsură, Blaga, Pillat, V. Voiculescu, Sandu Tudor, Ştefan I. Nenițescu şi o serie de alţi poeţi ale căror nume abia dacă au fost reţinute de istoria literară.

La Blaga, bunăoară, întâlnim un panteism extatic, o exuberanţă în care se topesc, laolaltă, trup şi vis, univers şi mit creştin, spre a ajunge, în Lauda somnului, *la un fel de nostalgie a edenului: „În somn sângele meu e ca un val/ se trage din mine/înapoi în părinţi".*

V. Voiculescu merge mai departe şi, convins că Poezia este de esenţă divină, scrie: „Stăpâne, pleacă-te pe coarde../ Şi dacă vezi că n-am putere,/ la Tu, în mâna Ta, arcuşul şi cântă în eternitate" (la Tu arcuşul). *De altfel, lectura integrală a operei acestui scriitor relevă o iniţiere, o apropiere a poetului de Divinitate, aidoma unor suişuri pe nişte trepte atinse prin chiar*

titlurile unora dintre volume: Pârgă *(1921)*. Poeme cu îngeri *(1927)*, Destin *(1933)*, Urcuș *(1937)*, Întrezăriri *(1939)*. *În acest context confesiunea într-un poem de maturitate devine semnificativă: „Urc muntele de gând cu grele galbe,/ Cătând frunzarul rugului aprins:/ Doar mugetele tunetelor albe/ Mă vor vesti că, Doamne, te-am atins/ Și-și vor croi, făcându-le puzderii,/ Pe mătcile urechilor drum nou,/ Că, până-n fund, bulboanele tăcerii/ S-or turbura sub bulgării de ecou // Atunci scoțând sandala minții moale,/ Cu sufletul desculț prin jarul dur,/ Pășind în vârful gândurilor goale/ Voi cuteza să calc pe spirit pur"*. (Horeb lăuntric).

Aceeași aspirație la eternitate, la întâlnirea cu Duhul Sfânt apare și la Nichifor Crainic — pentru care „nostalgia" paradisului (teoretizată de el într-un eseu cu acest titlu) este exprimată în versuri amintind creațiile folclorice, respectiv colindele: „Spre țara lui Lerui-Ler,/ Nu e zbor, nici drum de fier, —/ Numai lamură de gând,/ Numai suflet tremurând/ Și vâslaș un înger,/ /Spre țara de peste veac,/ Nesfârșire fără leac,/ Vămile văzduhului,/ Săbiile duhului,/ Pururea de strajă./ /.. În țara lui Lerui-Ler/ Năzuiesc un colț de cer./ De-oi găsi, de n-oi găsi,/ Nimenea nu poate ști —/ Singur Lerui-Ler." (Țara de peste veac).

Sentimentul religios este prezent, cum spuneam, și în opera poetică a altor scriitori din grupul literar de la „Gândirea" (Ștefan I. Nenițescu, Sandu Tudor, Gherghinescu Vania, Ovidiu Papadima, George Lesnea, Paul Sterian, A. Dominic, George Gregorian, D. Ciurezu), însă ștachetea lirică fixată de Arghezi, V. Voiculescu, Lucian Blaga acestui tip de lirică nu a putut fi depășită, creațiile în cauză fiind consemnate de istoria literară mai mult sub beneficiu de inventar decât ca repere tematice.

Firește, valoarea unora dintre poemele amintite până acum este discutabilă, multe dintre ele neputând rezista la o judecată estetică mai severă. Nu ne-am propus, însă, o analiză detaliată a lor (demers care ar depăși cadrul unei antologii cum este aceasta), lăsând cititorului libertatea de a aprecia dincolo (și dincoace!) de trecerea în revistă a autorilor și a scrierilor lor.

Cei patruzeci și cinci de ani de dictatură comunistă din România au făcut aproape imposibilă manifestarea nestingherită — în reviste și volume — a autorilor de poezie religioasă, așa încât editorului de azi îi vine foarte greu să descopere textele cele mai reprezentative pentru acest gen de lirică. Totuși e remarcabil faptul că mulți dintre poeții contemporani cunoscuți au abordat (și nu întâmplător!) teme și idei inspirate de spațiul religios în

general. Chiar și atunci când n-a putut vedea lumina tiparului în paginile publicațiilor culturale, lirica lor a fost „strecurată", voalat sau nu, în multe cărți editate în perioada respectivă. Astfel, de la Ion Caraion și Valeriu Anania și până la Daniel Turcea și Nicolae Dabija, de la Nichita Stănescu și Ana Blandiana sau Ileana Mălăncioiu și până la Romulus Guga, Mircea Ciobanu și alții, poeții au practicat, cu rezultate remarcabile, o astfel de creație. Este mai mult decât reconfortant s-o descoperi — chiar și așa, răspândită prin volume! — și să constați, dacă mai era nevoie, că filonul îndelungatei și bogatei tradiții românești în domeniu, deși timid, subțiat grație împrejurărilor social-politice, n-a cunoscut hiatusuri în timpul dictaturii comuniste.

Este de presupus, însă, că o mare cantitate de poezie religioasă n-a văzut încă lumina tiparului și rămâne de datoria editorilor, a criticilor și istoricilor literari ai viitorului să descearnă ce este remarcabil și ce nu din aceste texte, bineînțeles după ce ele vor părăsi sertarele autorilor, prîn care se vor fi aflând, pentru a fi editate și încredințate publicului care le așteaptă.

Cartea pe care o ai în mână, stimate cititor, se dorește a-ți fi, între altele, și o lectură de suflet. O lectură care să-ți prilejuiască — pe marea învolburată de griji și neliniști a acestor vremuri — o mică oază de bucurie, de puritate și de frumos.

Florentin Popescu

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Fiind o premieră editorială după patruzeci și cinci de ani de totalitarism, prima ediție a acestei antologii (apărută la Editura Albastros în anul 1992) a pus în fața celui care a alcătuit-o o serie de greutăți inerente, cum ar fi: investigarea fișierului biobibliografic al autorilor, descoperirea sau redescoperirea unor texte aflate în cărți aproape uitate, cercetarea colecțiilor unor reviste mai vechi (ca „Semănătorul", „Viața nouă", „Gândirea", „Boabe de grâu", „Albina" ș.a.), selecția, orânduirea cronologică a autorilor și a textelor etc., greutăți în cele din urmă depășite.

Antologia noastră cuprinde două categorii de texte: a) poeme tipic religioase (rugăciuni, psalmi, imnuri etc.); b) poeme inspirate de universul lumii creștine, cu un conținut mai degrabă decorativ religios decât sacru (vezi: Otilia Cazimir, *Clopotele;* Ioan I. Ciorănescu, *Catedrala*), necesare credem, ca „pete de culoare" într-un tablou panoramic.

Dată fiind dorința antologatorului de a oferi cititorilor o cât mai vastă oglindă a spațiului spiritual în care s-au manifestat poeții de ieri, ca și vitalitatea și continuitatea unei vechi și bogate tradiții, în prezenta ediție s-a acordat un spațiu mai larg și liricii din Basarabia — ca un gest firesc de recuperare a unor valori aparținând patrimoniului literar național. Pe de altă parte, dată fiind colecția în care apare și adresabilitatea ei, în orânduirea textelor ni s-a impus de la sine păstrarea criteriului cronologic — după anul nașterii scriitorului. De asemenea, din aceleași motive, am considerat necesar să prezentăm textele poeților care s-au manifestat mai convingător și — cantitativ — mai mult, mai sugestiv și totodată mai reprezentativ în poezia religioasă însoțite de un scurt medalion al scriitorului, medaiion util celor

care vor dori să aprofundeze cunoașterea acestei direcții a creației celor antologați; din aceleași rațiuni medalionul este însoțit și de o bibliografie minimă și de referințele critice de bază.

Dat fiind spațiul fatalmente limitat al acestei cărți, în finalul medalioanelor amintite volumele de referință au fost abreviate astfel:

I.L.R. — *Istoria literaturii române*, 1, Editura Academiei, Buc., 1964.

D.L.R.I. — *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, Editura Academiei R.S.R., București 1979.

D.L.R.2 — *Dicționarul de literatură română*, Editura Univers, București, 1979.

G.C.— I.L.R. — George Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Ed. II-a, Editura Minerva, 1982.

E.L.,—I.L.R.C.I — Eugen Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane*, vol. I, Editura Minerva, București, 1973.

Al.P.—I.L.R. —Alexandru Piru, *Istoria literaturii române*, vol. I. Perioada veche, Editura didactică și pedagogică, București, 1970.

Ov.C.—L.R.I.R., II — Ov. S. Crohmălniceanu, *Literatura română între cele două războaie mondiale*, vol. II, Editura Minerva, București, 1974.

M.P.—D.L.R.C. — Marian Popa, *Dicționar de literatură română contemporană*, Ed. II-a, Editura Albatros, București, 1975.

D.M.—G.G.—Dumitru Micu, *„Gândirea" și gândirismul*, Editura Minerva, București, 1975

Z.P.S.—D.S.R. (I sau II)— Mircea Zaciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu (coordonatori), *Dicționarul scriitorilor români*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1995, 1998.

De la caz la caz, acolo unde am considerat necesar am citat cu titlul întreg și alte lucrări.

Având în vedere amintita adresabilitate a colecției „Biblioteca pentru toți", în reproducerea textelor am optat pentru edițiile mai noi, ori foarte cunoscute și cuprinzătoare, apelând la prima apariție în volum numai în cazurile scriitorilor a căror operă n-a mai fost reeditată de atunci. Ediția (titlul și anul apariției volumului în care se află textul/ textele din prezenta antologie) apare menționată, după caz, la sfârșitul fiecărei poezii sau a întregului grupaj de versuri (cu excepția autorilor care beneficiază de prezentare biobibliografică, unde sursele sunt cuprinse în respectiva fișă de scriitor. S-a procedat,

unde a fost necesar, la adaptarea textelor la normele lingvistice și ortografice actuale. Este de la sine înțeles că în cazul autorilor mai vechi (Dosoftei, Varlaam, Samuil Micu Klein și alții, puțini la număr) am păstrat particularitățile stilistice și de limbă proprii epocii în care aceștia au scris.

Nădăjduim că ediția noastră va fi de un real folos elevilor, studenților, profesorilor, tuturor cititorilor dornici să cunoască aspecte mai puțin știute ale operei poeților români de ieri și de azi.

Orice sugestii de îmbunătățire a conținutului pentru o eventuală ediție viitoare sunt binevenite.

F.P.

ANONIM

(Secolul al XV-lea

CÂNTECUL LUI DAVID 12

Pără cându, Doamne, uiți-ne pără în cumplit?
Pără cându întorci fața ta de mere?
Pără cându puniu sfeature în sufletul mieu
dureare întru irema mea dzua și noaptea?
Pără cându rădică-se dracul mieu spre mere?
Caută și audzi-ne Dumnedzeul mieu
se nu cândva doarmă în moarte.
Se nu cândva dzică dracul: întăriiu-me spr-ânsu.
Dodeitorii[1] miei bucură-se se me-as clăti.

E eu spre meserearea[2] ta upuvăiiu[3]
bucură-se irema mea de spăsenia ta
Cântu Domnului birefăcă(to)riului mieu
și cântu numele Domnului de sus

(Traducere din lb. slavă de I. Bianu)
(Psaltirea Scheiană, 1482)

[1] Cei care mă supără.
[2] Mila.
[3] Nădăjduii.

NICOLAE OLAHUS

(1493–1568)

RUGĂCIUNE

Sfânt Dumnezeu, ce-ai zidit pământul, și marea, și cerul,
Tu, ce c-un semn pironești aștrii de foc în tării;
Tu, dup-al căruia plac se-nvârte-n orbita-i lucioasă
Luna și soarele aprins tras de fugarii cei iuți;
Tu, ce hrănești a pământului rodnic semințe gustoase,
Tu, ce cu dragostea ta pe muritori ocrotești;
Tu, în a cărui mână se află a păcii zăloguri
Și a lui Marte cel crunt însângerate săgeți;
Ce să-ți aduc ca prinos, potrivit mulțumirea-mi s-arate
Și să slăvesc mai smerit numele-ți sfânt de trei ori?
Prea meritate pedepse ne-aduc ale noastre păcate;
Mâna ta poartă pe drept biciul ce acum ne-a lovit.
Cum un părinte sever cu grele loviri pedepsește
Ale copiilor săi nesăbuite greșeli.
Astfel și tu ne mustrezi pe noi ce-notăm în păcate
Și după vrerea-ți, acum grele pedepse ne-am luat.
Dat-ai ades după vesele timpuri și vremuri grozave
Iar după vifor și ploi, zile senine dăduși.
Astfel divina putere deprinsă-i să-și schimbe purcesul
Iarăși și iar deschizând îndurătorul ei sân.

(Traducere din limba latină de Ștefan Bezdechi)
(*Carmina*, Apud. Ștefan Bezdechi, *Nicolae Olahus, primul umanist de origine română*, 1939)

PETRU CERCEL

(c. 1545–1590)

[RUGĂCIUNE]

Stăpâne Domn pe-adânc și pe văzduhuri,
Tu, ce-ai făcut pământ și cer și mare,
Pe om din lut și nevăzute duhuri;
Tu, care din fecioară întrupare
Ai vrut să iei, Părinte preaputernic,
Ca să-nviezi și să ne dai iertare;
Tu, ce vărsându-ți sângele cucernic
Ai sfărâmat a iadului tărie
Și l-ai legat pe diavolul nemerinic;
Tu, ce-ai deschis a ta împărăție
Și blând te-arăți și milostiv cu mine,
Spre-a-mi face raiul veșnică moșie;
Ascultă, Tată, ruga mea ce vine
La tine arzătoare și plecată,
Tu, ce-ai fost om ca să mă-nalț la tine,
Cum voi plăti, stăpânul meu, vreodată
Atâtea bunuri mie hărăzite
Și ce-aș putea să-ți juruiesc răsplată?
Mă-mbelșugași cu daruri nesfârșite,
Fiind nevrednic eu, și cu-ndurare
M-ajuți mereu, mă-ndrepți din căi greșite.

Tu nu pui preț pe-averi sau pe odoare,
Pe perle, nici pe pietre nestemate,
Căci tot ce e, e-al tău, stăpâne mare.
De tine-au fost făcute-n lume toate.
Și omul mârșav nici c-un pai subțire
Să se fălească-a fi al său nu poate
Cu o bătaie d-aripi, cu-o privire
Chivernisești și-ndrepți orice făptură,
Și cerul și tărâmul de sub fire.
Plăcute-altfel de jertfe nu-ți mai fură,
Alt dor decât o inimă curată
Și închinată ție cu căldură,
Și toți să te mărturisească, Tată,
Drept Domn al Israelului, cel care
L-a înecat pe Faraon odată.
Tu vrei doar faptă bună și-nchinare
Și toți să te slujim, căci știi în minte
Și-n inimă ce-ascunde fiecare.
E mică plata ce ne ceri, Părinte.
Și s-o-mplinim pe toată cu dreptate,
Dar tot ne vei moșteni (?) ai slavei sfinte.
Prea multă dragoste și bunătate
Arăți spre noi, căci cu nesocotire
O prețuim, și numai cu păcate
Răspundem la a ta milostivire
Și-al tău județ, cu care plin de fală
Călăuzești cu bine-ntreaga fire.
Cu multă neștiință și greșeală
Noi ne trudim să-ți dăm în închinare
O inimă plecată cu sfială,
Dar, bieți de noi, greșim fără-ncetare
În fața ta, puternice-mpărate,
Și-ți risipim averea-n desfătare.

Pân' ce Ursitele nenduplecate
Vor rupe-al anilor mei fir subțire,
Îmi iartă, Doamne, grelele păcate
Și-atât de mare ai milostivire
Spre mine, sluga ta cea vinovaată,
Ca să trăiesc cu tine-n nemurire.
Și fă-mă, Doamne, vrednic de răsplată,
Nu-mi da pedeapsă după-a mele vine,
Ce trec măsura ce-ar fi fost iertată.
Greșit-am, Tată, milă ai de mine,
Aprinde-mi sufletul și mă învață,
Și fă să vin alăturea de tine.
Tu, ce ești cale, adevăr și viață.
Știu că tot binele ce va să-mi vie
Mi-l va trimite sfânta ta povață.
Ferice de voi fi-n bogăție
De stare și avere, dă-mi putere
Cu spaimă mare să ți-o achit tot ție.
Iar cazină când avea-voi și durere,
Să fiu ca Iov cu strașnică răbdare
Și să-ți slujesc statornic îți voi cere.
Orice ți-e voia, Împărate mare,
Nespus de mult mă bucură și-mi place,
De-a fi spre bine sau spre grea-ncercare.
Mi-e gândul doar la slujba ce voi face
Măriei — Tale tot mereu, căci ție
Cel ce-ți slujește va trăi în pace
Și va zbura la cer cu bucurie.

(*Revista Fundațiilor Regale*, nr. 9, 1935)

VARLAAM
(?–1657)

LAUDĂ ȚIE, DOAMNE!

Laudă ție, Doamne, cu îngerii dau,
Când sărșitul acesta dumenecile am.
Trei părți ce săntu într-acestî carte
un Dumnezeu în trei feațe svănta troiță poartî:
Dumenecile cu a triodului sărbători,
lunile cu a praznicelor învățături.
Priimește, Doamne, ca de la un păcătos,
să slujesc ție în ciastî lume păn' voi hi sănătos.
Și hie de pururia cinstit și lăudat numele tău,
iară eu de la inimă de mărturisesc cu condeiul meu

(*Carte românească de învățătură, dumenecele preste*
și la praznice împărătești, și la svânti mari, 1643).

DOSOFTEI

(1624–1693)

Mitropolitul Dosoftei poate fi considerat, pe bună dreptate, cel dintâi poet al nostru. Cărturar și tipograf cu largi vederi culturale, el a scos de sub teascuri, la mitropolia din Iași, în românește, principalele cărți necesare serviciului liturgic: *Psaltire de-ntâles a sântului împărat proroc David* (1680), *Molitvenic de-ntâles* (1681), *Molitvenicul cel mic* și *Sfânta Liturghie* (1683), *Acatistul Precestei* și *Viața și petrecerea svânților* (1682–1686), în patru volume), *Octoihul* sau *Osmoglasnicul*.

Despre acest ctitor al tiparului românesc Ion Neculce notează: „Acestu Dosofteiu mitropolit nu era un om prostu de felul lui. Și era neam de mazâl; pre învățat, multe limbi știe: elinește, latinește, slovenește, și altă adâncă carte și-nvățătură, deplin călugăr și cucernic, și blând ca un miel. În țara noastră pe-aceasta vreme nu este om ca acela".

Cea mai importantă scriere a lui, *Psaltire în versuri* a apărut în 1673 la Uniev, în Polonia, este o traducere în care talentul de poet al clericului este de necontestat, cum de necontestat sunt și unele inovații (introducerea în textul biblic a unor cuvinte moldovenești: ocine, descălecări, caftane, boierie etc.).

BIBLIOGRAFIE: Dosoftei, mitropolitul Moldovei, *Psaltire în versuri*. Ediție de Ion Bianu, Buc., 1887.

REFERINȚE: D.L.R.I., p. 296–302; I.L.R. p. 437–451; G.C.-I.L.R., p. 48–49; Al. P.-I.L.R., I, p. 181–193; Z.P.S.—D.S.R., II, p. 129–133.

PSALOMUL LUI DAVID, 21

Dumnezău, Dumnezăul mieu sfinte,
Cercetează și mă ia aminte.
Prin ce lucru îmi urnești departe,

Agiutoriul de la greutate,
Mi-s departe de la mântuinți.
Graiuri ce-am zis fără socotinți.
Zua-ț voi striga Dumnezău sfinte
Nu mă vei asculta nici aminte.
Preste noapte să nu mi să țâe
Strigaria mia-n loc de nebunie,
Că dintr-a ta sfântă lăcuinți
Lui Izrail ești vântî-n credinți.
Moșii noștri tu li-ai fost nădiajde
Și tu-i mântuiai de la primejdie.
Spre tine striga din greutate
Să să mântuia cu bunătate.
Le-au fost toatî nediajdia pre tine
Și n-au pățit nicăiuri rușine.
Dară eu ce sunt, Dumnezău sfinte?
Că om nu sunt să mai iei aminte,
Ce-s un viarme și fără de treabî,
Ca omida claia ce-i mai slabî,
Și-ntre oameni încă-s de ocarî
Și mustrare tuturor din țară.
Mă-mprohită cine-și mă zăriaște
Buze-și mișcî, cu capul clătiaște;
Zici că Domnul îți iaste nediajde.
Acmu să te scoați de primejde
Și noi să vedem de ți-i cu bine,
De să Domnul voiaște cu tine,
Tu ești Doamne ce m-ai tras din mațe
Și maică-mia viu m-ai dat în brațe,
La maică-mia la sân mi-ai fost viațî
Hranî și cu saț de dulceațî.
Din mătrice și din scăldătoare
Și din fașe m-ai pus pre picioare

Și din zgăul mamii, Doamne sfinte,
Tu-mi ești Dumnezău și-ți ad-aminte
De la mine să nu fii, departe,
Ce-mi dă agiutori la greutate,
Că nu-i nime să mă folosească
Fără tine, nice să mă crească.
Giuncii și cu taurii mă-mpresoarî
Cu căscate guri să mă omoarî,
Ca lecii ce apucă și zbiarî
Cu gurile rânjite prea hiarî,
Și ca apa fui vărsat afarî
Și oasele mi să răschirarî.
Inema-n zgău mi se veștejiaște,
Ca o cearî când se răstopiaște,
Mi-i vărtutia ca hârbul de saci
Limba-n gingini lipitî mă-neacî.
Și m-ai lăsat, Doamne,-n țărna morțî
Și cânii mă-ncongiură cu toțî.
Ciate de vicliani mă ocolirî.
Mâni, picioare îmi potricălirî.
Și oasele toate-mi samân mă băgarî.
Și oasele toate-mi număraríi
Și nice-ntr-o samî mă băgarî.
Și hainele să nu mi le strice,
Și lefiacerî părți fără price
Și pentru veșmântul den afarî
Pusărî cu sorțî de-aruncarî
Ce tu, Doamne, să nu-mi pui departe
Agiutoriul tău la greutate,
La nevoia mia să iai aminte
Să mă sprejinești, Dumnezău sfinte.
Și sufletul să-mi scoțî de la armî,
De nevoaie grija fără de samă.

Sângurî născuta mia cu mine
Să scape de mânule de câine,
Și să mă scoți din mișelătate.
Să nu petrec delung răutate
Leul gura să i să despice,
Inorogii coarne să le pice,
Sâla să pierzi și sâmeții
Iară eu-ți voi spune sfântul nume
Fraților mei și-n mijloc de lume.
Carii aveți către Domnul teamă,
Lăudați și-l făliți fără samî
Și Iacov cu toatî sămânța
Către Domnul să-și țâe credința.
Și toatî sămânța să se teamî
Lui Izrail de dânsu fără samî.
Că ruga de mișel nu defaimî,
Ce-l priimiaște cu drag fără samî.
Și de mine a sa sfinții frații
Nu-și ascunde cu urî de greații
Și mi-aude când îi strig cu jiale,
De mă scoate de a nevoi griale.
Că eu, Doamne, pre tine te am falî
Și te laud fără de sâialî.
În mijloc de besiarică mare
Îți voi mulțămi și-ntr-adunare,
Pominoace încă-ți voi aduce,
Jrătvî grasî și colivî dulce.
Carii îți fac slujba-n frici multî,
Cu mișeii cu carii te-a-scultî.
Bine vor mânca cu saților mare
Mulțămind cu laudî-n cântare
Și inema le va fi-n dulceații.
Petrecând în viaci de viații.

Marginile lumii să să sămânți,
Să se-ntoarcî toate cu credinți.
Și să ți să-nchine-n dereptate,
Toți păgânii și limbi de departe.
Și-și vor părăsî păgânătâia,
Că ți-i, Doamne, a ta-mpărătâia
Și vei împărăți-n limbi păgâne,
De li-i îmblinzi cu a ta pâine.
Pre boiarii lumii fără price
Și să roage-n sați să mănânce,
Și când ți-i ivi fără zăbavî
Cei din țarnî să-i rădici cu slavî,
Denaintea ta să ți să-nchine,
Când le vei da plata cum să vine.
Și atunce, Doamne, la primejde
Sufletul mieu să te-aibî nediajde.
Că pre tine Doamne, te am viați,
În sufletul mieu trai de dulceați.
Și ce mi-ai dat pre lume sămânți
Să-ți slujească cu tare credinți.
Și ruda pre urmî caria vine
Să dea viaste, Doamne, de la tine,
Să-ți mărturisească dreptatia
Ruda ce să naște-n toatî patria,
Să răspunză de le-au făcut Domnul
Bunătatea sa preste tot omul.

PSALOMUL LUI DAVID 101

Doamne, mi-ascultă de rugî
Ce mă rog din vriame lungî
Și strigarea mia să margî

Spre tine să să-nțâleagî.
Nu-ți întoarce sfânta fațî
De cătrî mine cu gratî.
Și la zî ce sunt cu jiale
Și cu tângî de greșiale
Pleacă-ți auzul spre mine
Și să-mi hâi, Doamne spre bine
Și la ce zî ți-oi striga-te
Și mi-auzi de greutate,
Că-mi trec zâlele ca fumul,
Oasele mi-s săci ca scrumul.
Ca nește iarbî tăiatî
Mi-iaste inema săcatî,
Că stî uitați de mine
Ce-am gătat să mânânc păine.
De suspinuri și de jiale
Mi-au lipitu-mi os de piale
De-a tocma cu pelecanul
Prin pustii petrec tot anul,
Și ea corbul cel de noapte
Îmi petrec zilele toate,
Ca o vrabie rămasî
În supt striașinî de casî.
Toatî zâua mi se strâmbî
Pizmașii miei de-mi fac scrăbî.
Și ceia ce m-mbuneazî
Fac giurământ să mă piarzî.
Am mâncat păine de zgurî
Și lacrămi în băuturî,
De fața mînii tale
Ce mi-ai dat de sus la vale.
Mi-s zâlele trecătoare
De fug ca umbra de soare.

Și ca iarba cea tăiatî
Mi-iaste vrătutia săcatî.
Iară tu, Dumnezău sfinte,
Tot ești din viaci de mainte,
Și petreci în rod de rudî,
Tu te scoalî fără trudî
De vei milui Sionul
Și să-l cruți că tu-i ești Domnul.
Că-i sunt vremile venite
Și pietrile îndrăgite
De șerbii sfințiii tale
Și țărna cea de pre cale,
Ș-ți vor cinsti sfântul nume
Limbile toate din lume,
Și cu dragoste toți craii
Ț'vor vedia slava cu aii,
Că vezi zidi, Doamne sfinte,
Sionul ca de mainte,
Și-ți vei ivi sfânta fațî
Cu slavî și cu dulceațî
Că le vei căuta de rugî
Celor din pedeapsî lungî
Și de dânșii nu-ți va fi greațî,
Ce să roagî cu dulceațî,
Și aceasta să să scrie
Preste alt rod ce să vie.
Și oameni ce s-or zidi-sî
Ți-or cânta cu voaie tinsî
Că ț-ai căutat spre mulțîme,
Și Domnul din ceri dând razî
Căută spre pământ să vazî
Și s-auzî de duriare
Celor ferecați în hiare.
Și cei uciși fără liage,

Cuconii să le dezliage,
Să dia viaste-n tot Sionul
De bine ce-au făcut Domnul.
Să-i laude sfântul nume,
În Ierusalim și-n lume,
Și gloatele cu grămadî
Să se strângî la făgadî,
Și-mpărații cu tot omul
Să slujească toți la Domnul,
Și să-i răspunzî-n tărie
Cu cale de mărturie.
Să-mi dai viaste și cu bine
Pentru zâle ce-am putâne
Și când îmi vei lua viața,
Mă rog, Doamne, să-ți văz fața.
Că preste tot rod de rudî
Îți sunt aii fără trudî.
Și tu, Doamne, cu cuvântul
Dintâi ai urzât pământul,
Și ceriurile ce-s nalte,
Sunt de mâna ta lucrate,
Acialea toate s-or triace,
Iară tu tot vei petriace,
Și ca haina ponosâtî,
Când li-a hi vriamia sosâtî,
Li s-a destrăma făptura
Din hire ca vechitura,
Și li-i depăna cu tortul,
De să vor schimba cu totul,
Iară tu, Dumnezău sfinte,
Tot ești Domn ca și mainte,
Și trăiești pre așezare
Ca cela ce ești Domn tare.
Și fiii slugilor tale,

Le vei deschide-le cale,
Să-și descalece moșie,
Să s-așiaze cu vecie
Să să-și rădice sămânți
Să-ți slujească cu credinți.

ANTIM IVIREANUL

(c. 1660–1716)

[VERSURI LA BLAZONUL MITROPOLITULUI ANTIM]

Toată suflarea, zice prorocul,
Cânte pre Domnul preste tot locul.
Și melciul însă coarne înalță,
Ca să-l lăudăm, pre toți ne-nvață.

IANACHE VĂCĂRESCU
(c. 1740–1797)

CEA DINTÂI MOLIFTĂ DĂ RUGĂCIUNE CĂTRE SFÂNTA FECIOARĂ

Oh, puternică stăpână,
La acest ceas amărât

Dă-mi spre ajutor o mână
Când să pier sunt hotărât.

Datoria mă-mplântează
A mă arăta-ndrăzneț,

Nu trufia, să mă vază
Lumea doar că sunt măreț.

Și, de nu mi se cuvine
Pentru mine ajutor,

Fie voia la tine
Când vei vrea, pohtesc să mor!

Numai fii-mi milostivă
De-a muri ca un creștin,

Apără-mi cele-mpotrivă,
Că sunt de păcate plin.

Dar ajută o lehuză,
Că tu bine ai voit

La aceasta-i fi supusă
Și eu m-am îndatorit,

Din porunca ta cea mare
A-i da acum ajutor

Și-ntr-această-amară stare
Să m-arăt ocrotitor.

Vezi trei prunci fără dă vină,
Ce din mila ta trăiesc

Neștiind nimica, suspină
C-acum să primejduiesc.

Dă ochi cu milostivire
La părinte amărât,

Ce tu a grijî prin fire
Dă ei m-ai orânduit.

De-o năprasnică urgie
Ca să află ocoliți;

Cine să-mi ajute mie
Și să-i ție ocrotiți?

La puterea ta cea mare
Caz, alerg și năvălesc

Și crez că găsesc scăpare,
După cum nădăjduiesc,

Vezi fecioarăle, Fecioară,
Ce le sunt eu hrănitor,

Să primejduiesc să moară
Și cer al tău ajutor,

Slugi și slujnice, dă tine
Ce d-a să chivernisi

Sunt orânduiți la mine
Buna stare d-a-și găsi.

Ce sunt vinovați să piară
Cu acest mijloc amar?

Toți cad, mila ta să ceară;
Scapă-i de acest pahar!

Astă datorie mare
Mă făcu ca să-ndrăznesc

Au să fac și lor scăpare,
Au să mă primejduiesc.

Ci, dar, cu nădejde mare
Eu la tine năvălesc

Ajutorul tău cel tare
Rugându-mă să-l găsesc.

Deci urechea ta, stăpână,
Pleac-o d-a mă auzi

Și puternica ta mână
'Ntinde-o spre a ne păzi.

N-am la cine da năvală
Într-acest ceas osândit,

Pe tine te am pohfală
Nu mă lăsa obidit!

(*Poeziile Văcărestilor*, 190

SAMUIL MICU KLAIN
(1745–1806)

Cântare jalnică către Sfânta de Dumnezeu născătoare
(Fragment)

Sta Maica cu jale plângând
Lângă cruce mult lăcrămând,
Când fiul se răstignea,
Sufletul ei cel supărat
Și cu durere întristat
i l-au pătruns sabia.
O, trista și necăjita!
Tu acea blatgoslovita
Maica unuia născut
Care plângea și mult jelea,
Și tremura când ea vedea
patima celui născut.
Ce om ar fi netânguind
pre Maica lui Isus văzând
într-atâta chin fiind?
Cine ar putea fi nejelind,
Pre Maica lui Hristos privind
Cu Fiul ei pătimind?
Pentru al omului păcat
vezi-l pe El în chin băgat;
Trupul lui de chin stricat
Pre al său prea dulce băiat,

Când el sufletul s-au dat.
Maica, izvor de iubire,
fă-mă să simt chinuire,
să plâng și eu cu Tine.

(*Carte de rugăciuni pentru evlavia omului creștin*, 1779; apud *Poezie creștină românească*, 1996.)

NAUM RÂMNICEANU
(1764–1838)

RUGĂCIUNE

Dumnezeule prea sfinte
Cel ce toate le privești;
Adu-ți de mine aminte,
Nu-n veci să mă pedepsești.

Vezi necazurile mele
Că s-au foarte înmulțit,
Dureri, scârbe, nevoi grele,
Cu totul m-au covârșit.

Vezi a mea dărăpănare
Că sunt aproape ca să per,
Nu mă lăsa-n perzare
Ajutor la tine cer,

Caută din cer jos, la mine
Și-mi vezi focul cel aprins,
Întoarce-te-acum cu bine,
Că mai cu totul m-am stins.

Eram slobodă grădină
Ver' la cine-ar fi venit,

Cu tot felul de rod plină,
Făr-a fi nimic oprit.

Și-acum am ajuns în stare
Mai de tot să mă sfârșesc
Plâng, suspin fără-ncetare,
Din zi-n zi mai rău slăbesc.

Până când a ta mânie
Să petrec tot în oftat?
Întoarceți a ta urgie
Vezi că m-am dărăpănat.

O tâlhărească pornire
Deodată m-au prididit,
A mea toată moștenire
Foarte rău s-au risipit.

Frică, spaimă, deodată
Peste mine au venit,
Ai mei fii, norod mult, gloată,
Pribegind m-au năpustit.

Toți s-au răspândit departe
Prea ticăloși ai mei fii
Sate și orașe sparte
Au rămas goale, pustii.

Întoarci-a ta milostivire
Și-mi ridică acest nor,
Ai mei fii, a ta zidire
Vezi necazurile lor.

Nu mai poci avea răbdare
A-i vedea înstreinați,
Arat-a ta îndurare,
Ca să-i văd iar adunați.

Până când să fiu scârbită
Și jalnică de-ai mei fiii,
Până când voi fi mânită,
Suferind ticăloșii?

Nu eram cea răsfățată
Cu tot felul d-adunări,
Eu eram ce dezmierdată
În plimbări și desfătări.

Și-acum podoaba mea toată
Mai s-au stins de pre pământ,
Mă gândesc ca vreodată
Ce-am fost iar să zic că sunt.

Casele cele frumoase
D-a lor mie prea iubiți fii,
Când să le văd luminoase
Din tunerecu cest pustiu.

Eu mă bucuram odată
D-ai mei fii noaptea umblând,
Și-acum sunt foarte-ntristată
Noaptea de câni tot urlând

Ale mele uiliți toate
Saltă noaptea veselii,
Și-acuma a nu plânge nu poate,
Văzându-se că sunt pustii.

Toată ulița-acum plânge
Sângele ce s-au vărsat,
Nu mai pot înghiți sânge
Fie chiar și vinovat.

Tineri, bătrâni, prunci, fecioare,
Plâng, suspină, făr'soroc,
Întoarce ceastă durere
Și potolește-acest foc.

(*Poeziile protosinghelului Naum Râmniceanu asupra zaverei*, 1890).

VASILE AARON
(1770–1822)

PATIMILE ȘI MOARTEA DOMNULUI
(Fragment)

Tu cerescule Părinte
Care toate iau aminte,
Cela ce cu sfânta mână
M-au făcut om din țărână
Și mi-au dat duh de viață
Dându-mă lumii în brață:
Mai apoi pentru că foarte
Greșisă Omul de moarte,
Ai dat pe Fiul tău morții
După rânduiala sorții,
Care au dat loc răbdării
Pe crucea răscumpărării.
Trimite-mi Sfântul duh mie
Să-mi răvearse dar a scrie
A Domnului Hristos soarte,
Patimă, cruce și moarte.
Oh, Maică! Maică curată!
Care l-ai purtat în brață,
Și-ai fost la toate față.
Câte de Isus răbdate
Și de tine lăcrămate.
Oh, Ciată! Ciată cerească!

Obște sfântă îngerească,
Ajutați-mi deodată,
Să cânt cântare curată,
Ca câte sunt date mie
Desăvârșit să pociu scrie.
Și așa făcându-mi Cruce,
Așa voiu a o duce.

(*Patimile și moartea Domnului și Mântuitorului nostru Isus Hristos*, 1805.)

IANCU VĂCĂRESCU
(1792–1863)

RUGĂCIUNE

Stăpâne al luminii!
Eu văz în Adevăr
Voința ta cea sfântă
Pre om bogat dorit-ai!
Slobodă i-ai da mintea!
Cei nesupuși porunci-ți
Lui dau ticăloșia
Din calea nebuniei
A lor mă voi abate,
Întru înțelepciune
Voi da eu slavă ție!
Cât mă iubesc pre mine
Atât iubesc pre oameni.
Vistierul tău e vremea,
N-oi pierde-o eu nici mie,
Nici altora n-oi pierde-o!
Cu drepții și-nțelepții
Cu drag m-oi înțelege,
Sărac să nu se afle
Și rob a nu fi nimeni!
Tu, Doamne, mă ferește
De orice tiranie!
Dă-mi întru cuget viața,
În el dă-mi nemurirea.

(*Poeții Văcărești*, 1961.)

ANTON PANN
(1797–1854)

CÂNTAREA 15

Acel fiu de-mpărt mare,
O, preafrumoasă pustie!
Domnul dându-i luminare,
O, preafrumoasă pustie!
A lăsat împărăție și c.l.
Și a plecat în pustie,
Cu dor și cu multă jale,
Cântând în astfel pre cale:
O, preafrumoasă pustie!
Mă rog din inimă ție,
Priimește-mă pre mine,
Ca să viețuiesc în tine.
A ta desime să-mi fie
Schiptrul de împărăție.
Pre tine te voi d-acuma
Ca să-mi fii tata și muma
Ș-ale tale rămurele
A-mi fi surorile mele
Și din tine brăzișorii
Voi să-mi fie frățiorii.
Și toate lemnele crude
Să-mi fie în loc de rude.

Ș-ale tale floricele
Ca nepoți și nepoțele.
Mă rog iar, pustie, ție,
Milă de mine să-ți (fie).
Și să mă ferești de toate,
Păzindu-mă-n zi ș-în noapte.
De năluciri, de ispite
Și de hiarele cumplite.
Să mă-ntărești cu răbdare,
Dându-mi bună cugetare;
Să sufer vara căldura
Și iarna degerătura.
De mă-i vedea-n vro durere
Să-mi dai a ta mângâiere;
Stând doftor boalelor grele
Și balsam ranelor mele
Ca din lume când m-oi duce,
Să-mi poci da sufletul dulce.
Întru aceluia mână
Ce m-a zidit din țărână.

(Versuri muzicești ce să cântă la nașterea mântuitorului nostru Isus Hristos și în alte sărbători ale anului, 1830.)

I. HELIADE RĂDULESCU
(1802–1872)

CÂNTAREA DIMINEȚII

Cântarea dimineții
Din buzi nevinovate
Cui altui se cuvine,
Puternice Părinte,
Decât ție a da?

Tu ești stăpân a toate,
Tu ești prea bunul tată;
A ta putere sfântă
Făptura ține-ntreagă,
Ne ține și pre noi.

În inimă-n tot omul
Tu ai sădit dreptatea,
Unirea și frăția,
Tu conștiința scumpă,
Tu bun d-avem ne-ai dat

P'aceste saduri sfinte,
Răcoritoare ploae
De adevăr să pice,

Să crească, să dea rodul,
Să fim prea fericiți.

Îndreptătorul lumii,
Tu ai slăvit noroade,
Le-ai dat tu legi prea sfinte
Ce țin aceste saduri;
Slăvește și pre noi.

Și-aceste legi prea drepte
Orice norod le calcă
Sau care nu le știe,
Cade, ruin-rămâne,
Se face neștiut.

Din slava strămoșească
De am căzut, ne-nalță,
De am uitat unirea
Ce-i întărea'ntru toate
Acum ne fă uniți:

Să știm c-avem dreptate,
Să știm ce, cine suntem,
Ș-așa să nu se uite
O nație slăvită
Ce-am fost, și ce-am fi noi.

Cu toții dară ție
Cântăm cântare nouă;
În flacăra unirii
Întindem mâini la tine,
Rugăm să ne-nsoțești

Ne luminează mintea
Să te cunoaștem, Bune,
Să știm că ne ești tată,
Să te cântăm mai bine
Ș-așa să ne-mpăcăm

RUGĂCIUNEA DE SEARĂ

(Fragment)

Tu început și sfârșitul al tău și al tuturor!
Sărutare! vecinic suflet al totului roditor,
Cârma lumii și Părinte, Creator și Dumnezeu!
Subt aste nume, stăpâne, crez și-ți dau mărire eu
Și, făr' avea trebuință d-a te-auzi aci jos,
Citesc p-a cerului frunte al meu simbol glorios:
Întinsa nemărgire mi-arată mărimea ta,
Stelele-a ta strălucire, pământul blândețea ta.
În măreața ta lucrare tu însuți te-ai ființat;
Univeresul îți răsfrânge al tău chip necopiat,
Și sufletul meu răsfrânge universu-ntr-al său rând
Putințile-ți făr' de număr al meu cuget încurcând,
pretutindeni împrejuru-ți te descopăr, te slăvesc,
Mă privesc pă mine însumi și săaci te desvălesc:
Steaua zilii-așa lucește în cerul cel seninos,
Se răsfrânge-asupra undei, șă-o văz înainte-mi jos.
Bunătate, frumusețe, puțin fac când te slăvesc:
Eu te caut în tot locul, nădăjduesc, te iubesc!
Al meu suflet e o rază de lumină, de cuvânt,
Ce, pentr-o zi rătăcită în lăcașul tău cel sfânt,
De plăceri sfâșiitoare, în departe, sdrumicat,
Arde d-a se reîntoarce l-al său izvor flăcărat.
În tine simț și răsuflu, în tine gândesc, iubesc!
Prin lumea cari te-ascunde, eu printr-însa te zăresc;
Tu ești ce-n fundul naturei eu te văz și te explic,
Tu ești ce-n toată făptura eu laud și binezic.

(*Versuri*, 1986.)

VASILE CÂRLOVA
(1809–1831)

RUGĂCIUNE

Ființă naltă, lungă vedere
Izvor puternic de mângâiere,
Pavăză sfântă ăstui pământ!
Dă ascultare, nu-ți fie silă,
Unui glas mic jalnic, ce cere milă,
Ce a se plânge are cuvânt.

Nu se cuvine a se răpune
În vânt ca fumul o rugăciune
Cu plâns făcută lângă altar,
Unde nădejde are oricine
Să dobândească cerând vreun bine
Sau lui să-ncete vrun ce amar.

Unde tot omul, când îți vorbește
Vorbe în taină, smerit privește
A ta ființă de față stând;
Unde tu însuți simți datorie,
S-arăți oricărui spre bucurie,
Că vrei fierbinte s-ajuți oricând!

A ta putere nemărginită
În veci urmează a fi pornită
Spre ușurință, și spre folos;
Nici să nu lase p-a ta zidire
Tristă să zacă în asuprire,
Să nu te simță de reazăm jos!

Nu cer prisoase sau nălucire;
Voiesc dreptate, cer mântuire
Patrii mele, jalnic pământ,
Vai! ale cării necazuri multe
Ce suflet poate să le asculte
Și să nu plângă dând crezământ!

La ea te-ntoarce, de vezi cum geme,
Cum a se plânge însuși se teme,
Privind că este tuturor joc,
Unde dreptatea cătare n-are,
Nici asupritul face strigare,
Căci el în vină cade pe loc.

Destule veacuri, de când o soartă
Nemilostivă, mereu nè poartă
Spre osândire, cum e mai rău!
Destule veacuri, de când de spaimă,
Mâhnirii jertfă, fără lumină,
Încât nu vede nici cerul tău!

Vântul îi suflă tot neplăcere,
Norii îi ploă nemângâiere,
De flori nu gustă plăcut miros,
A primăverii dulce ivire
Pentru ea n-are înveselire,
Ei nu revarsă nimic frumos.

Din ale tale bunătăți, fapte
Spre fericire tuturor dat
Ea numai parte n-are deloc,
Ea numai râvna unui părinte
Puternic foarte deloc nu simte,
Ca să-i aducă dulce noroc.

Nu cumva, Soare, că merit n-are
Să nu numească nație mare,
Să guste dreptul cuviincios,
Când în tot chipul spre fală poate
Neprețuite daruri s-arate
Cu care lumii să dea folos?

Cu dreptul este, naltă ființă,
A fi în astă grea neputință,
Acum s-ajungă așa de prost
Fiica acelor, ce, cât se poate
Cu strălucire urmând în toaate,
Stăpânitorii lumii au fost?

Cu ce dreptate pradă să fie,
Să tot încerce sfântă urgie,
Când împotrivă-ți ea n-a urma?
Cu ce dreptate streinii calcă
Dreptul asupră-i, când rău să facă
Ea lor vrodată n-a cugetat?

De e greșită ție, Părinte
Milostivire în sfârșit simte,
Te rog, înceată-i biciul de foc;
Iar dacă soarta de răutate
O asupreste, pe nedreptate,
Fără de vină a fi deloc.

Cum poți să suferi cu mulțumire,
Nevinovata în asuprire
Să aridice glas în zadar,
Când împotriva voinții tale
Nimic nu poate ca să te-nșale,
Nici să urmeze în pas măcar?

A ta vedere zărește toate,
Mâna ta iarăși îndată poate
Să zăticnească răul din drum
Și cu adâncă înțelepciune
Să-mprăștieze lumii tot bune,
Spre mângâiere a fi oricum.

Deci cu dreptate, naltă Putere,
Dă ascultare unui ce cere
Patriei sale bine, folos.
Cunoaște-i dreptul uitat de tine
Și de aceea călcat d-oricine,
Ce i se cade, dă-i cu prisos.

Apleacă mâna de o ardică
Și-ndată fă-o mare din mică,
Să lase nume nemuritor,
Și-n norii cinstii în veci să calce,
De strălucire având izvor.

Trimite-i încă plăcută rază,
Negură tristă să nu mai vază,
Arată-i cerul tot cu senin!
Și patriotul să aibă fală
A-și spune vița națională
La întrebarea unui strein.

Câte acum sufere rele,
Ca vântul praful, în lături dă-le,
Să nu mai vază nici urma lor
Și neștiută să nu mai zacă,
Ci împotrivă zgomot să facă
În toată lumea răsunător.

Dar ea cu lăcrămi l-a ta ființă
În veci închine recunoștință,
Să glăsuiască numele tău,
Urmând întocmai voinții tale,
Cerând și râvna inimii sale
A-i fi spre pază la orice rău.

Dar ce să fie acea lumină,
Ce sus se vede de focuri plină,
Și dinpreună un zgomot lin?
Nu crez să fie semn de furtună,
Când de loc vântul nori nu adună,
Când peste toate privesc senin.

Nu cumva, Soare, veste să fie
Patriei mele spre bucurie,
Cu răgăciunea, ce a făcut,
De către sfântul se-nbrățișară,
Și că prin focuri încredințează
A ei lucrare nu dupe mult?

Adevăr este acea lumină,
Vestește soartă de raze plină,
Ce se gătește ăstui pământ;

Ce din poruncă supusă vine,
Patriei mele în veci să-nchine
A ei credință cu jurământ.

(*Ruinurile Târgoviștii*, 1975)

1830, mai

GRIGORE ALEXANDRESCU
(1810–1885)

RUGĂCIUNEA

Al totului părinte, tu a cărui voință,
La lumi ne-nființate ai dăruit ființă
Stăpâne creator!
Putere fără margini, izvor de veșnicie,
Al cărui sfânt nume pământul nu îl știe,
Nici omul muritor!

Dacă la cer s-aude glasul făpturii tale,
Fă ca întotdeauna pe a virtuții cale
Să merg nestrămutat.
Când soarta mă apasă, cum și când îmi zâmbește,
Când veselă m-ajută, când aspră mă gonește
Să poci fi neschimbat.

Mândria-n fericire să nu mă stăpânească,
Mâhnirea în restriște să nu mă umilească,
Dreptatea să o știu.
Conștiința să-mi fie cereasca ta povață,
Cum trebuie să fiu.

Fă să doresc de obște al omenirii bine
Să mă cunosc pe însumi, și p-altul decât tine

Să nu am Dumnezeu.
La oameni adevărul să-l spui fără sfială,
De cel ce rău îmi face, de cela ce mă-nșală
Să nu îmi răzbun eu.

Și fă ca totdeauna al meu suflet să vază
Lumina așteptată, a nemuririi rază,
Dincolo de mormânt
Acolo unde viața cea veșnică zâmbește
Sărmanului acela ce-n viață pătimește,
Gonit p-acest pământ.

Știu că lumea noastră, între globur'le multe,
Ce sunt pentru mărirea-ți cu un cuvânt făcute
După un vecinic plan,
Nimica înainte-ți nu poate să se crează,
C-așa de puțin este, ș-atâta însemnează
Un val în Ocean

Cunosc cu toate-acestea și văz cu-ncredințare,
Că-n fapta cea mai mică și-n lucrul cel mai mare
Deopotrivă ești,
Că la a ta dreptate nu este părtinire,
Că îngrijești de toate, că fără osebire
Ș-asupra mea privești.

Cu tunetul din ceruri tu ocolești pământul,
Înflorești cu natura și răcorești cu vântul,
Ești viața ce ne-ai dat.
Ascultă dar, stăpâne, supusa rugăciune
Ce sufletul o-nalță, ce inima depune
La tronu-ți ne-ncetat.

Până-n ceasul din urmă amorul tău să-mi fie
Comoară de nădejde, de dulce bucurie,
Izvor de fericiri;
El singur să-mi stea față în acele minute,
Când planuri viitoare și amăgiri trecute
Se șterg cu năluciri.

(*Opere*, *I*, 197

PICU PĂTRUȚ
(1818–1872)

Opera acestui țăran din Săliștea Sibiului reprezintă o excepție în cultura românească. Deopotrivă pictor, poet și muzician, format la școala creației populare, Picu Pătruț reprezintă superlativul a ceea ce numim de obicei artist naiv, intrat în aria culturii printr-un autodidacticism cultivat pe terenul incontestabilului talent naiv. „Singulara apariție a țăranului poet, pictor și muzician — notează cu îndreptățire Zoe Dumitrescu-Bușulenga — s-a produs în cel mai curat «spațiu Mioritic», pe care-l regăsim aproape constant în miniaturile sale, ca și adesea în lucrările literare... «Stihos adecă Viers» are valoarea unui simbol în cultura românească, de un preț pe care, poate, încă nu știm a-l aprecia... Muzicale și parcă dănțuitoare, versurile au parcă o dulceață, o curăție și o putere care exprimă calitatea unui suflet de artist autentic, stăpânind pe deplin și meșteșugul versificației".

Opera lui Picu Pătruț este în integralitatea ei una de inspirație bisericească, concepută fiind la lumina învățăturilor biblice, a cărților și tradiției noastre religioase, cu adânci rădăcini în istorie. Versurile reținute pentru această antologie reprezintă doar o mostră modestă dar edificatoare, din creația acestui artist care, conform opiniei unui alt comentator al său, Onisifor Ghibu, „a fost plămădit din același aluat rar, care a dat omenirii pe un Homer, pe un Ioan Evanghelistul... pe un Fra Angelico, pe un Dante, pe un Comenius, pe un Pascal, pe un Pestalozzi, pe un Goethe, pe un Rabindranath Tagore".

BIBLIOGRAFIE: *Miniaturi și poezie:* Picu Pătruț. Ediție îngrijită, tabel cronologic și note de Octavian O. Ghibu., 1985.

REFERINȚE: În volumul citat *Bibliografia* conține opinii de Onisifor Ghibu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Paul Angel, Vasile Drăguț ș.a.

VERS LA 25 MARTIE, LA BUNA VESTIRE

Auzit-ați fraților,
Ceata credincioșilor,
Cum Dumnezeu cel prea sfânt
S-au pogorât pe pământ,
Vrând pre toți să mântuiască
Din robia strămoșească.
Deci, și noi, o, frați iubiți,
Să nu fim nemulțămiți,
Să nu spurcăm zilele,
Cu reale lucrurile,
Cu beții, și cu curvii,
Și cu alte fățării,
Și cu grozave păcate,
Și cu cuvinte spurcate,
Și cu altele, de care
Diavolului bine-i pare,
Dacă pofta lui plinim,
Și păcate isprăvim.
Dar noi răul să-l urâm,
Păcatul să-l părăsim,
Fapte bune să avem,
La săraci milă să dăm
[. . . . .]
Și să fim cu cuget bun
Către fiește creștin.
Poruncile să păzim,
De-aproapele să iubim,
Și să avem drăgostire
Nu numai spre prietenire,
Ci și spre aceia care

Ne ureaşte pre noi tare.
Să ne ispovediuim,
Şi păcatul să-l urâm,
Inimă-nfrântă s-avem
Umilinţă s-arătăm.
Atunci Dumnezeu cel sfânt
Care veade câte sunt,
Cu milă va căuta
Spre noi, şi ne va ierta,
De ale noastre păcate,
Care sunt nenumărate.
Şi fecioara cea cinstită,
MARIA, cea prea slăvită,
Pre noi ne va milui
Şi ne va provăţui,
La veacinica-mpărăţie,
Care n-are sfârşenie,
A prea sfânt fiiului său,
Veacinicului Dumnezeu,
Căruia i se cuvine
Cinste şi închinăciune,
De la toţi, cu cuvânt lin,
Întru toţi veacii. Amin.

VIERS ÎN DUMINECA ÎNAINTEA NAŞTERII

(Fragmente)

Vifleeme găteaşte-te,
Pesteră-npodobeşte-te,
Că maica lui Dumnezeu
Vine înlăuntrul tău.
O, O, O, Minune.

Vrând să nască pre Isus
(Dumnezeul Cel de Sus).
Cel din cer au venit,
Pentru omul cel perit.
O, o, o, Minune.

Bucură-te! SIOANE,
Viersuind în tâmpane,
Că prea dulcele Hristos,
A venit pre pământ jos.
O, o, o, Minune.

Dănțuiaște pustie,
Săltând cu bucurie,
Că stăpânul tuturor
Au venit mântuitor,
O, o, o, Minune.

Munți și dealuri auziți
Și dulceață izvorâți,
Că Mesia cel slăvit,
Să se nască au venit.
O, o, o, Minune.
[. . . . .]
Vino, Ilie proroc,
(Cel ce-n căruță de foc
Ca spre cer ai fost suit,
Ca un proroc prea slăvit).
O, o, o, Minune.

Cu-nțeleptul Elisie
Și încă cu Ezekie,
Aseamine Iosie,

Strigați glas de bucurie
O, o, o, Minune.
[. . . . .]
Vino, strămoașe Adam,
Cu părintele Avraam,
Cu Isac cel prea slăvit,
Cu Iacob cel fericit.
O, o, o, Minur.e.

Să prăznuim prea frumos,
Nașterea lui Isus Hristos,
Carele bine voiaște,
De pre noi ne mântuiaște.
O, o, o, Minune.
[. . . . .]

VIERS 3 LA 1 IANUARIE. ÎNVĂȚĂTURA PRAZNICULUI

Veniți, fraților iubiți,
Care astăzi prăznuiți,
Veniți, răul să urâm,
Păcatul să-l părăsim.
Să ne tăem sufletește
Ce-n inima noastră iaste,
Toată pofta de păcate,
(Gânduri reale și spurcate)
Că precum, Hristos grăiaște.
Din inimă izbucneaște
Gândirea cea necurată,
De ucidere spurcată.
Din ea iasă și curvia,
Și toată necurăție,

Și suduiri, și minciuni,
Și alte înșelăciuni.
Și cel ce așa trăiaște,
Acela om spurcat iaste.
Drept aceaia să păzim.
Curăția să grijim,
De la inimi să tăem,
Tot ce e rău să zmulgem.
Omul vechi să-l lepădăm,
În cel nou să ne-mbrăcăm,
Că iaste zidit frumos,
După chipul lui Hristos.
Din trupul nost' să tăem,
Ce iaste rău să zmulgem.
Ochii nosti să se oprească,
La curvii să nu privească.
Urechile să n-asculte
La glumele ceale multe.
Mâinile să se oprească
Și nimic să nu răpească.
Picioarele să n-alerge
La lucruri fără de lege.
Ci să le oprim pre iale
De-a merge la lucruri reale.
Limba noastră s-o oprim.
Și minciuni să nu grăim.
Blestemul să îl urâm,
Clevete să nu vorbim.
Gura saţiu să priimească
Și să nu să lăcomească.
Nici să bem să ne-mbătăm,
Ci mult să ne înfrânăm.
Și voia trupului, toată

Din noi să fie tăiată.
Și să fim cu îngrijire
De a noastră mântuire.
Pre Dumnezeu să mărim,
Poruncile să păzim,
Și-avuție de avem
Prisosința să tăem.
De avem la noi bucate,
Băuturi îndestulate,
De avem bani în pungă
Și haine în ladă,
Și dacă ne prisosește,
Să dăm celui ce-i lipsește.
Căci, că Dumnezeu grăiește
Și așa ne poruncește:
„Cel ce doao haine are
Să dea și celui ce n-are.
... Și cu toată avearea
Să facă așijderea!"
Și atuncea ne va da
Sfântă-mpărăția sa.
Iară noi, cei ce avem,
Și zeace rânduri ținem,
Stând în ladă așezate
Și de molii tot mâncate.
Ce răspuns vom da odată
La direapta judecată?
Cum sarcina vom purta
Și în rai cum vom intra?
În deșert ne înșelăm.
Lumea toată să avem.
Nimic nu ne folosește,
(Dacă sufletul lipsește).

Au poți tu din iad ieși
Dacă cu bani vei plăti?
. . . . . .
Iară bogatul fu dus
În muncă, cu foc nestins,
Și-n locul veșmintelor,
Sta-n mijlocul muncilor.
Sta acolo supărat
Cu foc ars, și usturat.
Și în loc de mâncări bune,
Viermii îl mânca pe sine.
(Iată-ne Mila ce-aduce),
Că-n loc de vin bun și dulce,
O țâr de apă cerea
Și nicicum nu dobândea.
Deci ce folos lui îi fură
Că avuție avură?
Și lui Lazăr ce-au stricat
Căci la poarta lui au stat?
Deci și noi să ne oprim
Și să nu mai lăcomim,
La avuție deșartă
Și la slava lumii toată.
Căci că degrab' vom muri
Și din lume vom ieși.
(Goli precum ne-am și ivit)
Când în lume am venit.
Și-avuție de-om aavea
În lume va rămânea
Și alții o vor păstra
Cu ea se va desfăta,
Care nu s-au ostenit,
Nici după ea au trudit.

Iar noi ne-om lua nimic
Lucru măcar cât de mic,
Ci vom merge vinovați
Și cu păcate-ncărcați.
Așadară, să o dăm,
Avuția, s-o mutăm,
Unde și noi ne vom duce
Când Domnul Hristos va zice.
La vecinică-mpărăție,
Să fim cu el în vecie.
La săraci milă să dăm
Și golii să-i îmbrăcăm,
Asupriții s-ajutăm,
Bolnavii să-i cercetăm.
Ca să dobândim mult bine
Prin aceaste fapte bune.
[ ]
Viața să dobândim,
Cu Hristos să-mpărțim
Lăudându-l în vecie,
Amin. Fie, fie, fie.

VASILE ALECSANDRI
(1821–1890)

CRISTOS A ÎNVIAT

Cristos mântuitorul din morți a înviat,
Și fruntea-i ca un soare,
Lucind peste popoare,
Fiori de nemurire-n lume-a-mprăștiat.

Cristos, zeul credinței, ieșit-a din mormânt!
Și-a sa reînviere
Ne-arată că nu pere
Dreptatea, și credința, și adevărul sfânt!

Cristos e viu! Ca dânsul, o! voi ce suferiți
În lanțuri de robie,
Curând la viața vie
Din umbra tristă-a morții veți fi cu toți ieșiți!

(*Poezii*, 1967)

DIMITRIE BOLINTINEANU
(1825–1872)

LA ISUS PE CRUCE

O, Crist cu păr de aur și cuvântul dulce,
Din care se revarsă al mângâierii dar!
Tu însuți ai zis Christe, când te-a urcat pe cruce:
„Nu vrei să faci, părinte, să treacă-acest pahar?"
Ce te gândeai tu oare vorbind așa, Isuse?
Gândeai că o să piară ce tu ai semănat?
Gândeai că fariseii au să întoarcă mâine
Poporul din credința ce azi ai insuflat?
Nu sunt acei puternici ce-mpiedică-o doctrină
Cu toată stăruirea și influența lor?
Ea însăși, când nu are principiul de lumină
De viață și dreptate, ucide al ei zbor.
Doctrina ta e sfântă și are viața-n sine,
De-aceea pretutindeni lăstari adânci a prins,
Cu cât aflat-a piedici și suferinți sublime,
Cu-atâta, peste lume în noapte s-a întins.
De-atunci de tiranie noi nu ne temem foarte
Când se arată însă aice pe pământ!
O tiranie-n sânu-i aduce a ei moarte,
Și se arată-n viață cum naște un mormânt.

FECIOARA MARIA

Vă uitați cât de frumoasă
Se înalță în azur
Într-o ceață argintoasă
Cu flori d-aur împregiur!

Sânul nopții se despică;
Norii fug să lase loc;
Cheruvimii o rădică
Pe aripa lor de foc.

Coama-i d-aur râurează
Peste umăru-i de crin;
Grațiele o urmează,
Stelele la dânsa vin.

De o rochie de purpură
Corpul ei e coperit;
O cunună de vergură
Cu lumină s-a-mpletit.

Prin azur și printre stele
Intră, îngerii-o admir,
Astfel între viorele
Se înalță-un trandafir.

Oarele s-opresc în cale,
Vânturile se îmbun,
Și sub pasurile sale
Naște un ceresc prefum.

Cine poate ca să fie
Și să meargă atât de sus!
E fecioara, e Marie,
Mama dulcelui Isus.

(*Opere alese*, 1955.)

GEORGE CREȚEANU
(1829–1887)

RUGĂCIUNE

(după o noapte de studiu)

Bunul meu geniu, mai dă-mi putere:
Trecut-am noaptea toată-n veghere,
În absorbire, în meditare,
Pe când dulci visuri aduc uitare
De negre chinuri la cel ce doarme.
Când aromează p-a sale arme
Chiar sentinela, eu, în tăcere,
Gonindu-mi somnul ș-a lui plăcere,
Lucrez câmpia mântuitoare
Ce-a cunoștinții produce floare.
Aș vrea (e mare a mea dorință!)
A prevederii să am știință
Dar orice trude mi-au fost deșerte;
Precum, nainte-i având schelete,
Legile vieții un doctor cată,
Așa gândirea mea înfocată
Ades întreabă a lumii-anale
Și țiu în mâna-mi țărâni regale,
Popoare, nații, imperiuri sute,
Ce-au fost odată, iar azi, căzute.
În deșert însă sunt aste trude,
Căci viitorul nu se pătrunde;

Închis e în sânul lui Dumnezeu:
Crede și roagă, sufletul meu;

. . . . . .

Negura pere, luna albește;
Precum în peptu-mi spernța crește,
Astfel lumina gradat se-ntinde
Divina-i mantă multicoloră.
O, al meu suflet tăcut adoră
Blânda vergină, Madona sfântă,
Imnu-aurorei în extaz cântă;
Căci filomela te însoțește,
Căci inspirarea sus te răpește
P-a sale aripi iuți, diafane,
Și-n regii sacre iar nu profane,
L-al nemurirei tron te conduce:
Numai credința acolo duce,
Unde curg râuri de ambrozie,
Unde întoană cu armonie
Mii de arhangheli imnuri divine,
Unde ia viața tot ce e bine.

Ființă sacră! Lasă o rază
Din bunătatea-ți în jos să cază;
O, răspândește peste omenire
Amor, dreptate, pace, unire;
Iar mie, Doamne dă-mi inspirare,
Ca să-mi trec viața într-o cântare!

(*Patrie și libertate*, 1988)

B.P. HASDEU

(1838–1907)

MATER DOLOROSA

Ești Dumnezeu, Isuse, și mântuiești o lume
Prin moartea-ți născătoare de noile idei:
Dar mamă e Maria... ce-i pasă unei mume
De lume și nelume când moare fiul ei?

Tu mori. Cel-făr' de moarte, căci alte cruci Te cheamă
În alte lumi d-a rândul pe buni a-i mângâia.
Ești Dumnezeu, Isuse, Maria însă-i mamă.
Piroane, ea le simte; oțet, îl soarbe ea!

Ș-aleargă rătăcită, turnând Fecioara sfântă
Mărgăritari de lacrimi pe calea lui Isus;
Și plânsul nu-i mai seacă, ci-ți pare că s-avântă,
S-avântă-naripată spre sferele de sus.

Țăranul povestește — a lui e poezia! —
Că din acele lacrimi albina s-a născut:
Amar i-i acul; mierea-i e dulce ca Maria;
Și tot pen flori colindă cătând pe cel perdut...

(*Poezie*, 1873.)

MIHAI EMINESCU
(1850–1889)

RUGĂCIUNE

Crăiasă alegându-te,
Îngenunchem, rugându-te,
Înalță-ne, ne mântuie
Din valul ce ne bântuie,
Fii scut de întărire
Și zid de mântuire,
Privirea-ți adorată
Asupră-ne coboară,
O, maică preacurată
și Pururea fecioară,
Marie!

Noi, ce din mila sfântului,
Facem umbră pământului
Rugămu-ne-ndurărilor,
Luceafărului mărilor,
Ascultă a noastre plângeri
Regină peste îngeri,
Din neguri te arată,
Lumină dulce clară,
O, maică prea curată

Și pururea Fecioară,
Marie!

(*Poezii postume*, 1912)

RĂSAI ASUPRA MEA

Răsai asupra mea, lumină lină,
Ca-n visul meu ceresc de-odinioară,
O, Maică sfântă pururea Fecioară
În noaptea gândurilor mele vină,

Speranța mea, tu n-o lasă să moară,
Deși a fost adânc noian de vină;
Privirea ta, de lacrimi calde plină,
Îndurătoare-asupra mea coboară.

Străin de toți, pierdut în suferința
Adâncă a nimicniciei mele,
Eu nu mai cred nimic și n-am tărie.

Dă-mi tinerețea mea, redă-mi credința,
Și reapari din cerul tău de stele,
Ca să te-ador de-acum pe veci, Marie!

(*Opere alese*, II, 1973.)

ÎNVIEREA

Prin ziduri înnegrite, prin izul umezelii,
Al morții rece spirit se strecură-n tăcere;

Un singur glas îngână cuvintele de miere,
Închise în tartajul străvechii evanghelii.

C-un muc în mâni moșneagul cu barba de zăpadă
Din cărți cu file unse norodul îl învață
Că moartea e în luptă cu veșnica viață,
Că de trei zile-nvinge, cumplit muncindu-și prada.

O muzică adâncă și plină de blândețe
Pătrunde tânguioasă puternicile bolți;
„Peirea, Doamne sfinte, căzu în orice colț,
Căci a căzut în însuși izvorul de viețe.

Nimica înainte-ți e omul, ca un fulg,
Ș-acest nimic îți cere o rază mângâioasă,
În pâlcuri sunătoare de plânsete duioase
A noastre rugi, Părinte, organelor se smulg."

Apoi din nou tăcere, cutremur și sfială
Și negrul întuneric se sperie de șoapte...
Douăsprezece ceasuri răsună... Miez de noapte...
De-odată-n negre ziduri lumina dă năvală.

Un clocot lung de glasuri vui de bucurie,
Colo-n altar se uită și preoți și popor
Cum din mormânt răsare Christos mângâietor,
Iar inimile toate s-unesc în armonie:

„Cântări de laude-nălțăm
Noi Ție, Unuia.
Primindu-l cu psalmi și cu ramuri,
Plecați-vă neamuri,
Cântând Aleluia".

„Cristos a înviat din morți
Cu cetele sfinte,
Cu moartea pre moarte călcând-o,
Lumina ducând-o
Celor din morminte!“

DUMNEZEU ȘI OM

Cărții vechi, roase de molii, cu părețiі afumați,
I-am deschis unsele pagini, cu-a lor litere bătrâne,
Strâmbe ca gândirea oarbă unor secole străine,
Triste ca aerul bolnav de sub murii afundați.

Dar pe pagina din urmă, în trăsuri greoaie, seci,
Te-am văzut născut în paie, fața mică și urâtă,
Tu, Christoase-,o ieroglifă stai cu frunte amărâtă,
Tu, Mario, stai tăcută, țeapănă, cu ochii reci!

Era vremi acelea, Doamne, când gravura grosolană
Ajuta numai al minții zbor de foc cutezător...
Pe când mâna-ncă copilă pe-ochiul sfânt și arzător
Nu putea să-l înțelegă, să-l imite în icoană.

Însă sufletul cel vergin te gândea în nopți senine,
Te vedea râzând prin lacrimi, cu zâmbirea ta de înger,
Lângă tine-ngenuncheată, muma ta stetea-n uimire,
Ridicând frumoasă, sfântă, către cer a sale mâne.

În pădurile antice ale Indiei cea mare,
Printre care, ca oaze, sunt imperii fără fine,
Regii duc în pace-eternă a popoarelor destine,
Închinând înțelepciunei viața lor cea trecătoare.

Dar un mag bătrân ca lumea îi adună și le spune
C-un nou gând se naște-n oameni, mai puternic și mai mare
Decât toate pân-acuma. Și o stea strălucitoare
Arde-n cer arătând calea la a evului minune.

Fi-va oare dezlegarea celora nedezlegate?
Fi-va visul omenirii grămădit într-o ființă?
Fi-va brațul care șterge-a omenimei neputință
Ori izvorul cel de taină a luminii-adevărate?

Va putea să risipească cea neliniște eternă,
Cea durere ce-i născută din puterea mărginită
Și dorința făr' de margini?... Lăsați vorba-vă pripită,
Mergeți regi spre închinare la născutul în tavernă.

În tavernă?...-n umilință s-a născut dar adevărul?
Și în fașe d-înjosire e-nfășat eternul rege?
Din durerea unui secol, din martiriul lumii-ntrege
Răsari o stea de pace, luminând lumea și cerul...

Sarcini de-aur și de smirnă ei încarcă pe cămile
Și pornesc în caravană după steaua plutitoare,
Ce în aerul cel umed pare-o aschie din soare,
Lunecând pe bolta-albastră la culcușu-eternei mile.

Și-atunci inima creștină ea vedea pustia-ntinsă
Și prin ea plutind ca umbre împărați din răsărit,
Umbre regii și tăcute ce-urmau astrul fericit...
Strălucea pustia albă de a lunei rază ninsă.

Iar pe muntele cu dafini, cu dumbrave de măslin
Povestind povești bătrâne, au văzut păstorii steaua
Cu zâmbirea ei ferice și cu razele de neauă
Și-au urmat sfințita-i cale către staulul divin.

Azi artistul te concepe ca pe-un rege-n tronul său,
Dară inima-i deșartă mâna-i fină n-o urmează...
De a veacului suflare a lui inimă e trează
Și în ochiul lui cuminte tu ești om — nu Dumnezeu.

Azi gândirea se aprinde ca și focul cel de paie —
Ieri ai fost credința simplă — însă sinceră, adâncă,
Împărat fuși Omenirei, crezu-n tine era stâncă...
Azi pe pânză te aruncă, ori în marmură te taie.

(*Poezii postume*, 1902.)

ALEXANDRU MACEDONSKI

(1854–1920)

UN VIS PROFAN

Iubesc biserica cea veche cu turnul ei de catedrală,
Când întunericu-o-nfășoară cu o tăcere mormântală,
Când preoți în odăjdii cântă a cerului înaltă slavă,
Când farmecul te năvălește împrăștiat de slujba gravă,
Sau când făcliile de ceară s-aprind în largul polecandru
Și-mi este dat ca să reaflu credințele de copilandru,
Religia mântuitoare, puterea ce din ea se naște
Și sufleteasca renviere strălucitoare și de Paște,
Hristoase! Dar pe a ta icoană când văd că fetele s-apleacă
C-o sărutare călduroasă sau cu vreun plânset ce le-neacă
În ciuda învierii sfinte ș-a cugetărilor senine,
Frumos ovrei cu părul roșu, mă simt atunci gelos pe tine.

DE-MI SPUI...

De-mi spui cine-a dat viața întâiului atom,
De-mi spui de unde vine pe lume întâiul om,
De-mi spui unde se află ființa prea putinte
Ce lumea a creat-o zicând două cuvinte.
De-mi spui de ce e lumea și care-i ținta sa,

De ce se mișcă totul și-n veci se va mișca,
De-mi spui aceste toate, atunci m-apuc și eu
Să-ți spun cam unde este și cum e Dumnezeu.

(*Flori sacre*, 191

AL. VLAHUȚĂ
(1858–1919)

SONET

Din nou coboară-te-ntre noi, Isuse
Căci iarăși turma ta e rătăcită,
Și iar se-ntinde noaptea cea cumplită
A vechii uri, de Tine-atunci răpuse.

De-abia se mai zărește ca prin sită,
A mântuirii stea. Dar cât de sus e!
Se depărtează parcă... Cine spuse
Că stingerea ni-i singura ursită?...

O, vino, iubitorule de oameni,
În sufletul bătrânei lumi să sameni
Din nou credința cea mântuitoare...

Cunoaște-l vom? Pleca-vom fruntea oare
Când întinzându-și mâinile amândouă
Asupră-ne, va zice: „Pace Vouă!"?

HRISTOS A ÎNVIAT

Și-au tremurat stăpânii lumii
La glasul, blândului profet,

Și-un dușman au văzut în fiul
Dulgherului din Nazaret!

El n-a venit să răzvrătească,
Nu vrea pieirea nimănui;
Desculț, pe jos, colindă lumea,
Și mulți hulesc în urma Lui.

Și mulți cu pietre îl alungă,
Și râd de El ca de-un smintit:
Isus zâmbește tuturora,
Atotputernic — și smerit!

El orbilor le dă lumină,
Și muților le dă cuvânt,
Pe cei infirmi îi întărește,
Pe morți îi scoală din mormânt.

Și tuturor deopotrivă,
Împarte darul Lui ceresc,
Și celor care cred într-însul,
Și celor ce-l batjocoresc.

Urască-l cei fără de lege...
Ce-i pasă Lui de ura lor?
El a venit s-aducă pacea
Și înfrățirea tuturor.

Din toată lumea, asupriții
În jurul Lui s-au grămădit,
Și vijeliile de patimi
La glasul Lui au amuțit:

„Fiți blânzi cu cei ce vă insultă,
Iertați pe cei ce vă lovesc,
Iubiți pe cei ce-n contra voastră
Cu vrăsmășie se pornesc..."

II

Cât de bine, câtă fericire,
Și câtă dragostea-i adus!
Și oamenii, drept răsplătire,
Pe cruce-ntre tâlhari Te-au pus.

Au râs și Te-au scuipat în față.
Din spini cunună Ți-au făcut,
Și în deșarta lor trufie,
Stăpâni asupra-ți s-au crezut...

— Aduceți piatra cea mai mare
Mormântul să-l acoperiți,
Chemați sutașii cei mai ageri,
Și străji de noapte rânduiți...

III

S-au veselit necredincioșii
C-au pus luminii stăvilar,
Ci ea s-a întărit în focul
Durerilor de la Calvar.

Și valurile neoprite,
Peste pământ se împânzesc.

Ducând dreptate și iubire
Și pace-n neamul omenesc.

Voi toți, ce-ați plâns în întuneric,
Și nimeni nu v-a mângâiat,
Din lunga voastră-ngenunchiere
Sculați... Hristos a înviat!

(*Poezii*, 1915)

DUILIU ZAMFIRESCU
(1858–1922)

GETHSEMANI

Sub cerul plin de idealuri,
În limpezimea străvezie,
Răsare luna de pe dealuri
Iradiind melancolie.

E ceasul tainei. Ziua moare
În depărtările senine.
Se vede vremea trecătoare
În geana ultimei lumine.

Când cedrii vârfu-și încununã
Cu mlădieri de albe flamuri,
Pe sub copacii prinși de lună
Se mișcă umbrele de ramuri.

Nedeslușită se ivește
În luminișul din grădină
Statura unui om. Ea crește,
Înaintează în lumină,

Și stă. Apoi pornește iară,
Și iarăși stă. În două rânduri

Se vede, galben ca de ceară,
Cu ochi albaștri, plin de gânduri,

Cum îndelung brațe întinde
Spre bolta albelor misteruri,
De care sufletu-i prinde
Cu dor neistovit de ceruri:

„Părinte, tu, ce toate cele
Le duci pe dreapta lor cărare;
Ce cârmuiești prin haos stele
Talazuri pe pustiu de mare;

Tu, ce legi de lumi create
Pe cele ce vor fi să fie
Prin arcuri de singurătate
Și temelii de armonie;

Părinte, tu ce-ai pus în mine
Senin din sfânta ta ființă,
Mărește-mi sufletul spre bine,
Puterile spre suferință."

Și cade pe genunchi. Eteric
Sclipește luna peste dealuri,
Lăsându-i chipu-n întuneric
Iar gândul sus, în idealuri.

(*Opere, I. Poezii și nuvele*, 1996.)

TRAIAN DEMETRESCU
(1865–1896)

ÎN OCHII LUI...

Am o icoană în părete:
În linii șterse-i zugrăvit,
Murind, cu ochii către ceruri,
Divinul răstignit.

La ea se închinau odată
Părinții... și se rugau:
Deasupra ei, la zile sfinte,
O candelă ardea...

Eu am pierdut de mult credința
Și semnul crucii l-am uitat...
Dar uneori, privind icoana,
Mă simt înduioșat.

E-atât senin și resemnare
Pe chipul blândului Isus,
Și-atâta pietate-artistul
În ochii lui a pus;

Că-nvăț, uitându-mă spre dânșii:
Oricât cu lumea te-ai lupta
S-o-nvingi sau s-o urăști... mai bine
S-o știi în veci ierta!

(*Pagini alese*, 19

GEORGE COȘBUC
(1866–1918)

Prin excelență „poet al țărănimii", cum a fost numit de critica și istoria literară, G. Coșbuc se apropie de poezia religioasă din interior, ca un bun cunoscător al acestei componente a spiritului locuitorului de la sate — credința în Dumnezeu. De aceea lirica pe această temă apare la el în cadrul general al tabloului rural. Sărbătorile cele mai mari ale obștii sunt legate de zilele importante ale calendarului ortodox, cum ar fi Crăciunul și Paștele, iar obiceiurile, moștenite din moși-strămoși, precum deopotrivă evocări, celebrări de excepție pe care poetul încearcă să le descrie după chipul și asemănarea sufletului celor ce participă la ele.

Fiind subînțelese, existente ca atare, date fundamentale ale vieții, religia, sentimentul credinței în Dumnezeu nu mai au nevoie în această poezie de demonstrații suplimentare ori de atestări inutile. Religiozitatea unora dintre scrierile coșbuciene trebuie de aceea judecată și apreciată neapărat în raport cu întregul context al creației autorului. Este aceasta, credem, cea dintâi condiție pentru a putea savura din plin farmecul, duioșia și culoarea poemelor.

BIBLIOGRAFIE: G. Coșbuc, *Opere*, I. Ediție îngrijită și prefață de Gavril Scridon. *Poezii*, Editura pentru Literatură, colecția „Scriitori români" București, 1966; vol. II, Editura Minerva, 1972.

REFERINȚE: D.L.R., 1, p. 228–233; G.C.–I.L.R., p. 583–590; Z.P.S.–D.S.R., I, p. 680–685.

* * * G. Coșbuc interpretat de... Antologie, prefață, tabel cronologic și bibliografie de Maria Cordoneanu, „Biblioteca critică", Editura Eminescu, București, 1982.

LA PAȘTI

Prin pomi e ciripit și cânt,
Văzduhu-i plin de-un roșu soare

Și sălciile-n albă floare —
E pace-n cer și pe pământ.
— Răsuflul cald al primăverii
Adus-a zilele-nvierii.

Și cât e de frumos în sat!
Creștinii vin tăcuți din vale
Și doi de se-ntâlnesc în cale
Îți zic: Hristos a înviat!
Și râde-atâta sărbătoare
Din chipul lor cel ars de soare.

Și-un vânt de-abia clătinător
Șoptește prin văzduh cuvinte;
— E glasul celor din morminte
E zgomotul zburării lor!
Și pomii frunțile-și scoboară
Că Duhul sfânt prin aer zboară.

E liniște. Și din altar
Cântarea-n stihuri repetate
Departe până-n văi străbate —
Și clopotele cântă rar:
Ah, Doamne! Să le-auzi din vale
Cum râd a drag și plâng a jale!

Biserica pe deal mai sus
E plină astăzi de lumină,
Că-ntreaga lume este plină
De-același gând, din cer adus:
În fapta noastră ne e soarta
În viață este tot, nu moartea.

Pe deal se suie-ncetișor
Neveste tinere și fete,
Bătrâni cu iarna vieții-n plete;
Și-ncet, în urma tuturor,
Vezi șovăind câte-o bătrână
Cu micul ei nepot de mână...

Ah, iar în minte mi-ai venit,
Tu, mama micilor copile!
Eu știu că și-n aceste zile
Tu plângi pe-al tău copil dorit!
La zâmbet cerul azi ne cheamă,
Sunt Paștile! Nu plânge mamă!

ISUS LA ÎMPĂRATUL

Pe o stradă largă-n Nazaret
Copiii se jucau grămadă,
Și-ajunseră din joc la sfadă.
O tânără femeie-ncet
Venea spre ei pe stradă.

Văzu că tocmai fiul ei
Plângea și se zbătea, și toată
Spre el zbiera-nglotita gloată
Iar ea a-ntrat să vadă ce-i
Și fiul să și-l scoată,

Porni apoi cu el pe drum
Și blândă i-a vorbit cuvinte:
Sunt răi, îi știu, și fără minte.
Ori tu ești vinovat acum,
Ori toată gloata minte".

Abia vorbind de multul plâns
Răspunse rugător certatul:
„M-au dus legat la împăratul,
Și m-au durut, că prea m-a strâns
Cu lanțul lui, soldatul.

Dar nu e, mamă, vina mea.
Ei se jucau aici de-a hoții.
Dup-un tâlhar fugeau cu toții,
Să-l ducă la-mpărat să-și ia
Pedeapsa-n rând cu soții.

Acesta, mamă, mai ștregar,
Fugi din joc pe câmp afară
Și toți soldații-atunci strigară:
Pe cine-om duce acum tâlhar,
Să-l batem jos, la scară?

Le trebuia un hoț mișel
Și-atunci văzui că unul vine,
S-opri și arătă spre mine:
Să-l ducem p-ăsta mititel,
Și iese jocul bine.

Eu, mamă, nu eram în joc,
Priveam așa, ca și-altă dată.
Și când mi-au zis: «Ei, haid' la plată!»
Eu n-am vrut să mă mișc din loc,
Că n-am vrut să mă bată.

Și atunci cu ghionturi m-au împins
Să merg cu hoții la-mpăratul
Și m-au legat de mâini soldatul,

Iar eu plângeam, de ce m-a prins?
Să-și prindă vinovatul!

Așa i-a zis. Și-l asculta
Maria, cu dureri ascunse.
Dar ea tăcu și nu răspunse,
Ci-n suflet, în adânc ofta
De-o jale ce-o pătrunse.

Eu cred că presimțea de-atunci
Că jocul lor o să mai vie;
Hristos, când fiul o să-i fie,
Va fi bătut și pus la munci
Și dus la-mpărăție.

Și-acești copii, când vor fi mari,
La Hanna lor au să-l pârască,
Iar El va sta să-l răstignească,
De bunăvoie-ntre tâlhari,
Ca scrisul să-mplinească!

COLINDĂTORII

Cad fulgii mari, încet zburând
Și-n casă arde focul,
Iar noi pe lângă mama stând,
De mult uitarăm jocul.
Demult și patul ne-aștepta,
Dar cine să se culce?
Rugată, mama repeta
Cu glasul rar și dulce

Cum sta pe paie-n frig Hristos
În ieslea cea săracă,
Și boul cum sufla milos,
Căldură ca să-i facă,
Drăguț un miel cum i-au adus
Păstorii de la stână
Și îngeri albi cântau pe sus,
Cu flori de măr în mână.

Și-auzi! Răsar cântări acum,
Frânturi dintr-o colindă,
Și vin mereu, s-opresc în drum,
Se-aud acum în tindă —
Noi stăm cu ochii pironiți
Și fără de suflare:
Sunt îngerii din cer veniți,
Cu Leroi, Domnul mare!

Ei cântă-nălțător și rar
Cântări de biruință,
Apoi se-ntorc și plâng amar
De-a Iudei necredință,
De spini, de-ostași, și c-a murit...
Dar s-a deschis mormântul
Și El acum e-n cer suit
Și judecă pământul.

Și până nu tăceau la prag,
Noi nu vorbeam nici unul —
Sărac ne-a fost, dar cald și drag
În casă-ne Crăciunul.
Și când târziu ne biruia
Pe vatra caldă somnul,

Prin vis vedeam tot flori de măr
Și-n față, mic, pe Domnul

PSALM

Închinați-vă popoare!
Dumnezeu e bun —
El a pus în soare focul
Verii-a tot încălzitoare.
Inima-i e sfântul soare,
Și-alte lumi el pune-n locul
Lumilor ce-apun.

Închinați-vă popoare!
Dumnezeu e drept —
Binecuvânta-va anii
Celui ce-n dreptate moare,
Însă jalnic plângătoare
Vor avea-o-n veci tiranii
Inima din piept!

Închinați-vă popoare!
Dumnezeu e sfânt —
Cel ascuns e-n veci de față,
Cel etern într-una moare,
Vă-nchinați, că-nvingătoare
El renaște-a sa viață
Dintr-al său mormânt.

ELENA VĂCĂRESCU
(1866–1947)

RUGĂCIUNE

Tu-arunci sclipiri de soare pe șesuri și coline,
Spre coastele în floare apleci copaci străbuni,
Și mările le legeni ca niște cupe pline
În ritmul fără stavili al marilor furtuni.

O, tu, ce-n cupa goală mai vezi încă lucind
Cel mai amar din plânsul ce l-aș fi plâns vreodată,
Îți dau inima-ntreagă s-o umpli mai curând,
E largă și adâncă și veșnic însetată.

Îi trebuie puterea și pace și lumină,
Să pui în ea apusuri cu mari speranțe-n ele,
Și zori săltând pleoapa cu raza lor senină,
Și proaspăta răcoare a serii din vâlcele.

Și astre gânditoare și cerurile toate
În inima aceasta cu-abisuri să se-afunde
Și ea să-adoarmă-n cânturi supreme, avântate,
Ce leagănă toți sorii prin spațiale unde.

Când va fi plină, Doamne, de ale tale glorii,
Ea va vedea zâmbindu-i în treacăt o durere,

Și peste strălucirea din clipe iluzorii,
Se va-mbăta de-o calmă, puternică tăcere.

RUGĂMINTE

Îngroapă-mi inima; ai îndurare,
Sub trandafirul palid, fără-o floare.

Colo-n livadă, tremură ușor
Dă-i inima mea, te implor.

De zilele frumoase pe alei
Nefericiții vor vorbi-ntre ei.

— Biet trandafir, unde ți-e floarea din trecut?
— De grindină-n amurg am fost bătut.

Dar visele-ți, o suflet blestemat,
Vai, soarta într-o zi mi le-a luat!

Mă fericesc că doar materie sunt —
Și trandafir și inimă merg pe pământ.

Îngroapă-mi inima — ai îndurare —
Sub trandafirul palid, fără-o floare!

(În românește de Demostene Botez.)

(*Versuri* — volum comun cu Ana de Noailles, 1971.)

IULIA HASDEU
(1869–1888)

SINGURĂTATE

Vreau, suflete, să-mi fii aproape
Să mergem spre înălțimi de cer
Pe unde patimile pier
Și unde omul nu încape,
Să-mi fii doar tu mereu aproape
Și să ne pierdem în eter.

Să mergem către infinit
Ca piscul idealului
Privit din culmea raiului,
Să mi se pară un zenit;
Și astfel din nemărginit
Să privim rostul adâncului
Fără a vedea prăpastia!

O, suflete, sublim și pur
Aruncă-n lături haina grea
Ce-n tine trebuie să stea
Și nu mai zăbovi-mprejur,
Desprinde-te, fără murmur,
Să vezi lumina ce te vrea.

O, vino! astfel fericirea
O vom simți adevărată,
Urcușul nostru niciodată
Nu ne-ar opri — și astfel firea
Ne-ar arăta mai mult iubirea
Singurătății ne-ntinată.

Și vom dezvălui curând
Misterul cerului profund
Și vechi enigme ce se-ascund
Când mințile-au căutat pe rând,
Prin spații, suflete, trecând
Pământul ne-ar părea un prund.

Și spiritul va-ntrezări
Ce e cu-al lucrurilor rost,
Găsind în astre adăpost,
Secretul lumii-l vom citi,
Și alte clipe-om retrăi
Și-om ști enigmele ce-au fost!

Frumosul, adevărul, toate
Ni s-or părea prieteni buni
Și binele, cu noi cununi,
Va ști, senin, spre noi să cate;
O, suflete, acestea poate.
Ne-or ferici prin noi minuni.

E voluptoasă biruință
Ca adevărul să cunoști
Să vezi Natura, fără măști,
Ca cea mai ne-nțeleasă ființă;
Este suprema mea voință!
Vreau, suflete, să nu adăști!

E-o negrăită suferință!
Tu, ce te știi nemuritor
Înaripat ai trece-n zbor
Să faci cu cerul o ființă!
Dar ,vai, nu poți, nu-i cu putință;
S-alungi un corp amăgitor.

Zadarnic visul singuratic
Te poartă-n larguri cu avânt;
Ademenirea-i pare-un cânt
Și în avântul nebunatic
Tu pari ca un avar zănatic,
Cât corpul este pe pământ.

Răbdare însă, vine-o zi
Când legăturile s-or frânge,
Când sufletul nu va mai plânge
Ci, înălțat, va-ntrezări
Lăcașul veșnic ce-i va fi
Lumina care nu se stinge!

O, suflete, să crezi în ea,
Că Dumnezeu va vesti ceasul
În care vom găsi popasul
Etern, ce ne-o ilumina;
O zi de-apune, iese-o stea
Că Dumnezeu e la tot pasul.

(În românește de Ciprian Doicescu)
(Scrieri alese, 1988.)

CINCINAT PAVELESCU
(1872–1934)

LEGILE ETERNE

Isus dormea. Pe valuri urla o vijelie
Și-apostolii văzându-l dormind nepăsător,
Priveau cu înfiorare când cerul în mânie,
Când apa, zbuciumată ca sufletele lor.

Lopețile scăpară din mâinile-obosite
Și barca fără cârmă, prin haos lunecând,
Pe chipurile pale de groază chinuite
Cădea lumina stinsă a ultimului gând.

Isus dormea. Și spaima cât apa de adâncă
Îi prefăcuse în biete năluci de țintirim.
Și îndârjiți de somnu-i ce nu zburase încă,
Apostolii strigară: „Stăpâne,-o să pierim!"

Dar El deschise ochii. Privirea de lumină
Asupră-le o clipă seninu-și revărsa.
Și dulcea ei blândețe pe valuri când se-nchină,
Ce pace peste inimi și ape se lăsa!...

Și noi, munciți de groază-atâtor nențelesuri,
Ne rătăcim pe marea gândirilor adânci,

Luptăm cu vijelia eternelor eresuri,
Bărbi searbede, izbite, de maluri și de stânci.

Aici, orbiți d-un fulger, aici prin întuneric,
Ne zbatem spre o țintă ce-n vis o-ntrezărim.
Ani lungi ne minte umbra amorului himeric
Și-n veci ne chinuiește durerea că murim.

E calm doar înțeleptul. Doar El din norul cetii
Privirea liniștită pe valuri și-o așterne,
Știind că peste oameni, pe gând, pe clipa vieții
Se lasă pacea largă a legilor eterne.

(*Poezii*, 1911)

G. TUTOVEANU
(1872–1957)

IARTĂ-I

În veci de veacuri, Doamne, slavă Ție.
Stăpân etern al vieții trecătoare...
Te văd cum crești în lujerul de floare
Și-n plopii albi, și-n iarba din câmpie...

Te-aud cântând în zbor de vijelie
Și-n glas de codri-n murmur de isvoare...
Te simt în caldul razelor de soare
Și-n tot ce-i farmec, vis și armonie...

Din lumea Ta, de-a pururea senină
De peste-naltul zărilor, Părinte
Spre noi întinde-Ți drumurile sfinte:

Să ne urcăm la veșnica-Ți lumină...
Și iartă-i pe nebunii care vor
Să te coboare pân-la mintea lor...

(*Sonete*, 1938.)

DIMITRIE NANU
(1875–1943)

ÎNVIEREA

A înviat! Cum moartea oare
Lăsatu-s-a să-i zboare prada?
Își-nalță fruntea lui de soare
Din giulgiul rece ca zăpada.

Cu lanțul sfărâmat de-nfrângeri,
Stau pietrele ce-l coperiră;
În ceruri oștile de îngeri
Din mii de aripi fâlfâiră.

Un glas prin largi tării ia zborul
Trezind pe drept și vinovat;
„Sculați, căci Răscumpărătorul
Păcatelor, a înviat!".

O! nici un zeu până la dânsul
Din sferele făgăduinții,
N-a pogorât să șteargă plânsul
În iadul trist al suferinții.

El e dorință și nădejde
În sărbătoarea de apoi,

Când duhul rău e peste noi,
El este reazim în primejdie.

Zvârliți dar hainele cernite,
Căci sufletul s-a luminat,
Aprindeți torțe-mpodobite
Cântați „Cristos a înviat!"

Și-n gândul vostru bucuria
Să fie dulce, liniștită,
Departe de la voi beția
De rele patimi prihănită.

Căci, pentru cei supuși Domniei
De sus răsare sfântul soare,
Simbol al păcii, armoniei
Și al fericirii viitoare.

Vai celor răzvrătiți, căci somnul
Din urmă nu-i va mângâia:
Acela ce se-ncrede-n Domnul
Cu Domnul, singur va-nvia.

(*Ispitirea de pe munte*, 1914.)

ST. O. IOSIF
(1875–1913)

ISUS

Veghează-n colț a candelei lumină,
Învăluind icoana-n raze pale:
Isus, copil, la sânul maicii sale;
Păstori se miră, magi i se închină.

Un zâmbet liniștit, blând, fără vină,
Și totuși nu știu ce ascunsă jale,
Ce presimțiri de chinuri ideale
Umbresc în taină fața lui divină.

Știai de-atunci, Isuse, tu, c-odată,
Iubind prea mult pe oameni, drept răsplată,
Vei îndura batjocura și-amarul,

Și-ncununat cu spini, urcând Calvarul,
Pe umăr crucea singur ți-o vei duce,
Și vei muri, strigând la cer, pe cruce?...

RUGĂCIUNE

Doamne, către tine-ndrept
Astăzi ruga mea umilă!

Iartă celuia nedret:
De la tronul tău aștept
Cel din urmă semn de milă...

Ca un demon cad învins,
Fulgerat de suferință.
În genunchi, cu graiul stins
Și cu sufletul cuprins
De obidă și căință;

Dornic brațele-mi întind
Către cerurile Tale:
Valurile mă cuprind,
Inima mi-o simt murind
De nețărmurita jale;

Și pre tine te mai chem;
Doamne, tu ești sfânt și mare!
Mântuie-mă de blestem...
Către tine plâng și gem:
Îndurare!

(*Poezii*. 1939.)

MIHAI CODREANU
(1876–1957)

SOLUL GOLGOTHEI

Isus veni și-n casa mea-ntr-o sară:
Era-ntr-un tainic și suav apus...
Și-am stat în casă singur cu Isus...
Și-afară era blondă primăvară.

Atunci mi-a spus cu vocea lui cea clară
Că oamenii sunt buni, deși l-au dus
Să-l bată-n cuie pe Golgotha sus,
Fiindcă i-a iubit din cale-afară.

Și mi-a mai spus că poate fi iertat,
Chiar Iuda, ce-l vându c-un sărutat,
Ca să-și sporească cu treizeci, arginții.

Apoi, plecând, din prag mi-a spus așa:
Comoara sufletului ca și-a minții
E să iubești pentru-a putea ierta.

RUGĂCIUNEA UNUI CREȘTIN

Video meliora proboque, deteriora sequor
Ovidiu, *Metamorfoze*, VII, 20.

Să-mi fie viața fără ură
Și de mânie dezbrăcată;
În patimi chiar, să am măsură:
Rogu-te Tată.

De nici o clipă zuliară
Să nu am inima pătată;
Să urc spre Tine dreaptă scară:
Rogu-te Tată.

Iar de-mi voi apăsa semenii
Cu-asupritoare judecată,
Să ard în flacăra Gheenii,
Rogu-te Tată.

Să simt că orice suferință
Din voia ta îmi este dată
Și s-o îndur cu umilință:
Rogu-te Tată.

Să fiu ne-atins de bănuiala
Că nu-s făptura ta curată
Și să nu știu ce-i îndoiala:
Rogu-te Tată.

Dă-mi pâinea zilnică cinstită
Și cu sudoare câștigată
Și nu mă duce în ispită,
Rogu-te Tată.

Iar când voi trece peste punte
Din Totdeauna-n Niciodată,
Să-mi steie mâna ta pe frunte:
Rogu-te Tată.

RĂSTIGNIRE

Tu, Cel deasupra judecății mele
De care însă sufletul mi-l leg,
Mă iartă că nu pot să te-nțeleg
Și-ți cer lumină cu-ntrebări rebele:

De ce-ai zvârlit în gol noroi de stele
Și-n noapte golul l-ai zvârlit întreg,
Absurd și mut, de nu știu să dezleg
Enigma ta ascunsă-n toate cele?

Iar dacă sunt la fel cu chipul Tău,
De ce sunt mic și mărginit și rău,
Când Tu ești bun, nemărginit și mare?

Și dacă toate-s după cum voiești,
De ce-mi pui crucea minții în spinare
Și pe-ndoiala mea mă răstignești?

MARIA MAGDALENA

Slăvită fii de-a pururi, curtezană,
Cu zâmbete superbe de regină,

Cu ochii blânzi de palidă creștină
Și cu profil sever ca de romană.

În cadrul ei cel mistic de icoană,
Figura ta perversă și senină
Plutește-n vremi scăldată de-o lumină
Delaolaltă sfântă și profană.

Cea mai frumoasă floare a Iudeii,
Tu porți în trup păcatele femeii
Și-n suflet caste visuri de fecioară;

Iar peste vina ta originală,
Iertarea marelui Iosif coboară
Un nimb suav de pace ideală.

(*Scrieri*, I, 1968.)

IULIU CEZAR SĂVESCU
(1876–1903)

RUGĂCIUNE

Doamne iartă
Păcatele noastre, și cele făcute
Cu voie, și cele în sânge născute;
Ispita Satanii de noi depărtează,
Pe calea dreptății mereu ne-ndrumează,
Privește spre noi.

Și iartă-ne, Doamne, dușmana pornire
Când cugetul nostru, căutând răzvrătire,
Nedrept se ridică spre cer, blestemând,
Căci orice mișcare în rău de Satana
Ne este-ndreptată.

(*Poezii*, 1926.)

ELENA FARAGO
(1878–1954)

RUGĂCIUNE

De cât oricând mai vrednici de ne-ndurarea ta,
Ne-om apleca genunchii în primăvara asta, —
Fii, Doamne, îndurător,
Și-i mântuie pe-aceia ce i-a orbit năpasta,
Și-ai grijă de orfanii rămași din vina lor,
De cei greșiți te-ndură
Și de greșiții lor.

Ne-om închina și-om plânge mai mult decât oricând
În noaptea-n care iarăși te-om îngropa stăpâne,
Ca iar să retrăim
Ce ne-a-nvățat scriptura din vremile bătrâne;—
De ne-a ajuns păcatul prin care te slăvim,
Îndură-te și iartă
Căci toți ne pocăim.

Îndură-te, Isuse, în noaptea învierii,
Și fă ca din prinosul aprinselor făclii
Să fie luminați,
Și-acei care-au fost jertfa ispitelor pustii,
Și-acei care hulit-au pe cei nevinovați
Căci cu ei toți, stăpâne,
Prin tine suntem frați

(*Poezii*, 1906–1936, 1937)

TUDOR ARGHEZI
(1880–1967)

Sentimentul religios — transfigurat pe canavaua unei nesfârșite dezbateri filozofice pendulând între acceptarea existenței lui Dumnezeu și contestarea lui — constituie o componentă esențială a creației argheziene. Poetul pare a fi pus pe c necontenită și neobosită verificare a postulatelor vieții și, deși de bună credință, e este atras de întrebări care-i pun sufletul la îndoială, conducându-l la un fel de disperare, la umilință și revoltă, dar și la smerenie. Divinitatea îi spune prea mult pentru a o ignora și totodată prea puțin pentru a o accepta. „Practic, în dialogul său cu divinitate poetul e o ipostază a sublimei ignorante, care dorește, în sensul antropomorfismului țărănesc și al surselor primitive ale creștinismului, să realizeze contactul senzorial cu puterea supremă". (Marin Popa)

Sentimentul religios apare mai ales în *Cuvinte potrivite* (1927); *„Ochii Maicii Domnului* (1934); *Cărticică de seară* (1935); *Ce-ai cu mine, vântule; Povestirile boabei și ale fărâmei* (1937); *Poeme noi* (1963).

BIBLIOGRAFIE: *Versuri*, I, II, Editura pentru literatură, 1966.

REFERINȚE: G.C.–I.L.R., p. 808–819; Ov. C.–L.R.I.R., p. 10, 96; M.P.–D.L.R.C., p. 30–36; Z.P.S.–D.S.R., I. p. 110–119; Tudor Vianu, *Arghezi, poet al omului* (1964); D. Micu, *Opera lui Tudor Arghezi. Eseu despre vârstele interioare* (1965). Pompiliu Constantinescu, *Tudor Arghezi*, 1994.

PSALM

Tare sunt singur, Doamne, și pieziș!
Copac pribeag uitat în câmpie,
Cu fruct amar și cu frunziș
Țepos și asupra-n îndârjire vie.

Tânjesc ca pasărea ciripitoare
Să se oprească-n drum,
Să cânte-n mine și să zboare
Prin umbra mea de fum.

Aștept crâmpeie mici de gingășie,
Cântece mici de vrăbii și lăstun
Să mi se dea și mie,
Ca pomilor de rod cu gustul bun.

Nu am nectare roze de dulceață
Nici chiar aroma primei agurizi,
Și prins adânc între vecii și ceață,
Nu-mi stau pe coajă moile omizi.

Nalt candelabru, strajă de hotare,
Stelele vin și se aprind pe rând
În ramurile-ntinse pe altare —
Și te tânjesc; dar, Doamne, până când?

De-a fi-nflorit numai cu focuri sfinte
Și de-a rodi metale doar, pătruns
De grelele porunci și-nvățăminte,
Poate că, Doamne, mi-este de ajuns

În rostul meu tu m-ai lăsat uitării
Și mă muncesc din rădăcini și sânger.
Trimite, Doamne, semnul depărtării,
Din când în când, câte un pui de înger,

Să bată alb din aripă la lună,
Să-mi dea din nou povața ta mai bună.

PSALM

Ruga mea e fără cuvinte,
Și cântul, Doamne, mi-e fără de glas.
Nu-ți cer nimic. Nimic ți-aduc aminte.
Din veșnicia ta nu sunt măcar un ceas.

Nici rugăciunea, poate, nu mi-e rugăciune,
Nici omul meu nu-i, poate, omenesc,
Ard către tine-ncet, ca un tăciune,
Te caut mut, te-nchipui, te gândesc.

Ochiul mi-e viu, puterea mi-e întreagă
Și te scrutez prin albul tău veșmânt
Pentru ca mintea mea să poată să-nțeleagă
Nengenunchiată firii de pământ.

Săgeata nopții zilnic vârfu-și rupe
Și zilnic se-ntregește cu metal.
Sufletul meu, deschis ca șapte cupe,
Așteaptă o ivire din cristal,
Pe un ștergar cu brâie de lumină.

Spune tu, Noapte, martor de zmarald,
În care-anume floare si tulpină
Dospește sucul fructului Său cald?

Gătită masa pentru cină,
Rămâne pusă de la prânz.
Sunt, Doamne, prejmuit ca o grădină,
În care paște-un mânz.

PSALM

Am fost să văd pe Domnul bătut de viu pe cruce
Singur în câmp cu corbii și-a cerului rășină
Uitându-se la soare cum sângerat se duce,
Cu care se simțise la fel, de-o rădăcină.

Și soarele se duce. În zări un șir de care
În pulberea fierbinte plângea din roți și osii,
Iar pui de corbi cu pliscul deschis pentru mâncare
Săreau în jurul mumii prin spinării și bozii

Opaițele nopții s-aprind la mii de poștii,
Din țări în țări de stele, din ce în ce mai sus.
Din fundul Mării Moarte până-n văpaia Cloștii
Nu-i nimenea nemernic și singur ca Isus.

Ne-am așteptat un înger să-aducă-ne isòp,
Am așteptat din ceruri un semn, o-mbărbătare,
Devreme ce-nțeleptul a fost trimis cu scop,
Să moară printre oameni vândut prin sărutare.

Și se făcu-ntuneric, tăcere și răcoare.

PSALM

Te drămuiesc în zgomot și-n tăcere
Și te pândesc în timp, ca pe vânat,
Să văd: ești șoimul meu cel căutat?
Să te ucid? Sau să-ngenunchi a cere.

Pentru credință sau pentru tăgadă,
Te caut dârz și fără de folos.
Ești visul meu, din toate, cel frumos
Și nu-ndrăznesc să te dobor din cer grămadă.

Ca-n oglindirea unui drum de apă,
Pari când a fi, pari când că nu mai ești;
Te-ntrezării în stele, printre pești,
Ca taurul sălbatec când se-adaptă.

Singuri, acum, în marea ta poveste,
Rămân cu tine să mă mai măsor,
Fără să vreau să ies biruitor.
Vreau să te pipăi și să urlu: „Este!"

RUGĂ DE VECERNIE

În mine se deșteaptă o-ntreagă omenire,
Sunt cei ce-au fost pe vremuri, sunt cei ce sunt acum,
Câte-o grădină veche, surpată-n suvenire,
Mi-aruncă dinainte belșuguri de parfum.

Și de la sfântul palid, sfârșit și blând pe cruce,
La biciul ce-l izbește și-l sângeră-n obraz,
Pe nesimțite nu știu ce-nvecinare duce
Și rând pe rând sunt unul și celălalt. Zăplaz

Între atâtea inimi ce bat cu toate-n mine,
Ca niște turle pline, de clopote, n-a fost,
Nu este, n-o să fie și-n van va să suspine
Eroul meu din suflet de râsul celui prost.

Și voia mea de bine, frumos și adevăr,
Îngăduie să-și ție ș-acolo-n gânduri jugul,
Simțindu-mi spinii frunții ieșind cu răni prin păr,
Sunt cel dintâi porunca s-o dau: Aprindeți rugul,

Ca sfântul în cenușă subt ochii mei să piară,
Ca dreptul să-și strecoare-n urechea mea scrâșnirea
Înmormântat în lemne și-nvăluit în pară!
Și-n mine bate-n palme, mișcată, omenirea.

Ca un norod de pașnici și veseli asasini
Ce pregătesc dreptatea luminii viitoare,
Unii-nvârtesc săcurea, ceilalați desfoaie crini,
Cu sufletele-n beznă și degetele-n soare.

Dar hotărând privirea, de sus, pe umbra lumii
Un suflet se strecoară în mine ca o rouă,
Și-atunci visez cu gloata să bat poteca humii,
Purtând în vârful lăncii, spre cer, o stea mai nouă.

De unde vin aceștia? De unde-acești eroi,
Călăi, iobagi, apostoli, din noapte pân' la mine?
De unde-această piatră cu fețe de noroi
Și scăpărând cu focuri de-azur și de rubine?

Le sunt dator odihna ce pleoapa nu-mi atinge?
Le datoresc lumina și faptul crud că sunt?
Cu mine omenirea, Părinte, se va stinge?
Dă-mi pacea și răbdarea s-o caut și s-o cânt.

DUHOVNICEASCĂ

Ce noapte groasă, ce noapte grea!
A bătut în fundul lumii cineva.
E cineva sau, poate, mi se pare.
Cine umblă fără lumină,
Fără lună, fără lumânare
Și s-a lovit de plopii din grădină?
Cine calcă fără somn, fără zgomot, fără pas,
Ca un suflet de pripas?
Cine-i acolo? Răspunde!
De unde vii și ai intrat pe unde?
Tu ești, mamă? Mi-e frică,

Mamă bună, mamă mică!
Ți s-a urât în pământ.
Toți nu mai sunt.
Toți au plecat, de când ai plecat.
Toți s-au culcat, ca tine, toți au înnoptat.

Toți au murit de tot,
Și Grivei s-a învârtit în bot
Și a căzut. S-au stârnit cucuruzii,
S-au uscat busuiocul și duzii,
Au zburat din streașina lunii
Și s-au pierdut rândunelele, lăstunii.
Știubeiele-s pustii,
Plopii-s cărămizii,
S-au povârnit pereții. A putrezit ograda...

Ei! cine străbătu livada
Și cine s-a oprit?

Ce vrei? Cine ești,
De vii mut și nevăzut ca-n povești?
Aici nu mai stă nimeni
De douăzeci de ani...
Eu sunt risipit prin spini și bolovani...
Au murit și numărul din poartă
Și clopotul și lacătul și cheia.
S-ar putea să fie Cine-știe-Cine...
Care n-a mai fost și care vine
Și se uită prin întuneric la mine
Și-mi vede cugetele toate.

Ei! Cine-i acolo-n haine-ntunecate?
Cine scobește zidul cu carnea lui,
Cu degetul lui ca un cui,
De răspunde-n rănile mele?
Cine-i pribeag și ostenit la ușă?

Mi-e limba aspră ca de cenușă.
Nu mă mai pot duce.
Mi-e sete. Deschide, vecine.
Uite sânge, uite slavă.
Uite mană, uite otravă.
Am fugit de pe Cruce.
Ia-mă-n brațe și ascunde-mă bine.

DE PAȘTI

La toate lucarnele și balcoanele
Au scos din cer îngerii icoanele
Și-au aprins pe scări
Candele și lumânări.

Orașele de sus, în sărbătoare
Au întins velințe și covoare
Și ard în potire
Mireasmă subțire.

Și din toate ferestrele odată,
Mii și sute de mii,
Heruvimii fac cu mâna bucălată
La somnoroșii noștri copii.

COLIND

Doamne, vreau să-ți mulțumesc...
Dar în graiul omenesc
Slova vorbelor tocită,
Vorba slovei prihănită,
Înțelesul otrăvit
Le-a mușcat și-mbolnăvit.

Un strigoi
Pune-n negreală noroi.
Pravila de baștină
S-a pierdut în mlaștină.
Ochii mici ai literii
Sticlesc ca ai viperii.

Voie dă-mi să spânzur graiul
Și să-ți mulțumesc cu naiul.
Cântecul care mă doare
Frate-i cu tăcerea mare,
Cu îngerii, cu lăstunii

Și cu șoapta rugăciunii

Noaptea îți înșiră albe
Fire de beteală, salbe,
Fluturi și mărgăritare.
Mulțumește, lăutare,
Bunului tău împărat,
Și să-i cânți îngenunchiat.

PANAIT CERNA
(1881–1913)

ISUS

Ai fost un om și-ai pătimit ca dânsul...
Un Dumnezeu — cum te credeau părinții —
Plutește-n veci deasupra suferinții:
El nu ne poate înțelege plânsul.

Pe Dumnezeu, de l-am vedea în cuie,
Cu pieptul plin de lănci, cu chipul supt,
Am spune că-i un joc, dar jertfă nu e:
El din ființa lui nimic n-a rupt.

Dar tu ai sângerat pe negre căi,
Supt umilinți ce nu le știe cerul;
Tu ai gemut, când te pătrunse fierul,
De-au tremurat și ucigașii tăi.

Și ochii tăi cei blânzi se înnoptară,
Și gura ta s-a-nvinețit de chin.
Și duhul tău, ce nu putea să moară,
A smuls din trup suspin după suspin...

Un om, un om, prin patimile tale!
Și totuși cât de sus, lumina mea,

Te-a înălțat răbdarea sfântă-a ta!
De mila ta, la glasul tău de jale,

Să se deștepte morți de mii de vremi
Și-adâncul lumii să se înfioare,
Iar Tu — să ai privirea iertătoare,
Un om să fii — și tot să nu blestemi!...

Cum a putut să steie laolaltă
Atâta chin și-atâta bunătate?
Se rătăcește mintea și nu poate
Să te urmeze-n lumea ta înaltă...

*

Al nostru ești: al celor slabi și goi —
Pământ ți-e trupul și-n pământ s-ascunde,
Dar umbra ta rămase printre noi
Și inima-mi te simte orișiunde:

De sufletul ce-a întâlnit mizerii
Și cu obolul său le-a vindecat,
Te-apropii lin, prin negura tăcerii,
Și strângi în taină mâna care-a dat;

Apostolului răsplătit cu ură,
Tu-i spui: Mergi, nu ești singur în durere!
Și gura ți-o-nfrățești cu sfânta gură
Ce-a semănat nădejdi și mângâiere;

De cel ce geme, neputând să moară,
Aproprii cupa liniștii de veci,
Mereu sporește-a inimii comoară
Și drum de zâmbet lași pe unde treci...

Al nostru ești! Ce ochi văzu vrodată
Că te-ai suit la cer, purtat de nori?
Ce gând nebun zvârli această pată,
Pe cel mai mare dintre visători?

Putut-a oare sufletul-ți să fugă
La cei senini și fericiți din cer,
Când jos, prin murmure de chin, și rugă,
Atâtea brațe tremură și-l cer?

Nu, nu! Ale Golgotei reci piroane
Nu te-au lipit atât de strâns pe lemn,
Cât te-au legat de-acest pământ nedemn
Nemărginirea rănilor umane.

Atâta timp, cât lutul n-o să crească
Copii asemeni chipului tău sfânt;
Atâta timp, cât liniștea cerească
Nu se coboară-n inimi pe pământ;

Cât timp nu vezi aieve tot ce sameni
Și ochii toți de plâns n-or fi deșerți,
Atât de mult Tu, cel născut din oameni,
Va trebui să mângâi și să ierți;

Atât de mult vei auzi jelire
Și rana ta va sângera mereu —
Îmblânzitor de oameni prin iubire,
Tu ți-ai ales destinul cel mai greu!

... Dar, când vei smulge-ntreaga omenire
Din somnul lung al greului răbdat,
Când nu va fi nici chin, nici rătăcire,
Atunce Tu zâmbi-vei împăcat;

Atunce numai îngerul hodinii
Va coborî sub ochiu-ți înțelept,
Îți va culege de pe frunte spinii
Și-ți va închide rănile din piept.

ÎN FAȚA ALTARULUI

Fiere-amestecată cu nectar
Mi-ai întins din vecinicul pahar.
Cântă viu în sufletu-mi nectarul:
Tată, și-n pământ te-oi lăuda!
Fruntea mi-o îngreuie amarul:
Doamne-al lumei, fie voia ta!

(*Floare și genune*, 1968)

OCTAVIAN GOGA
(1881–1938)

RUGĂCIUNE

Rătăcitor, cu ochii tulburi,
Cu trupul istovit de cale,
Eu cad neputincios, stăpâne,
În fața strălucirii tale.
În drum mi se desfac prăpăstii
Și-n negură se-mbracă zarea,
Eu în genunchi spre tine caut:
Părinte-orânduie-mi cărarea!

În pieptul zbuciumat de doruri
Eu simt ispitele cum sapă,
Cum vor să-mi tulbure izvorul
Din care sufletul s-adapă.
Din valul lumii lor mă zmulge
Și cu povața ta-nțeleaptă,
În veci spre cei rămași în urmă,
Tu, Doamne, văzul meu îndreaptă.

Dezleagă minții mele taina
Și legea farmecelor firii,
Sădește-n brațul meu de-a pururi
Tăria urii și-a iubirii.

Dă-mi cântecul și dă-mi lumina
Și zvonul firii-ndrăgostite,
Dă-i raza soarelui de vară
Pleoapei mele ostenite.

Alungă patimile mele,
Pe veci strigarea lor o frânge,
Și de durerea altor inimi
Învață-mă pe mine-a plânge.
Nu rostul meu, de-a pururi pradă
Ursitei maștere și rele,
Ci jalea unei lumi, părinte,
Să plângă-n lacrimile mele.

Dă-mi tot amarul, toată truda
Atâtor doruri fără leacuri,
Dă-mi viforul în care urlă
Și gem robiile de veacuri.
De mult gem umiliții-n umbră,
Cu umeri gârbovi de povară...
Durerea lor înfricoșată
În inimă tu mi-o coboară.

În suflet seamănă-mi furtună,
Să-l simt în matca-i cum se zbate,
Cum tot amarul se revarsă
Pe strunele înfiorate;
Și cum sub bolta lui aprinsă,
În smalț de fulgere albastre,
Încheagă-și glasul de aramă:
Cântarea pătimirii noastre.

(*Poezii*, 1905)

ISUS PE VALURI

În noaptea-aceea neagră și târzie
Călătorea departe uraganul,
Cu repezi pași împinși de vijelie,
Cu repezi pași de repede pierzare,
Când peste-albastra apelor mânie
S-a deslușit Isus Nazarineanul,
Cu brațu-ntins spre binecuvântare...

Apostolii, cu teamă și mirare,
Și-n preajma lor îngenunchiat poporul,
Înfiorați de mândra arătare
Stăteau la mal, privind pe-nvățătorul
Ce-alunecând pe-a undelor cărare,
Înainta prin trăznet și genune...

Pe urma lui, supuse de minune,
Pe rând primind cereasca lui mustrare,
Se potoleau furtunile nebune,
Și firea-ntreagă-i resimțea fiorul...
Scăpau corăbii prinse de vâltoare,
Din nou viața se-ntorcea pe valuri,
Când păsări albe, reluându-și zborul,
Pescarii veseli năzuiau spre maluri...

Și-n vreme ce ființa-i zâmbitoare
Împurpurată-n sfânt'-aureolă
Se prelungea topită-n depărtare,
Strălucitoarea cerului cupolă,
Cu praf de stele luminând decorul,
Se aprindea mai tare, tot mai tare,

Ca să apară-n drum Mântuitorul,
Semănător de liniște pe mare!

Legendă veche, plină de-nțelesuri
Ce-ai luminat prin veacuri de rugină,
Și-n rătăcirea negrelor eresuri
Ai mângâiat singurătăți sihastre,
Legendă veche, floare de lumină,
Azi tot mai mult cu taina ta mă-mpresuri...

Corăbier bolnav al vremii noastre,
Mi-e prora frântă și zdrobit catargul
De-atât potop de vifor și dezastre.
Dar ochii mei tot mai visează largul...
Te chem, deci, blând îmblânzitor de fiare,
Tu care-mpaci hotare cu hotare
Și picuri dulce liniștea uitării
În bietul suflet văduvit de mamă;

Oriunde ești, și orișicum te cheamă,
Tămâia mea de ucenic te-așteaptă,
Stăpân măreț al valurilor mării,
Tu care-nfrâni în adâncimi vulcanul,
Preamilostive Crist de legea nouă,
Spre tine-n noapte ruga mi se-ndreaptă...
Și mi te-arată iarăși oceanul
Cum întinzându-ți mânile-amândouă,
Spui lumilor cuvântul: *Pace vouă!*

(*Din larg*. Poeme postume, 19

LĂCAȘ STRĂBUN...

O lume-ntreagă mi-a rămas în urmă
Cu goana ei pripită după viață...
Tu iar mă chemi, împărăție-a firii,
Tu-nlăcrimată, sfântă dimineață!
Când demonul celor pribegi în lume
Mi-a-ngenunchiat și dragostea și ura,
Vin din potirul bunurilor tale
Întârziat să-mi cer fărâmitura.

Sub adumbriri de sălcii despletite
Mă-ndrumă azi cea mai din urmă vrere,
Sfiala lor îmi freamătă un cântec
Și-aievea-aud țărâna cum mă cere.
Eu, ostenitul călător al nopții,
Neputincios, azi, poposesc în cale,
— Lăcaș străbun, cu turnul subțiratec,
Mă mai primești supt zidurile tale?...

Atâtea legi și-au picurat otrava
În inima rătăcitoare-n lume,
Și-atâtea duhuri privegheau în umbră
Toți mugurii nădejdii să-mi sugrume.
Pentru atâtea poticniri în cale
Și ispitiri de-nvățături deșerte
Și-atâta suflet risipit pe drumuri
Putea-va oare cerul să mă ierte?...

Când urc acum cărarea de pe culme
În dulcea pace-atoateiertătoare,
Eu lupt simt cum sufletu-mi înclnge

Cum pieptul meu se zbate și mă doare.
În inimă obezile se sfarmă,
Se dezrobesc aducerile-aminte
Și ușurat, — biserică bătrână, —
Mă-nchin la pragul porții tale sfinte.

Îmi răsăriți, din tremurări de umbre,
Voi, firi cuminți cu zâmbete-împăcate,
Voi, preoții nădejdii fără moarte,
Voi, cei ziditi din vechea sănătate.
Văd luminat obrazul vostru rumen
De înțelesul altor lumi senine,
— Eu, rob supus al patimilor mele,
Atât de mult m-am îngropat în mine!...

Adormitor m-alină busuiocul
Îngălbenit sub candela de pază,
Prin liniștea ferestrelor boltite
Înfiorată a trecut o rază.
Lumină blând un chip de muceniță
Încremenită-n visu-i de fecioară,
Și-n suflet îmi pătrunde-o picătură
Din flacăra ce-ardea odinioară

Stau biruit la colțul vechi de strană
Și mintea mea cutremurată-mi spune
Că-n drumul ei a răsărit un picur
Din mult ascunsa viețiii-nțelepciune...
Aici, în umbra potolită doarme
Măreața taină-a morții și a vieții,
Tu suflete întunecat de gânduri,
Tu simți prelung fiorul dimineții...

Un nou botez, de primenire nouă,
Dă minții mele altă-nfiripare,
Când din înaltul zidurilor negre
Coboară glas de binecuvântare.
Clopotnița se-ndoaie și se frânge
Din bietele încheieturi uscate,
Un suflet e ce-i înfioară lemnul
Și din adâncul altor vremi străbate.

E clopotul... Copilăria-și plânge
Comoara ei pierdută-n pribegie,
Cu limba lui de rugă și chemare
Strămoșii toți își spun mustrarea mie.
Azi îmi trimit nădejdile de veacuri
Strigarea lor ce vine de departe.
Eu o ascult și-n suflet îmi învie
Sămânța bună-a vremurilor moarte.

(*Ne cheamă pământul*, 1909)

ION MINULESCU
(1881–1944)

RUGĂ PENTRU ULTIMA RUGĂ

Dă-mi, Doamne, binecuvântarea Ta,
Să pot intra-n Ierusalim și eu, cândva
Ca și Cristos, călare pe măgar,
În înflorita lună-a lui Florar!...

Dă-mi bucurie să mă văd trădat
Ca fiul Tău —
De Iuda sărutat —
Și ca să-mi pot îndepărta sfiala,
Dă-mi buzele Mariei din Magdala...

Cum nu sunt decât scribul cărturar,
Dă-mi, Doamne, spor la minte —
Nu lipsă la cântar...
Ia-mi inima și-aruncă-mi-o la câini,
Și-n locul ei dă-mi patru ochi
Și zece mâini...

Dă-mi zborul rândunicii peste mări
Să-mi ducă scrisul dincolo de zări,
Și-n ciocnetul de cupe —

La beție —
Dă-mi darul să schimb vinu-n apă vie.

Dă-mi învierea morților din mine
Să-mi pot lega viața prin ei, numai de Tine —
Nu să-mi reneg stăpânul ca Petre-n sărbători
Când va cânta-n ogradă cocoșul de trei ori...

Iar dacă-o fi să mor și eu ucis,
De cei cari n-au înțeles încă ce-am scris,
Dă-mi, Doamne, Binecuvântarea Ta,
Să pot muri ca și Cristos, pe Golgota!...

(*Strofe pentru Cel-de-Sus*, 1930)

I. U. SORICU
(1881–1957)

TROPAR

Poporul credincios al Tău,
Tu, Doamne,-l mântuiește,
Și moștenirea Ta de rău
De-a pururi o păzește.

Într-al durerilor noian
În Tine-avem credință,
Asupra valului dușman
Tu dă-ne biruință.

Trimite muncii noastre spor
Și-n pace ne-nveșmântă
Înalță-l pe-acest bun popor
Cu crucea Ta prea sfântă!...

(*Florile dalbe*, 1912)

PAN. HALIPPA
(1883–1979)

ISUS PE CRUCE

Priviți la fața lui umilă.
La sângele-i nevinovat.
Vărsat cu-atâta făr' de milă
De-o lume neagră de păcat.

Priviți la crucea ne-ndurată,
Pe care este țintuit,
Și spuneți, dacă v-a fost dată
Aceeași jertfă de-mplinit?

O, fraților în suferință,
Răbdați și inimile sus!
Căci noi avem în umilință
Ca-ntâi tovarăș pe Isus.

(*Flori de pârloaga*, 1921)

CORNELIU MOLDOVANU
(1883–1952)

RUGĂ

La moarte, nu mă vinde, o Doamne, nimicirii,
Ființa mea topind-o în negura pieirii, —
Ci, ruga ascultându-mi prefă-mă într-o stâncă
Să simt vuind sub mine prăpastia adâncă...
Preschimbă-mă-n zefirul pribeag, gonit de fluturi,
În crinul care duce iubitului săruturi, —
Dă-mi zborul și-ntruparea unei privighetori
Ce piruie-n poiene vestirile de zori, —
Prefă-mă stropul proaspăt, dintr-un izvor curat,
Ca să aștept la umbră drumețul însetat,
În norul care trece colindător în vânt
Purtând la sânu-i taina rodirii pe pământ,
În valul ce s-avântă măreț și cântător
Setos de înălțarea vremelnicului nor,
Ca-n urmă să coboare din bolta de cristal
Din nou să viețuiască clipita unui val...

(*Poezii*, 1924.)

DONAR MUNTEANU

(1884–?)

Scriitor și publicist care s-a impus mai întâi ca simbolist (în 1904 edita revista „Pleiada", împreună cu Mircea Demetriad, D. Karnabath, Iuliu Cezar Săvescu, Al. Gherghel ș.a.), apoi ca tradiționalist (autor de sonete) și mai târziu ca ortodoxist. Ciclul *Bisericuța neamului*, 1943, este tipic în acest din urmă sens. Un subciclu evocă biserica veche de la țară, frecventată în copilărie, descriind iconografia murală, reconstituind atmosfera marilor sărbători ortodoxe, iar un altul repovestește, după unele legende populare, peripețiile pe pământ ale Domnului și ale Sfântului Petru. S-a remarcat cu îndreptățire ca „redus la minimum, miraculosul afectează prea puțin sceneria, aceasta înfățișând pur și simplu doi moșnegi trudiți care bat, seara, cu umilință pe la porți sau aprind focuri în mijlocul câmpurilor și adorm pe grămezi de fân. Sensul istorisirii concordă însă perfect cu finalitatea moralei religioase". (D. Micu)

BIBLIOGRAFIE: *Versuri și poezii*, 1914; *De pe stâncă*, poezii și poeme, 1922; *Simfonia vieții*, 1943.

REFERINȚE: Nichifor Crainic, *Donar Munteanu, poet religios*, în „Gândirea", nr. 4, apr. 1943, p. 239. E.L.–I.L.R.C., I, p. 470; D.M.–G.G., p. 656–659.

BISERICUȚĂ

Când limba grea de fier izbea-n aramă
Și clopotul — smucit — pornea să sune,
Chemând toți oamenii la rugăciune,
Cum cheamă pe copiii săi o mamă; —

În glasul lui — ce-n veci o să-mi răsune —
Și-acum se tânguie și se sfărămă
O vorbă ce cuprinde-a vieții dramă:
„Deșertăciune și deșertăciune!".

Și sunetul — întâi cu apă lină —
În unde largi se revarsă-n văzduh, —
Vibra apoi din ce în ce mai tare,

Trezind în noi a Domnului chemare, —
Și aprindea în fiecare Duh
Bobița de credință și lumină.

NOAPTEA ÎNVIERII

În noaptea blândă-a Sfintei Învieri,
Treziți din somn de mama sau de-o zână,
Porneam pe drum, ținându-ne de mână...
Nici o lumină încă nicăieri...

Din vale o răcoare de fântână, —
Iar din livezile de pruni și meri
Miresme și ușoare adieri...
Un singur foc pe dealul de la stână

Și mii și mii de candele pe cer...
Iar la bisericuță curtea plină...
O lume mai cucernică, mai dreaptă,

În așteptarea sfântului mister
Al Învierii Domnului, așteaptă...
I-e sete și i-e foame de lumină!

MISTERIOSUL STOL

Măreața Ta Biserică — Isuse
În forfoteala vieții de Sodomă,
Și-nfige silueta de fantomă,
Ca o mustrare-a zilelor apuse...

În jurul ei plutește o aromă
— O adiere de triste nespuse —;
Iar mărturie a credinței duse
Sunt crucile-nvechite de pe domă.

... Și-un stol de porumbei, cu aripi albe,
Se lasă din senin ca niște salbe
Și-nfășură biserica-n spirale...

Se-nalță-apoi la cer și se tot duce
Misteriosul stol — pe-aceeași cale —
Albind pe cer o diafană cruce...

V. VOICULESCU
(1884–1963)

De la o poezie decorativ religioasă, precum cea din *Poeme cu îngeri* (1927), V. Voiculescu evoluează, treptat, către o alta în care trăirea transcendentalului are loc la cea mai înaltă tensiune, cum bine și exact o dovedesc textele din volumele ulterioare, ori cele apărute postum, în unele reviste și în cărți

V. Voiculescu a fost din fragedă copilărie un bun credincios în Dumnezeu, cum însuși o mărturisește: „Cât mă pot descoperi eu însumi înapoi, mă văd un copilaș stând singur într-o poiană cu flori sălbatice la marginea unei gârle... Stau pe un mal cu flori și mă uit în zare. Și simt și acum fericirea acelei singurătăți copilărești plină de o mare, de o nespusă, aș zice de o mistică așteptare. Așteptam de atunci ceva ce aștept și acum, ceva care să-mi îndeplinească un dor nehotărât și așteptam cu siguranță, atunci, că va veni... Mă simțeam, mă credeam predestinat." (*Confesiunea unui scriitor și medic*, în *Gândirea*, 10 oct. 1935).

Poetul a fost, se pare, un inițiat în *Rugăciunea rugului aprins*, doctrină biblică, și toată lirica lui e străbătută de un puternic fior religios, volumele pe care le-a publicat din 1927 și până în 1938 având ele însele titluri sugestive pentru orientarea scriitorului: *Poeme cu îngeri* (1927); *Destin* (1933); *Urcuș* (1937); *Întrezăriri* (1939). Pe de altă parte, evoluția poetului în această direcție îi aduce o seamă de clarificări ideologice și literare, în ciuda faptului că unele texte pot apărea uneori încifrate, ascunzătoare de mister.

BIBLIOGRAFIE: *Poeme cu îngeri* (1927); *Poezii*, Editura Fundațiilor Regale pentru literatură și artă, 1944; *Poezii*, I, II, Ediție de Aurel Rău (1968); *Gânduri Albe*. Ediție de Victor Crăciun (1986), *Călătorie spre locul inimii*, Ediție de Radu Voiculescu, Editura Fundației Culturale Române (1994).

REFERINȚE: G.C.–I.L.R., pp. 881–885; D.M.–G.G., p. 490–540; E.L.–I.L.R.C., I, p. 427–429; Ov. C.–L.R.I.R., p. 285–310; Valeriu Anania, *Rotonda plopilor aprinși* (1983); Florentin Popescu, *Pe urmele lui Vasile Voiculescu* (1984); *V. Voiculescu, Contemporanul nostru* (1997); Constantin Miu, *V. Voiculescu, poet isihast*, 1997.

PĂRINTE, UNDE SĂ TE CAUT?

Părinte, unde să te caut și pentru ce te-ascunzi mereu?!...
Pe urma ta în brazda vieții alerg de la-nceputul lumii...
Cu hidrele în fundul mării, cu viermii orbi în noaptea humii,
Cu șerpii... m-am târât alături, Apoi m-am înălțat cu greu...
De-am zăbovit atât pe cale, tu știi, de la-nceputul lumii,
De-a lungul vieților, pe tine te caut doar, Părinte-al meu!

Ce slab mă surghiunișei și totuși prin ce adâncuri am trecut;
În ce-ntrupări, ca-n niște temniți, încătușat am stat, Părinte!
Prin ce ocoluri dureroase am străbătut mai înainte,
Cu ce puteri înfricoșate m-am măsurat cum m-am născut!
Și nu știam ce va să-ntâmpin de fac un pas mai înainte,
Ci singur spintecai noianul îngrozitorului trecut.

E drept că, după-atâta trudă, azi sunt puternic și bogat...
Ca-ntru-n ogor rodit-a-n mine, sporind, sămânța nemuririi,
Ce-mi răsădișei pentru vecie când m-ai zvârlit în matca firii...
În suflet astăzi port o holdă, un lan întreg îmbelșugat,
Și lutul sterp de-odinioară e plin de rodul nemuririi...
Părinte, unde ți-e grânarul și când pornești la secerat?!

ÎN GRĂDINA GHETSEMANI

Isus lupta cu soarta și nu primea paharul...
Căzut pe brânci în iarbă se-mpotrivea întruna.
Curgeau sudori de sânge pe chipu-i alb ca varul
Și-amarnica-i strigare stârnea în slăvi furtuna.

O mână nendurată, ținând grozava cupă,
Se cobora-mbiindu-l și i-o ducea la gură...

Și-o sete uriașă sta sufletul să-i rupă...
Dar nu voia s-atingă infama băutură.

În apa ei verzuie sterlici jucau de miere
Și sub veninul groaznic simțea că e dulceață...
Dar fălcile-ncleștându-și, cu ultima putere
Bătându-se cu moartea, uitase de viață!

Deasupra, fără tihnă, se frământau măslinii,
Păreau că vor să fugă din loc, să nu-l mai vadă...
Treceau bătăi de aripi prin vraiștea grădinii
Și ulii de seară dau roate după pradă

ISUS PE APE

Isus umbla pe ape și namile de valuri
Se prefăceau supuse, în lespezi la picioare.
O pârtie, croită de-a dreptul până-n maluri,
Îi netezea ca-n palmă talazuri și vâltoare.

Departe-n sorbul lacom, cu vântul împotrivă,
Nevolnici, ucenicii uitase să se roage;
Corabia, o coajă de nucă costelivă
Trăsnea în pumnii mării, clătindu-se din doage.

Furtuna întețită-i orbea cu praful apii
Și pulberea amară le îneca gâtlejul...
Dar tot vedeau cum colo se umilesc nahlapii
Și-ntr-o cărare lină se schimbă-ntreg vârtejul.

Și, încleștați de spaimă cu mâinile pe funii,
Priveau cum uriașa nălucă se tot duce:

Cu brațele în lături plutea-n bătaia lunii
Tăind și cer și ape ca o imensă cruce.

CINA CEA DE TAINĂ

Băteai domol și norii silnici cercau zadarnic să te-ascundă.
Când ți-am deschis, în noaptea aceea, cămara-mi sufletului scundă.

De cum intrași, târând lumina de lunga-ți haină aninată,
Chilerul mi-a părut mai muced, poiata mai întunecată.

Și-n duhnitorul întunerec pândind prin colțul înfoiat,
Eu însumi n-aveam loc, bicisnic, ci stam pe brânci și-ncovoiat.

Dar ridicași din tindă mâna ușor spre-a binecuvânta,
Și iată, se bolti tavanul,-nălțându-se deasupra ta.

Te-am cunoscut deși veniseși un tainic oaspe nechemat,
Și-am priceput că ți-este sete și încă, Doamne, n-ai cinat.

„M-am abătut să fac la tine, de-ngădui, cina cea de taină...
Chivernisește pentru Paște și pune-ți grabnic altă haină,

Adună rudele și soții cu slugile, la sărbătoare,
Și toarnă apă caldă-n vase, să-i spăl frățește pe picioare."

„Stăpâne, ți-am răspuns, și glasul în gât mi se făcuse ghem,
În tot pământul n-am pe nimeni să vie-atuncea când îl chem.

Sărac și fără de prieteni mă ocolesc de mult drumeții,
Căci n-am nici azimă, nici sare pe masa goală a vieții.

ivește, ca-n pustietate-i: Doar eu în fața ta mă scol
nu-i o dramură de pâne să-ți pun-nainte pe pristol"...

Atunci spre inima-mi crescută purtându-ți slobod brațul drept,
i dintr-o lacră nencuiată mi-ai scos-o repede din piept,

i rupt-o lesne ca pe-o roadă ce coaptă spânzura de ram,
n-am simțit nici o durere, așa de bucuros eram.

poi, frângând-o bucățele, cum nu aveam la cină soți,
l-ai dus tăcut la o răscruce și-am împărțit-o-n zori la toți.

PE CRUCE

sus murea pe cruce. Sub arșița grozavă
ălea curata-i frunte ce-o sângerase spinii.
e stâncile Golgotei tot cerul Palestinii
Părea că varsă lavă.

i chiar în clipa morții huliră cărturarii
u fiere oțetită îl adăpau străjerii...
âdea cu hohot gloata de spasmele durerii
Și-l ocărau tâlharii.

drobită, la picioarele-i, zăcea plângând Maria
i-adânc zbucnea blestemul din inima-i de mamă.
Alături Magdalena, în lunga ei maramă,
Țipa văzând urgia.

Departe ucenicii priveau făr-de putere...
Cu el se năruise nădejdea lor întreagă;

N-aveau decât să fugă în lumea cea pribeagă
Și fără mângâiere.

Târziu porni mulțimea în pâlcuri spre cetate.
Pe drumurile-nguste cu lespezi pardosite
Trecură fariserii cu fețele smerite
Și bărbile-argintate.

Măslini fără de frunze dormeau mocniți pe coaste
În vale, ca-ntr-o pâclă, dormea Ierusalimul,
Pe cruce somnul morții dormea de-acum sublimul
Isus, vegheat de oaste!

AȘIJDERI CRINULUI

Așijderi crinul de câmp sălbatic
Nici eu nu țes și nici nu torc.
Momit de slava cerului văratic
Cu ghimbii goi spre Tine mă întorc:
Îndură-te și-aruncă un mintean
De flori cu-mpărătești petale
În cârca spinului brumat de-alean
Din bărăganul pajiștilor Tale.
Și, toamna, când va sta să vestejească
Trimite-ți mielul pașnic să mă pască.

Ca păsările cerului, nicicând
Nu ies să ar, nici ostenesc să secer.
Uituc, mă iau din zori așa flămând,
Cu stolul fluierarilor la-ntreceri:
Azvârle din hambarul îngerilor sfinți
Un pumn de boabe binecuvântate

Pentr-un doinar hoinar și fără minți,
Pierdut în codrii lumii fermecate.
Și-n iarnă ca să trec în țări cu soare,
Repede-ți șoimul sfânt, să mă ia-n gheare.

AȘTEPTARE SUB CORTUL PUSTIEI

Te-aștept, deasupra-mi cu vasta nopții șatră
Împunsă-n coastă de luna cu corn.
Ascult: inima-mi, cățel al pământului, bate sau latră?
Chipul ei de-aș putea să-l răstorn,
Să-l fac țăndări trântindu-l de-o piatră.
Te-aștept. Pe masa punerii înainte
Așez gândurile frământate, azimă căsnită:
Dacă la început a fost cuvântul, Părinte,
De ce lumea n-a fost în gura Ta o vorbă fericită?
Ce mi-a rămas din alianța cu Tine?
Eu m-am jurat pe lut, Tu pe cer.
Nici unul legământul nu și-l ține —
Tu te-nfunzi în nori, eu în humă și pier.
Eu nu pot urca mâinile până la stele,
Să umblu cu degetele printre ele
Pe hrisovul cu șteme de aur mort...
Tu nu prea pogori pe țărâna pustie
Cu îngerii Tăi să mănânci pâinea mea, sub cort,
Ca-n dumnezeiasca de-odinioară Xenofilie.
Prin chinovarul apusului zbura un călător,
Voievod înfricoșat al puterilor pământene,
Plutea cu aripi de lemn fără pene
Și fum se deșira pe urmă-i fuior.
Eram gata să crez că ești Tu
Și m-aș fi aruncat cu obrazu-n țărână,

Dar arhanghelul de fier se-abătu
Și căzu prăbușit din slavă-ntr-o rână.
Stai, omule, nu te pleca. Mai bine
Întoarce-te cu sufletul în sus, către Mine.
Uită-te la crin și la nalbe
Cum țin drepte bardacele lor albe.
Îngeri iuți, aprige albine.
Trec și poartă polenul de la floare la floare,
Ca pe-o evanghelie rodnică și-nvietoare
Purtată din o stea roșie într-alta albastră,
Din câmp în glastră.
Și adâncurile de petale
Muiate-n rouă de aiasmă
Înalță osanele de mireazmă.

ISUS DIN COPILĂRIE

Isuse, ca să te urci la Ierusalim de Florii,
Treceai și prin orașul unde eram la școală.
Cum te-așteptau sufletele de copii să vii,
Plângând pe la gazde-n cămăruța goală!
Tu ne mântuiai și ne trimiteai iar la părinți,
Cu brișci și căruțe pornindu-ne-acasă
Sub soarele cu luciri fierbinți
Pe drumuri domoale de plasă.
Și ajungeam la cuiburile noastre prin sate
Înaintea rândunelelor întârziate.
Amurgurile își pierdeau în cer rășina,
Prin nori întruchipând răstigniri și vedenii.
Clopotele mâhnite înmormântau lumina
Și lin o coborau amestecând-o-n denii
Toată săptămâna ți-o închinam numai ție

Și patimilor tale minunate,
Dar bătea în noi, ascuns, tainica bucurie
Că toate sunt un joc măreț și tu le birui pe toate.
Joi porneam în cete la pădure
S-adunăm călțunași și viorele,
Umpleam de chiot și cântec dealurile sure,
Uitând că ești mort și c-o să te împodobim cu ele:
Zăceau pe sfânta masă biete flori vinete, încă înfrigurate,
Și printre ele lucea, vie, zugrăvită pe icoană,
Roșia floare a coastei tale însângerate
Și stropii de sânge picurați din coroană.
Dar dacă zarzării erau înfloriți, făceam jaf,
Și te-năbușeam sub troiene de cununițe
Pe tine și, tot alaiul de pe sfântul epitaf,
Iosif, Nicodim, mironosițe
Și Maica Domnului cu mahrama pe cosițe.
Vineri te prohodeam apoi de-a bine,
Biserica era o slavă de fum și pară,
Vădanele boceau toți morții pe-afară,
Mama mă strângea la piept cu suspine
Și muream și noi toți cu tine,
Până ce duminică înviam iară:
Tu ca să te urci la cer și să te schimbi la față,
Noi să ne-ntoarcem jinduiți la viață,
La ouă, la miel, la cozonaci
Și la scrânciobul aninat între copaci.
Mângâietorule încununat de spini,
Oricâte amărăciuni am înghițit pe cale,
Mi-s încă stupii sufletului plini
De toată mierea amintirii tale.

FLORII

Era o vreme dulce cu aburi pe zăvoaie
Și dangăte de clopot în turlele de fier
Cântau în prag cocoșii prevestitori a ploaie
Cu gâturile-ntinse spre apele din cer.

Pe măgurile negre cu poalele jilave
Mijea un fir de sate răznite de la drum,
Ieșeau pe brânci din iarnă cătunele buhave
Și își scoteau la soare căciulile de fum.

Departe pe pârloage băjenărind uitate,
Un pâlc de capre albe îngenunchea umil;
Suind spre grinduri, cârduri de vite-ngândurate
Pășeau ascultătoare de-un câine și-un copil.

O pașnică tristețe punea fără de știre
În orice coș de piepturi un suflet ne-ncăput;
Lumina sta pe uliți, râdea prin cimitire,
Dar se sfia să intre în casele de lut!

Pe Domnul primăverii îl aștepta pământul
Isus venea cu iarba. Și sălciile-n vad
Din bumbi de muguri proaspeți își descheiau vestmântul
Și-n cale ploconite i-l așterneau plocad.

CHEIA DE AUR

Pe vremea aceea mă închinam mereu,
La masă, la culcare, la sculare:

Rugăciunea era cheia de aur cu care
Întorceam ornicul sufletului meu
Și-l potriveam să meargă după Dumnezeu,
Seara, dimineața și la tot pasul,
Cum își îndrepta tata după soare ceasul.
Domnul mă asculta și puteam orice să-i cer.
Dar aveam cunoscuți și prieteni toți sfinții din cer.
Isus mi-era ca frati-miu ce dormea-n copaie,
Îl născuse mama în tinda de lângă odaie,
Culcată ca Maica Domnului pe-o mână de paie.
Acolo mai erau adăpostite două oi bolnave,
Un vițeluș cu picioarele slabe,
O cloșcă sub pat și o pisică cu pisoi,
Care s-au bucurat la naștere împreună cu noi.
Într-o noapte ne-au cântat îngerii la prag,
Am sărit din somn să-i apăr de câini:
Duceau, doinind, o lumină mare, ca un steag
Și purtau steble de stele-n mâini.
Glasurile cădelniței în vânt:
Hai ler, leroi, Doamne Sfânt.
Multă vreme le-am auzit, până au zburat din sat.
Cheia de aur s-a pierdut și sufletul a stat.

URCUȘUL

Tu faci Sfințenia-ți să mi s-arate
Ca mii de Himalai de diamant
Cu văi în haos înrădăcinate
Și piscuri sprijinite în neant.

Și-ncep să sui urcușul Tău-nainte
Ghețar dumnezeiesc fără de vad...

De-alunec în prăpastiile sfinte,
Nu-mi pasă, Doamne, tot în Tine cad.

RUGĂCIUNE

Nu tai piatră să-ți ridic minune,
Îți cioplesc un templu din plăpând:
Sus pe limpezi stâlpi de rugăciune
Bolți de dor sub turle mari de gând.
Din cătuia gurii stinse piere
Adierea unui fum de grai.
Calc pe marginile sufletului... sfere
De tăcere pârtii către rai...

Curg încremenit. De ce m-aș teme?
Către Tine trece-un singur vad.
Doar un pas afară din tărâm și vreme
Și-n prăpastiile liniștilor cad.

Inima cu sânge-n amurgire
A rămas pe-un țărm fără talaz
Și pornesc prin vasta mea neștire
Să Te caut cu antene de extaz.

CĂZUT PE PIATRĂ

Eu sunt sămânța care, de pumnii tăi zvârlită,
S-a nimerit să cadă pe piatra blestemată...
Potop să plouă, apa alunecă îndată.
Iar roua dimineții se zvântă-ntr-o clipită

Un soare viu de patimi mă arde și mă seacă.
Chemat către lumină, tot simțul încolțirii
Se zvârcole-n adâncuri cerându-și dreptul firii,
Dar, făr'de reveneală, în arșiță se-neacă.

Și cine știe oare ce rod purtam în mine,
Ce freamăt de viață sub coaja de argilă!...
Răzbeam să birui spinii, și peste ei cu milă
Mi-aș fi-nclinat mănuchiul cu spicele-i blajine.

Acum, zăcaș de piatră, nerăcorit de-o boare,
Aștept să mă sloboadă trimisu-ți din osândă;
O pasăre din ceruri să tabere flămândă,
Avidă, să mă-nghită și înapoi să zboare!

TOIAG DE ÎNGER

Îmbătrânesc. Destinul mi-e însă tot copil;
Isteț să prinză păsări și să doboare poame
Aruncă lesne pâinea la câini și când i-e foame
Întinde mâna goală spre-arhanghelul Gavril.

Hoinar prin codrii lumii, nu ții cu el la mers,
Dar n-are spor, ci cată comori peste coclaur,
În pietre sparte vede scântei de-argint și aur,
Și-n orice suferință sămânța unui vers.

Sătul de slovă neagră, cu degetul condei
Izvoade noi de stele și flori vrea să dezlege.
Și-ades se pleacă-n tină cu frică și culege
Porunci de mult uitate în urme vechi de zei.

În van îi spui de moarte, de Domnul Sabaot,
Zâmbind curat ca unul ce nu-și știe păcate
El se și vede-n ceruri, mai mare peste toate,
Că-și ia toiag de înger și umblă raiul tot.

DOAMNE

În vârful copacului tău sunt o floare...
Pe cea mai înaltă ramură a lumii
Mă leagăn în talazul de azur și soare.
Slavă ție că n-am rămas în temnița humii.
Ci slobodă, spre cer, înfloritoare,
Inima mea nu mai întârzie.
Zbucnește afară în limpezimi petale
Să lege rod tainic, bob de poezie,
Hrană zburătoarelor împărății tale.
Petala mi-e cu aripa rudă,
Mireasma, cântec gata s-audă.
Zâmbesc sub luceafăr vișările-mi grele.
Beau apele lunii, se umflă în ele.
Păunii nopții cu cozile-n stele.
... Scuturați-mă, vânturi mlădii ori haine,
Singură moartea e dincolo de fire
Prăpastie cu adânc de fericire.
Furtuna extazului mă va urca, poate,
Într-o pală de parfum, Doamne, până la tine,
Cerul arunce-mi înapoi jos ruina,
Floarea căzută din împărăție
A văzut cerul și a sărutat lumina.

marți, 5 iunie 1951

CENTRUL ETERNEI GRAVITĂȚI

Pe orbita unui cuget despre Tine
Mereu m-alung, mă învârtesc în hău:
Fără să ies o clipită din mine
Simt că mă rotesc orbește-n jurul Tău.

Neabătut din a slovei Tale cale
Aprig mă lupt de-a pururea pentru
Smulgerea din orice lege-a robiei universale
Să atârn numai de frumusețea Puterii Tale
Neclintitule, Atotstătătorule Centru.

1958, Sft. Ilie

COLIND

I

În coliba-ntunecoasă
Din carne și os lucrată,
A intrat Hristos deodată.
Nu făclie ce se stinge,
Nu icoană ce se frânge,
Ci el însuși, trup și sânge,
Preschimbat pentru făptură
Într-o scumpă picătură,
Dulcea cuminecătură.
Coliba cum l-a primit
S-a făcut cer strălucit
Pe bolta de mărgărit
Iar în ea soare și stele

Cu arhangheli printre ele.
În mijloc tron luminos
Și, pe el, Domnul Hristos,
Care mult se bucura
Duhul Sfânt s-alătura
Și acolo rămânea
Și acum și pururea.
Și noi, Doamne, ne-am sculat
Colibele am curățat
Uși, ferestre, toate-s noi,
Doamne intră și la noi.

II

Trup, tu dormi? Somnul te paște?
Suflete, scoal' și cunoaște
Luminos prunc că se naște
Din palatul treimii
În peștera inimii
Dar pruncul cine mi-i?
E Hristosul Dumnezeu
Coborât în pieptul meu.
Maica sfântă-n brațe ține-l,
Sfântul Duh cu drag alină-l,
Îngerii cu raze-nchină-l.
Eu nu dorm, trupul lin spune,
Ci-ncleștat de-o grea minune
Stau în mută rugăciune.
Să mă mișc nu se cuvine,
Ci cu harul care vine
Raiul tot se află-n mine.

INIMĂ A LUI DUMNEZEU

Inimă a lui Dumnezeu, Doamne Iisuse Christoase,
Cel ce-Ți gâlgâi sângele până jos, în adâncimi,
Deschide-Te rugăciunilor noastre sfioase,
Dulce miez al misterioasei Treimi.

Floare a Cosmosului, Frumusețe a Dragostei ne-ncetate,
Spic suprem al nestinsei Lumini Dumnezeiești,
Unic Cuvânt, Eternitate în Eternitate,
Dulce Fulger care pe nimeni nu orbești,

Nu ne lăsa pe noi în bezmetica ceață,
În somnul lumii cu buimace visări:
Trece-ne cu Tine din existență la Viață,
Sus, în minunea marei Deșteptări.

15 decembrie 1953, București
Inedită

AL. T. STAMATIAD
(1885–1956)

PSALM

Fii lăudat,
O, Doamne,
Că mi-ai întins și mie paharul cu venin,
Căci rătăceam de-o vreme — stingher și fără vise —
Pe-o mare fără țărmuri
Într-un pustiu de gheață,
În funduri de abise;
Nemaicrezând în artă,
În munca creatoare,
Nemaicrezând în viața
Și-n brațul Tău divin!
Fii lăudat,
O, Doamne,
Căci mi-ai întins și mie paharul cu venin!
Fii lăudat de-a pururi!
Superba Poezie, din propria cenușă,
A înviat!
Ca-n vremuri,
Mi-e sufletul un cântec,
Un zbor de aripi albe,
Un răsărit de soare,
O rară sărbătoare!

Întreaga mea ființă — ca și odinioară —
Se-nalță către ceruri,
Plutește preschimbată în pură armonie!
Fii lăudat
O, Doamne,
Că mi-ai întins și mie paharul cu venin,
Căci rătăceam de-o vreme — stingher și fără vise,
Nemaicrezând în viață și-n brațul Tău divin!
. . . . . .
Fii lăudat de-a pururi
C-asupra mea — umilul — Ți-ai pogorât privirea;
Un dar sortit acelor „puțini aleși" de Tine!
Atâta fericire n-o meritam!
Spre ceruri
De câte ori cuvântul voiește să-și ia zborul,
Pe buze, se topește!
Doar singură simțirea mi-e vie și se-nalță —
În fiecare clipă spre tronul Tău puternic,
În pânze de tămâie, de flăcări și de smirnă!
Sunt iar al Tău de-acum și dincolo de moarte!
Fii lăudat,
O, Doamne,
Că mi-ai întins și mie paharul cu venin,
Căci rătăceam de-o vreme — stingher și fără vise —
Nemaicrezând în viață și-n brațul tău divin!
. . . . . .

(*Pe drumul Damascului*, 1923)

HORIA FURTUNĂ
(1886–1952)

NOAPTEA DE CRĂCIUN

Deschid spre stele geamul rece
Și mă izbește vântul,
Pe cer stau candele răzlețe
Păzindu-ne mormântul.

Ostrovul unde locuim
E alb acum la chip:
Căzu o umbră de nea
Pe una de nisip.

O mare fără de lumini
A înghețat sihastră
Și se-nconvoaie-un câmp de stele
Pe lespedea-i albastră

Se odihnește-acum acel
Cuvânt al mărilor
În veșnicul deznodământ
Al zbuciumărilor...

Ce limpede e noaptea. Firea
Nu poate să-și ascundă

Acea tăcere care-o face
Grozavă și profundă...

Spre țărmul meu, spre țara mea
Când voi ajunge, când?...
Și steaua care-a dus pe magi
Așteaptă tremurând.

Strivinte-n straturi groase zac
Steluțe cristaline
Prin vis îmi spune-omătul mut:
— Fii rece ca și mine.

Iar când mă rog cu ochi de om,
Aud un glas pierdut,
Ametitorul gol de sus:
— Ca mine fii tăcut.

(*Balada lunii*, 1967)

GEORGE GREGORIAN
(1886–1962)

Nu este unul dintre poeții prin excelență religioși, în lirica lui figurând numeroase poeme și pe alte teme decât cele inspirate de ortodoxismul revistei „Gândirea" (a cărei colaborator statornic a fost după 1930). A publicat cinci volume de versuri și a fost contestat de G. Călinescu și Eugen Lovinescu, în timp ce Mihail Dragomirescu îi comenta creația în termeni elogioși, considerând că este autorul unor „ample construcții epice, în special (*Pe Golgota, În Sahara*), elaborări de tip romantic, impunătoare prin masivitate, prin vigoarea articulațiilor, prin expresia tragicului". Dincolo de aceste calificative, decelând adevărul vom constata că poemele cu pricina dezvăluie „zvârcoliri de duh turmentat, zguduit de neliniști, dornic de puritate, încordat în sforțarea de a ieși din propriile tenebre. Unealta, socotită eficace, a depășirii condiției devine credința, și cele mai rezistente bucăți sunt acelea în care parvin la expresie frământări și aspirații religioase" (D. Micu).

BIBLIOGRAFIE: *Poezii*, 1921; *La poarta din urmă*, 1934; *Lumini de seară*, 1931; *Sărăcă țară bogată*, 1936; *Două fete dintr-un neam*, 1940.

REFERINȚE: Ovidiu Papadima, Cronică la vol. *La poarta din urmă*, în „Gândirea", nr. 8, dec. 1934, p. 361–363; *Idem* la vol. *Sărăcă țară bogată* în „Gândirea", nr. 5, mai 1936, p. 256–257; Nichifor Crainic, Cronică la vol. *Două fete dintr-un neam*, în „Gândirea", nr. 3–4, mart.-apr., 1941, p. 206–207 E.L.–I.L.R.C., I, p. 478–484; G.C.–I.L.R., p. 657–658; D.M.–G.G., p. 659–662; Z.P.S.–D.S.R., II, p. 448–449.

TATĂL NOSTRU

Tatăl nostru carele ești în cer,
Pe Tine Te avem și-ți mulțumim

În câte cu lumin-agonisim
Și-n umbrele odihnitoarei seri.

Tatăl nostru carele ești în cer
Sfințească-se treimea Ta-n vecii,
Vecii de flori, de vis și-ngenunchieri,
Că Tu sădești și Tu pe toți ne știi.

Tatăl nostru carele ești în cer,
Cădem și nu ne duce în ispită.
În coasta noastră-i sulița de fier,
Cu stropi rodim lumina risipită.

Tatăl nostru carele ești în cer
Ne ducem și ne izbăvește Tată
Floarea din noi ce naște-a tot curată
Și putrezește-n lacrimă și ger.

PĂRINTE

Și după-atâtea bice, zi de zi,
Un trăsnet să fie ultimul Tău bici,
O scurtă despletire de panglici
Pe-o ploaie ce-ntr-un câmp m-ar împânzi

Și ultimul Tău bici plesnit în cale
Din trântitura ușii Tale,
Lovească fruntea ce Ți-a stat în ușă
Făcându-mă o mână de cenușă.
O mână de cenușă dintr-o dată.
Și ploaia de sub flăcări să mă ia
Purtându-mă șiroaie în ea

Prin iarba toată,
Prin florile ce aromiră stele
Și ploaia să mă spele,
Aiasma ei în fir să mă subție
Pe depărtări ce-n stropii Tăi se-aud,
În tot parfumul de adâncuri ud
Ducându-mă aducătoare Ție!

Și soarele când va ieși pe arături
Să fiu covor,
Covor smălțat de foc și picături.
Și păsările mici de dimineață
Pe dânsul să se plimbe rotitor
Cu zborul lor, cu țipetele lor
De viață.

ÎN FAȚA LUI

Și I-am vorbit: Tu, Doamne, Tatăl meu.
Uscat de vis și prăfuit de toamne.
Târând butucul umbletului greu
Vin dintre oameni, Doamne.
Tot drumu-mi stă pe piept într-un mănunchi.
Primește aceste flori de înserare;
Ți le-am adus culese în genunchi
Cărare cu cărare.

Părinte, sunt flămând, nebun flămând
De-o frunte soră frunții ce m-adună
De-un ochi curat și umezit de gând,
De-o vorbă cu lumini de lună.
Tămăduie-mă-n zâmbetele Tale,

Afundă-mă în pacea Ta de munte.
Mi-e capul greu de zgomote brutale,
De zgomote brutale și mărunte.

O, glasul Tău ce m-a sădit în cânturi!
Prin el m-am scurs și vin la el acum.
Doar frunzele mi l-au grăit pe drum,
Izvoarele și frunzele din vânturi
Ce pe-nserat se furișau în stele
Și-acolo sus îl depănau în șoapte
Când tot Pământul buhăit de noapte
Răcnea la ele!

Și mâna Ta, oceanul ei sonor
Ce gâlgâie în umbrele cu chip.
Doar ea mi-a fost povară de nisip
Și fund și larg de vis răcoritor.
O, mâna Ta, rostită infinit
În azimi ce departe se socot,
Năpraznica ei goană peste tot
Și mila ei cu-adâncuri de-asfințit!

Biet hârb de ape mari picurător,
Mi-ngăduie-acum buzele pe ea
Și lasă-mă să beau cât pot eu bea!
Acolo jos, când palid salahor
Din drumuri mă frângeam pe-o zare vie,
Tușea-mprejur atâta neghiobie
Și-atâtea zâmbete mă rumegau
C-a trebuit sfârșitul să mi-l dau!

LA POARTA DIN URMĂ

Dumnezeule Tată
Ruptă e rana din mine,
Scursă în zilele luate
Crește în cele puține
Și nu știu din câte păcate.

Dumnezeule Tată
Stâncă mi-e drumul sub cap,
Zarea, bătaie de rug.
Pe care potecă să scap
În care lumină să fug?

Dumnezeule Tată
Beau soare cu pumnii din baltă
Și tras lângă iazul de stele
Mă spăl cu-nălțimile Tale
Rana s-o fac mai înaltă.

Dumnezeule Tată
Pe drumul ce luna-l subție
Mă semăn și ramuri mă-ntind
Cu-argintul tăcerii-mpletind
Tot cântecul meu de pustie!

Dumnezeule Tată
La poarta din urmă, prin foi
Ce-n vânturi rodiră zidirea,
Din șesul cenușe-napoi
Îți caut privirea,
Scăparea și groaza mea totală,
Dumnezeule Tată.

POVESTEA CRĂCIUNULUI

Ce grea și tristă-i iarna în searbădu-i popas...
... Și când Stăpânul lumii — din toana unei grații
O luă cu mâna-i albă s-o fluture pe spații —
Un înger, slab și palid, vorbi din raiul gras:

Suav e coșu-acesta cu flori ce-i risipești
Pe lumea Ta, părinte, când zarea se va stinge
Vor bate mulți din palme cu-același strigăt! Ninge!
O, ce beție dulce va fi pentru acești!

Dar cei mai mulți, în iarnă văd iarna și nu flori.
N-au nici pe trup ce pune, nici lemne s-o topească;
N-au cupele aceste cu care să ciocnească
În slava Ta, licoarea ce-ntr-însa o strecori...

O, iartă-mă! Nu-n mine găsi-vei Tu poveți;
Dar picură într-însa și-un strop de bucurie! —
Din gândurile Sale, din funduri de vecie
Trezindu-se, Stăpânul privi pe îndrăzneț

Și-n barba Lui imensă și grea de licăriri
O mână strecurându-și, recugetă o clipă;
Și-apoi ducându-și mâna spre înger, pe-o aripă,
Îl mângâie în timpul supremelor gândiri.

O, cum și-nchise pleoapa pierzându-se în ea
Micuțul! Iar când ochii albaștri și-i deschise
Și îngerii și Domnul și ceru-ntreg pierise!
Iar el, sub fulgi, pe valea pământului pășea.

Simțindu-se un altul, în haină grea de mag,
Mărunt și moș cu barbă cum soarta i se dase,
Chemat de pretutindeni de glasuri dureroase,
Prin razele zăpezii mergea pe un toiag.

Mai viu chemat, întruna de gemete mai vii,
Privi pământul până în marginile-i dure!
Și ridicând toiagul, în noaptea ce căzuse
Deschise zori de aur pe câmpii plumburii.

Și patru părți de lume umplându-se de cânt,
Belșugul și nădejdea, cu-o mână aurie
Bătură și în ușa măruntă și pustie.
Și-o dulce alinare se-ntinse pe pământ.

Și cum mergea mai gârbov pe lemnul luminos,
Pe sub zăpada care cădea tot mai ușure,
— Pătruns de ger și vânt — în ieslea unei șure
Se duse să se culce și-n veci rămase jos...

EMIL ISAC
(1886–1954)

DUMNEZEU

Așa mi s-a poruncit de-un înger cu paloș
Și cu lumânare în mână, să mă duc în cer.
Era o vreme cumplită de ger
Și stelele, de frig, palide se făcură.
Se plimbau suflete negre în arătură.
Și îngerul mi-a spus să nu scot nici un cuvânt din gură.

Ne duceam cu îngerul pe drumuri lungi și-ntunecate,
Pretutindeni erau case și oase sfărâmate.
Mirosea a mucedă vreme
Și auzeam că-n abisuri adânci noaptea geme.

„Unde ne ducem" întrebam îngerul și el răspunse:
„Ne ducem să vedem oile sfinte, tunse,
Să căutăm la Dumnezeu — stăpânul mare —
Loc pentru sufletul păcătos și iertare".

Când am ajuns în cer, Dumnezeu ședea pe-un scaun de aur.
Îl păzea un Arhanghel. La picioare dormea un balaur.
Și Domnu' cetea dintr-o carte.
Șoptea îngerul: „Acum soarta împarte,
Aruncă fulgere și vânturi și apă,

Rupe o bucată de duh
Și răsuflă să fie pe pământ văzduh."
Șopti îngerul: „Vezi, acolo sfinții grădina minții o sapă".

II

Când Dumnezeu mă văzu, clipi una din gene
Poate de gânduri, poate de lene
Și se întreba: ce să facă din mine
Munte, mare, ori miere de albine,
Să mă facă lemn ca să cresc în pădure,
Ori să mă facă a ucigașilor săcure
Ce vreai să fii, fiule, m-a întrebat Dumnezeu
Și i-am răspuns: „Eu nu vreau să fiu decât «eu»".

„Aceasta nu se poate, socoate
Ce-ar fi dacă ar rămânea toate neschimbate
Dacă nu ți s-ar deslușì rostul,
Să rămâie așa cum a fost: fostul"

Și îngerul mi-a șoptit: „Roagă-l să te facă păzitor de stele".
Și m-am gândit la dragostele mele.

Dumnezeu mi-a înțeles gândul
Și nemairugându-l
Mi-a dat un băț de-argint în mână;
„Acum să te duci și să păzești o stea păgână.
S-o păzești, căci totdeauna pe pământ vrea să cadă,
Vrea să audă ce fac cei de jos și vrea să vadă
Ce fac flăcăii de care s-a îndrăgostit prostește.
Vezi de stea și o păzește"

Să știți voi, care pe lume m-ați cunoscut,
Că trebuie să fiu păzitor de stea ce n-are scut.

Și dacă va încerca să fugă dinaintea mea,
Atunci va trebui să fur, ca s-o păzesc, o altă stea.
„Vrei să furi stele" mi-a înțeles Dumnezeu gândul
Și făcu semn balaurului, nemairugându-l.
„Acest răzvrătit, nici în cer nu-i scăpat de sânge
Și crede că aici va putea râde și plânge.
Înghite-l" ...Și m-a înghițit fiorosul balaur.
Iar Dumnezeu și-a pus ochelarii de argint
Și a cetit mai departe în scaunul de aur.

(*Poeme*, 1936)

VASILE MILITARU
(1886–1959)

IISUS E VIAȚA

Bucurați-vă, noroade și cântați, pe fața humii,
Că-Împărat cu chip senin
Și de bunătate plin,
S-a născut Iisus — Lumina și Mântuitorul lumii!...

Soarele nu strălucește, nici nu a strălucit vreodată,
Viu, ca fruntea lui curată!
Oameni, voi, a căror viață-i pururi de-ntuneric plină,
Alergați la el și cereți să vă dăruie lumină!...

Rușinează-se-ntre ele mângâioasele-adieri
Ce trimite-n taină vântul
Și, umile, totdeauna se ascund în flori de meri,—
Când Iisus, Mângâietoru, își începe blând cuvântul!...
Voi, nemângâiații lumii, — cu obrajii de lămâie,—
Ascultați cuvântu-i dulce — pururea să vă mângâie
Margine au toate cele câte-n veacuri, pe pământ,
Oameni, ale voastre sunt,—
Dar nemărginire sfântă sunt,— și n-ai cui să asameni
Mila Lui Dumnezeiască și iubirea Lui de oameni!...
Voi, de-a pururi urgisiții, din coliba cea umilă,
Căutați-l, să vă-ncarce de iubire și de milă!...

Tremură, de-a Lui Mărire, Împăratul cel mișel...
Mare e Iisus, dar nimeni nu e mai umil ca El!...
Voi, trufași, a căror turmă patimile o frământă,
Căutați, o clipă numai, la smerenia lui sfântă
Rușinată fruntea voastră veți culca-o în țărână...
Și dac-aveți ochi să vadă, — sceptru chiar purtând în mână,
E neprihănită floarea de cireș, în adevăr,
Și neprihănită roua-n cupa florilor de măr,
Însă, — adevăr vă spui, —
Că noroi rămân aceste, lângă neprihana Lui!...
O, slăviți-L, voi căzuții, — cu de lacrimi geana plină,—
Care nu-I cunoașteți chipul și vă tăvăliți prin tină
Alungați din suflet noaptea și din ochii voștri ceața
Și veți ști că: El e mila, El iubirea, El e viața!

(*Stropi de rouă*, 1919)

ION BUZDUGAN
(1887–1967)

JUCĂRIA LUI ISUS

La dulgherul Galileii, în căsuța cea săracă,
Unde-n pulberi de lumină ard surcele vii de soare,
Un copil cu păr de aur și ochi — floare de cicoare,
Singur și tăcut, la vatră, cu surcelele se joacă,
Stă în colț trudita teslă și ciocanul nu mai toacă.
Iar dulgherul cu Maria, ținînd ochii cu mirare,
Blând privesc la micul înger. Ce se străduiește oare
Din surcele de lumină — ce minune vrea să facă?
— „Ce faci, Iesus?" îl întreabă — „Mă căznesc să fac o cruce"...
— „Pentru cine, înger dulce?" —„Pentru Cel ce va să urce
Către Tatăl Său Calvarul, în cununa lui de spini!"
Tace trist, în colț, dulgherul — cu lumina bucuriei
S-au stins stelele albastre, de sub genele Mariei
Și la sânu-i, lacrimi calde scaldă părul Lui de in.

(*Cântece din Basarabia, 1905–1921*, 1921)

BARBU NEMȚEANU
(1887–1919)

LUI CRIST

O, Crist, tu care-aproape de două mii de ani,
Te-abați, în primăvară, prin lumile sărace,
Și fluturând vesmântu-ți pe umeri diafani,
Ne amintești întruna îndemnul tău de pace;
O, Crist, copil de oameni și-ales de Tatăl Sfânt
Să mântui omenirea de grelele-i păcate;
O, tu, cel mort pe cruce și fără de mormânt,
Menit să-ți porți simbolul prin veacurile toate, —
Zadarnic ți-i îndemnul, și toată truda ta
În vânt se risipește și ca-n pustiu se duce;
Și astăzi lumea poartă aceeași luptă grea
Și-n noi, în fiecare, tu mori din nou pe cruce!
Nu s-a schimbat nimica din vechile-ntocmiri
Și-acum tot ura este în viață călăuză;
Minciuna și-azi e doamna întregii omeniri
Și fratele te vinde cu zâmbetul pe buză!
Zadarnic ți-i îndemnul și fără de ecou,
Iar brațul tău profetic zadarnic se destinde —
De-ai fi în lume, Doamne, te-ar răstigni din nou,
Ba cred că Iuda, astăzi, pe mai puțin te-ar vinde.
N-a fost destulă jertfa-ți, o, visător artist
N-a fost destul să moară cel mai ales de oameni:

Sunt multe cruci în viață și toate cer un Crist
Și omul răstignește pe cei mai buni din sameni.
În lume asta plină de suflete de rând,
Sunt multe firi stinghere, ce suferă-n tăcere;
Asemeni, Ție, Doamne, ei făuresc în gând
O lume dezlegată de chin și de durere!
Sunt mulți asemeni Ție, sunt mulți acei născuți
Să mântuie pământul ca tine-odinioară;
Ei stăruie-n tăcere și mor necunoscuți
Și-n locul lor vin alții la fel ca ei să moară.
Când toți aceștia, Doamne, pe cruce vor pieri.
Urzind fără-ncetare visării sfinte firul,
Când Creștii toți în lume osânda-și vor primi
Și fiece Golgotă își va avea martirul —
Atunci doar o să-ți fie încununată truda;
Îndemnul tău de pace ne va găsi uniți;
Va fi pierit din lume și cel din urmă Iuda
Și-or re-nvia în tine toți micii răstigniți!

(*Stropi de soare*, 1915)

N. BUDURESCU
(1888–1974)

ICOANĂ ÎNDURERATĂ

Un Christ schilav, vopsit pe-o cruce strâmbă,
De vânt, de ploaia toamnei spălăcit,
Păzea cu ochiul trist și rătăcit
A drumurilor cenușie trâmbă.

Sub el și-a-ntins oglinda mișcătoare
Un lac: acum se uită lung în ea,
Își vede trupul slab — pe cap o stea,
În mână un zugrav i-a pus o floare.

Icoana lui de veacuri pironită,
Cu ochii de martir mântuitor,
Nu-nduioșează nici un călător
Ce trece sub privirea-i chinuită...

Și pe al meu creștet stinsă stă lucirea
Nădejdiei, azi simbol fără-nțeles,
În mână țin o floare ce am cules
Din câmpul unde crește amintirea.

Acolo doar mai pot găsi tăcerea
Cu care viața tristă îmi îmbin,
Și ca-n adâncul unui lac senin,
În minte-mi oglindesc mereu durerea.

(*Antologia poeziei simboliste românești*, 1968)

N. DAVIDESCU
(1888–1954)

Poet, prozator și critic literar, reprezentant remarcabil al simbolismului românesc, N. Davidescu este, între altele, autorul unui poem de mai largă respirație, intitulat *Cântecul omului*, având, se pare, ca model *Legenda secolelor* de Victor Hugo. În cuprinsul respectivei scrieri sunt reconstituite momente de seamă din istoria umanității (Iudeea, Helada, Roma, Evul Mediu, Țara Românească, Renașterea) — context în care apar și o serie de piese ce ne interesează în antologia de față.

Judecate separat, textele religioase ale lui N. Davidescu nu au forța poemelor pe aceeași temă semnate de Arghezi, Blaga sau Voiculescu, dar ele interesează, dincolo de valoarea intrinsecă, și ca o verigă importantă a coloanei ce face legătura între lirica de sorginte sacră a scriitorilor de dinainte de 1900 și cealaltă lirică, de mare atitudine, predominant religioasă a poeților amintiți deja (Blaga, Voiculescu), la care mai putem adăuga numele lui Ion Pillat și Nichifor Crainic.

BIBLIOGRAFIE: *Poezii, Teatru, Proză*. Ediție, note și bibliografie de Margareta Feraru. Prefață de Const. Ciopraga. Editura Minerva, București, 1977.

REFERINȚE: D.L.R.2, p. 134; G.C. – I.L.R., p. 608–700; E.L.–I.L.R.C., I. p. 615–617; Z.P.S.–D.S.R., II, p. 31–35.

ARĂTARE

În locul nopței creștea o mângâiere ascunsă,
O taină mare se desfăcea din toate cărările
Și, tremurând în fiece frunză,
Înfiora cerbilor nările
Și-i făcea să-și ridice fruntea lor păduroasă.

Șerpii,
Din ciulini încleștați într-o dragoste sângeroasă,
Ascultau cum se deschide verdeața
Și cum, împrospătată de suflareă vântului,
Apa și cerul își unesc viața
Și se pătrund cu toată puterea pământului.

Tu
Te-ai desprins atunci din întuneric,
Din mijlocul pădurei
Și, aducând mersul tău feeric
Toate puterile naturei,
Turnași untdelemnul vieței
În candela inimei noastre.

Noaptea dospise cu farmece noi
Înfăptuirea ta deplină;
Tăiase împrejurul ochilor tăi strălucitori ca o albină
Cearcăne adânci și groase,
Și-n buclele tale moi,
Mătăsoase
Și-amețitoare ca floarea de tei,
Presărase muscul negru al venirei ei.

Ființa ta a fost, astfel, întrupare
Din toată viața dimprejur,
Și-n nesfârșitul ei murmur
A crescut ca o pajiște-ntr-o ploaie binefăcătoare,
Sau ca un popor când îi sunt prielnice zodiile.

Pământul și-a strâns, astfel, toate darurile
Și le-a crescut în tine ca furtuna valurile;
În sânul tău și-a copt rodiile

Și strugurii,
Și-n vârful lor caișii, primăvara, și-au deschis mugurii
Și din somnul iernei și-au descleștat misterul;
Oaza și-a găsit în trupul tău palmierul
Fermecător și mlădios ca șarpele,
Și-n frunzișul lui păsările și-au turnat cântecele
Și râsurile lor nevinovate.

Mințile noastre-atunci, înflăcărate,
Ți-au prefăcut într-un cuptor de pâine dumnezeiască
Pântecele;
Gura-ntr-un potir cu vin;
Ți-au tăiat brațele-ntr-o alunecare de șopârle
Când peste mușchiul cald și mătăsos se plimbă,

Și, pe limbă,
Ți-au pus cuvinte menite să-ntunece harpele
Topite-n melodia curgătoare-a unei gârle
— Acum și-n vecii vecilor, amin.

RĂZVRĂTIRE

Tată,
Ne-au cuprins iar valurile
Urgiei tale dezlănțuite peste noi,
Peste munca noastră-ncordată
Și peste moșiile noastre mănoase,
Și iar s-au surpat peste noi malurile
Zăvorătoare de vânturi dușmănoaseț
Și de dușmănoase ploi.

Noi ne-am frânt mâinile
Și colinele-au răsunat de țipetele

Noastre deznădăjduite,
Și-am alergat nebunește, ca câinele
Pornit să smulgă din scripetele
Vieței lui gâtuite.

Munca noastră harnică
A rămas dintr-o dată zadarnică.

Fructele-au ruginit
Și-au putrezit,
Grânele pe câmp s-au uscat,
Izvoarele-au secătuit,
Și s-au îngropat în pământ iazurile
Într-atât,
Încât nu mai avem nici unde să ne stingem,
Cu bolovanii de gât,
Necazurile.

Prăbușirea s-a ridicat dintr-o dată grozavă
Și și-a distilat, astfel cu toate nelegiuirile,
Subtila-i otravă.

Tată,
Am văzut într-acestea puterea ta ridicată
Peste noi cu dezastre;
Rămâne să te pătrunzi și tu de puterile noastre
Și de izbânda lor încordată.

Prăpăstiile, drept e, ne înfioară privirile
Și ne-ametesc ale noastre frunți
Încuiate-n durere;
Brațele noastre, însă, tind în cădere
Spre munți,

Și din aceste două voințe,
Cu inima despicată în două credințe,
Noi știm pe care-o vom alege
Și pe care-o vom învinge.

Vom alerga în noi înșine ca izvoarele
În albiile lor albastre.
Și ne vom forța picioarele
Să sară dincolo de umbrele noastre
Ca să-ajungă iarăși soarele
Gata să scapete;
Vom trece peste propriile noastre capete,
Și peste propriile noastre inimi vom trece,
Ca să-ajungem în singurătatea noastră
Limpede și rece.

RUGĂCIUNE

Sunt dureros de singur și de strivit; părinte,
Un semn că nu ești numai o ploaie de cuvinte,
Trimite-mi din albastru, ca mana ce cândva
Trimis-a peste jidovi temutul Iehova,
Și fă să simt suflarea ta caldă de-ndurare,

Cum simte spicul raza puternicului soare.
Cuvântul tău să fie răcoritorul vânt,
Și ploaie peste brazdă să fie-al tău cuvânt
Menit să se reverse și-adânc să mi se sape,
Ca văile săpate de curgătoare ape,
Prin inima-mi bătută de vântul nopților,
Făcând din ea, cu timpul, dumnezeiesc ogor.

Eu știu că-odinioară trimișii tăi, profeții,
Vesteau că-n bunătatea-ți edenică drumeții
Însângerați sfârși-vor să-și afle adăpost;
Eu sunt însângeratul drumeț lipsit de rost.

Sandalele, toiagul și hainele-mi sunt rupte
De-atâta amar de umblet pe drumuri nentrerupte
De nici un punct de reazăm în lungul lor pustiu;
Arată-mi-te-odată că ești etern și viu,
Și, după cum de-a pururi ai desfăcut din cortul
Întunecos al nopții, blond, soarele cu tortul
De raze luminoase prin negrele-adâncimi,
Așa desfă-mă, Doamne, din multele micimi,
Și ochiul tău asupra mea să se îndrepteze
Ca robul tău să poată cinstit să te urmeze;
Și cum înlături pâcla atâtor dimineți
Ca soarele să-și verse viața-ntre vieți,
Înlătură păcatul și multa mea prihană,
Deosebind neghina netrebnică de mană,
Și-n inima-mi flămândă de tine să citești
Printre păcate dorul de ochi dumnezeiești.
Sunt stână-n care mieii desăvârșirii mele
Tânjesc în țarcul vitreg al zilelor lor grele,
Pădure viciată, mărăciniș, pământ
Netrebnic și grădină ticăloșită sunt.
Așa e, Doamne; însă tu dă-mi parfum, coloare,
Și schimbă-acest zadarnic mărăciniș în floare;
Îndreaptă-n mine cedrii pipericiți și rari
Și fă-i să se ridice cât muntele de mari,
Și cu-a lor frunzătură să căptușească cerul;
Înviorează-mi mieii și toarnă-n ei misterul,
Nelămurit și vajnic ca gândul tău în mers,

Al ritmului ce toarnă viață-n univers;
Îngăduie-mi, pe vite, să pun temeinic jugul,
Și-n țarinile unde mi se va-nfige plugul,
Bucatele, cu spicul de aur, din belșug,
Să izvorească-n urma smeritului meu plug,
Și-apoi, când în grădină mi-or crește trandafirii,
Să-i ude veșnic roua, să-i mângâie zefirii,
Și-n ei să ardă-ntreaga viață-a soarelui.

Un om are să lase, atunci, din mâna lui
O binecuvântare puternică să cadă
Fiindcă-n treacăt mâna-ți curată de zăpadă
S-a-ntins în chip de daruri și-n sufletu-i strivit,
Iar el a strâns-o-n ele din colțu-i urgisit;
Și pentru că privit-a nemărginita-ți fire
Privirile-i vor arde de-adânca mulțumire;
Iar gura lui, cu flacări, va spune nencetat,
Un imn de slavă pentru că, grav, l-ai ascultat
Și-ai pus orânduială pe tragica moșie
A tristei Palestine din inima-i pustie.

RUGĂ

Îndură-te, măcar, de păcătosul
Îngenuncheat în balta-i de prihană,
Și-azvârle-i, ca la câini, cerșita hrană
De-a-i fi primit cu grație prinosul.

Ființa ta plăpând de diafană
Și-a irosit în el întreg frumosul,
Și-n visu-i înnegrit ca abanosul
Plutește ca o sfântă-ntr-o icoană.

Fii cald de bună, și-a ta bunătate
Să fie ca un suflu ce străbate
Și-nviorează, primăvara, firea;

Desfășurarea frumuseții tale
Sculptează pentru ei dumnezeirea
Din stânca unei dragoste-ancestrale.

ARTUR ENĂȘESCU
(1888–1942)

LUI CRIST

Tu, din concertul vieții, prinzi doar suspinul trist
Și te-nfiori la glasul durerilor, o, Crist,
Oprești simțirea caldă și dorul sfânt de viață,
Și pui pe-a noastre inimi o lespede de gheață

Tu nu cunoști al firii surâs primăvăratic,
Nici patima ce arde pe-o gură de jăratic?
Augusta strălucire de sus, e-atât de mică
Pe lângă dorul aprig ce inima despică!

De n-ar fi fost păcatul cu vraja lui păgână,
Credința ta părinte, s-ar prăbuși-n țărână!
Păcatul tuturora te-a pus mai sus de toți;
În larga-ți bunătate, o, iartă-ne de poți!

În șoapte, credincioșii la templul tău se-adună
Ei cer uitând durerea și rănile de ieri,
Cu inimi sfâșiate de-a patimii furtună;
Iertare de la tine, iar vieții, noi plăceri.

Ești Dumnezeul milei! Râvnind spre mila ta
Ei calcă pururi legea, ca tu să-i poți ierta!

O clipă vin și pleacă; e viața care-i cheamă,
Cu dragoste să-i strângă la sânul ei de mamă.

Tu stăpânești mulțimea de suflete răpuse
În adorare orbii te proslăvesc, Iisuse;
Te strigă muribunzii și-ți spun sărmanii, tată,
Dezmoșteniții vieții smeriți spre tine cată.

Tu știi să ierți părinte! Dar noi, învingătorii,
Ce plini de vorbărie, țintim în față sorii,
Și sub privirea-ți rece desfășurăm spre cer
Frunți libere, semețe și brațe ca de fier.

Noi stăpânim cuprinsul acestei aprigi firi!
Furtuni purtăm în suflet și fulgere-n priviri,
Iar când destinul vitreg săgețile-și trimite,
Le-ntâmpinăm pe toate cu piepturi dezgolite.

Cei slabi, de pot, îndure poverile credinții!
Noi, nu plecăm genunchii sub jugul umilinții,
Și nu-ți cerșim norocul! Mai bine-un duh de ură,
Năpraznic să plutească și gem peste natură.

Închipuiri deșarte și triste rugi să piară!
Striviți fără cruțare de-o nevăzută gheară,
S-adoarmă toți învinșii cu lumea lor bolnavă,
Și-un uriaș bolnav, rostogolit în slavă,

La marginile vieții, mereu să ne pândească!
Atunci însuflețită, făptura omenească
Ar ști cu drag să lege vreun falnic dor și sfânt,
De fiecare clipă trăită pe pământ!

Cu grații de fecioară câmpia se-nveșmântă;
În adâncimi de codri privighetoarea cântă,
Iar prin frunzișuri dese trecând din parc în parc,
Un zeu hoinar — și-nstrună fulgerătorul arc.

El trece, și pe umeri cad pletele-i bălaie,
Preschimbă-n rai pământul și sufletul-n văpaie,
Peste calvaru-ți sumbru și crucea-ndoliată,
Va scânteia de-a pururi aprinsa lui săgeată.

BALADA CRUCII DE MESTEACĂN

Cruce albă de mesteacăn,
Răsărită printre creste,
Cine te cunoaște-n lume,
Cruce fără de poveste?

Peste brațele-ți întinse
Din poiana fără flori;
Uneori s-apleacă-n noapte
Cârdurile de cocori.

Și-n tăcerea nesfârșită
Sub arcadele de brad,
Nu s-aude decât plânsul
Cetinilor care cad.

Cruce albă de mesteacăn
Biciuită de furtuni,
Peste lemnu-ți gol, doar luna
Pune albele-i cununi.

Ca de-o mână nevăzută
Slovele-ți se șterg de ploaie;
Tot mai mult te bate vremea,
Vânturile te îndoaie...

Și ca mâine fulgii iernii
Te vor prinde-n a lor salbă,
Și vei dispărea din lume
Cruce de mesteacăn albă.

Sfântul îngropat sub tine
Cine-l va mai ști de-acum
Cruce albă, rătăcită
Lângă margine de drum?

Brațele-ți de vânturi sumbre
Se vor pierde pe poteci,
Numai brazda de țărână
Nu-l va părăsi pe veci.

Oituz, iulie 1917

(*Poezii*, 1968)

ALEXIE MATEEVICI
(1888–1917)

HRISTOS A-NVIAT

Se așternuse piatra pe proaspătul mormânt
Și noaptea coborâse, acoperind cetatea.
Se liniștise neamul vânzării. Pe pământ
Era o taină mare... minune-apropiată.

Au stat tăcuți de pază cei doi ostași străjeri
Ne-atinși de măreția adâncurilor firii,
Nepresimțind venirea minunii celei mari
Ce-avea să schimb fața și rostul omenirii.

Și iată miezul nopții, de stele-mpodobit;
Un tunet lung s-aude, pământu-n el vuiește.
Adânci puteri îl mișcă, izbindu-l. Zguduit
Mormântul se deschide: scriptura se-mplinește.

Lumini lucesc la gura mormântului deschis,
Întunecimea piere o clipă-n toată firea...
Hristos învie!... Paznici, să fie vouă vis,
Lumina vă orbește, v-a înlemnit uimirea!

Lumină din lumină cerescului cuprins
Lucește-acum pe chipu-i. Îl-nalță biruința.

Și, lepădând pământul, îi lasă foc nestins
Pe calea mântuirii: nădejdea și credința.

Cu moartea Sa, pe cruce murind nevinovat,
Ne-a dat El nouă pildă a marii jertfi de Sine,
Cu moartea Sa pe moarte călcând a înviat
Spre învierea vieții în faptele de bine.

Cântați cu bucurie acelui Ce-a scăpat
Pe om și omenirea de moarte sufletească.
E Paștele! Vieață! Hristos a înviat!
Iubire între oameni și pace să domnească.

PE ARIPI DE CEARĂ

Ian spune frate: lumina când se țese
Cu întunericul în blânde nopți de vară,
De ce-ntr-a noastre firi, pe aripi de seară,
Cresc rugăciuni, de noi neînțelese?

Și focul lor, întocmai ca o ceară,
Ne arde firile de patimi înghețate
Și-aprinde-n noi credințele curate,
Ce fac ca toată patima să piară;

Umblăm atunci, ca umbre ușurele,
Și alte lumi vedem în depărtări
Uităm păcat și vrajbă — toate cele;

Și luminați, zburăm-n acele țări,
Care sunt în zare, mai presus de stele
Spre Cel Ce a zidit pământ și cer.

(*Scrieri*, 1989)

MIHAIL SĂULESCU
(1888–1916)

NEMURITORUL

Simt sufletul meu plin
De toată bunătatea
Cu care nu știu cine a binecuvântat,
Departe în cetatea
De lacrimi și de chin,
În care nu știu cine a fost crucificat.

El a vorbit atuncea, și a murit zâmbind;
Catapeteasma firii s-a despicat în două —
Și îngerii fugiră în ceruri hohotind,
Iar jos, cerea mulțimea cu mâinile-amândouă.

Iar pâinea celor bune cu toții au mâncat, —
Toți cei sătuli de mese, și toți cei flămânziți,
Toți cei săraci de toate, cei mulți și umiliți —
Și pentru care *unul* a fost crucificat.

Dar azi, tăcut și mare, îl simt pierdut în lume, —
Pe munți înalți de stâncă, pe câmpuri și pe mări;
Mereu, — cu neîndurarea aceleiași clamări,
Mulțimea fără număr chemându-și-l pe nume.

Știi tu, la fel cu dânsul, ce trebuie să dai
Ca să ajungi pe culmea neîndoită-a lui?
Să-ncerci s-aprinzi în lume speranța lumii noi
Neadormită veșnic în gândul nimănui?...

Aici, acolo — astăzi sau mâni și orișicând,
Ascultă câte lacrimi plâng numai de păreri;
Și vei simți povara haoticului ieri, —
Și-o să te-apese lumea prin singurul ei gând.

Va trebui, tu singur, întâi să-nveți a plânge
Curat și omenește — de visuri și de greu, —
Apoi să-nveți ce-nseamnă al vieții tale sânge;
— Și-abia târziu... în urmă... să fii un Dumnezeu!

(*Opere*, 1947)

NICHIFOR CRAINIC
(1889–1972)

Este, ca și V. Voiculescu, unul dintre cei mai reprezentativi poeți religioși de la noi și totodată teoreticianul esteticii ortodoxiste, promovată de revista „Gândirea" (al cărei director și ideolog devine, oficial, din 1922, când revista își mută redacția de la Cluj la București).

Ideile legate de ortodoxie și ortodoxism în cultură (și cu osebire în literatură) sunt pe larg susținute de Crainic în studiile și eseurile publicate în revistă: *Iisus în țara mea, Sensul tradiției, Providența în istorie, Între Apollo și Iisus, Ortodoxie și clasicism, Titanii ateismului, Rasă și religiune, Nostalgia paradisului, Sensul teologic al frumosului.*

În planul creației beletristice religioase acest scriitor este autorul a numeroase poeme, multe valoroase, trecute sub tăcere de critica literară a ultimelor decenii din motive lesne de înțeles. Restituirea lor circuitului literar este o datorie de mare onoare de care editorii de azi și de mâine vor trebui să se achite cum se cuvine. De altfel un început a și fost făcut prin publicarea celor două volume de *Poezii* (Editura Roza vânturilor, București, 1991).

BIBLIOGRAFIE: *Șesuri natale*, 1916; *Zâmbete în lacrimi*, 1916; *Darurile pământului*, 1920; *Poezii alese*, 1914–1944 și *Șoim peste prăpastie*, 1990; *Zile albe, zile negre (Jurnal)*, 1991; *Țara de peste veac*, 1997; *Zile albe, zile negre* (jurnal II), 1998.

REFERINȚE: G.C.–I.L.R., E.L.–I.L.R., I, p. 416–420; D.M.–G.G. p. 74–119, 187–202, 206–274, 291–295, 302–310, 365–374, 540–557; Ov. C.–L.R.I.R., p. 311–317; Z P.S.–D.S.R., I, p. 696–698.

RUGĂCIUNEA

Sub stele, Doamne, cu pământul frate
Plutesc peste genuni nemăsurate.

Deasupra zodii, beznă dedesubt,
Mă simt de beznă cu pământul, supt.

Ne soarbe-adânc vâltoarea de catran,
Flămândă gură de levitan.

Suntem fărâmitură aruncată
Spre foamea lui prăpăstios căscată.

Mă zgudui, Doamne, cu pământul, scapăt
În golul neființei fără capăt.

Și, doi o spaimă, izbucnim deodată,
Spre soare el, și eu spre tine, Tată.

Vulcani de rugăciune și de lavă
O deznădejde azvârlim în slavă...

... Și simt că rugăciunea e, Doamne, o dovadă
Că tu te-nalți din mine în ea ca seva-n mladă.

Cum lava spune-n vijelios deznodământ
De-o inimă de soare ce arde în pământ...

Că iată-ne: sub tine și sub soare
Ne regăsim — fărâme plutitoare.

Senin privesc în jos și nu mă sperii:
Pe-adâncul nimicirii și-al tăcerii.

Sunt candelă sub bolțile divine —
În haos spânzur, dar atârn de tine.

IISUS PRIN GRÂU

Prin grâul copt, pe unde-aleargă
șerpuitoarea mea cărare
Ce scapătă departe-n aur
de glorioasă înserare

Mi s-a părut că treci, Iisuse,
precum treceai pe vremea ceea
Gustând în mers prietenia
pescarilor din Galileea.

Pe părul tău, încununându-l,
juca o flacără bălaie
Și soarele muia veșmântul
drumeților în vâlvătaie.

Vorbeai... și inimile toate
se aninau de vorba ta
Și le purtai ca o podoabă
de ciucuri prinsă la manta.

Că vorba ta era mai dulce
ca rodiile din Edom
Și-nomenea dumnezeirea
și îndumnezeia pe om.

Treceai... și sângera în tine
prigoana crudelor sinedrii.
În zări te așteptau gigantici,
cu crengi ocrotitoare, cedrii.

Iar eu părea că merg în ceata
de ucenici și ucenice,
Și sfarăm și eu, pentru cină,
cu palmele-amândouă, spice.

Eram, socot, prea mult al lumii,
și prea puțin al vrerii tale
Că pământeana grijă, Doamne,
m-a-ntârziat, stingher, pe cale.

Pe-același galben grâu coboară
același glorios apus,
Dar n-aud vorbele-ți pe care
evangheliștii nu le-au spus.

Trecură veacuri, și cu ele
că treci din nou mi s-a părut
Și-ți caut umbra luminoasă
în lutul moale s-o sărut.

RUGĂ DE TOAMNĂ

Îngăduie-mi stingerea unui copac
Când foile, toamna, i se desfac
Și vinete, galbene, roșii și arse
Par sfârcuri din torțe întoarse.

Copacul e, toamna, un fel de Seneca
Și creanga ce frunza și-o sângeră e ca
Un braț care picură sânge-nțelept, —
Dar trunchiu-albastru stă falnic și drept.

Îngăduie-mi stingerea unui copac,
În gânduri, ca el în frunziș, să mă-mbrac:
Cunună de flăcări arzând în prăpăd,
Pe toate odată să mi le mai văd.

Și-n vreme ce pruncii veni-vor încoace
Cu flăcări din gândul căzut să se joace,
Eu, creștet gol pe albastru înalt,
Să re-nmuguresc pentru veacul celalt.

TROIȚĂ

Închini văzduhul tot cu-un trunchi
Și trei perechi de mâni;
Trudit sub vechea ta-ngenunchi,
Troiță din bătrâni.

E drumul lung de unde viu,
De unde și de când nu știu,
Iar drumul necălătorit
S-afundă-n nesfârșit.

Și taina singură i-o știi —
Cu întreite mâni de lemn
Înscrii pe zările pustii
Izbăvitorul semn.

Tu nu ești verde și-nverzești
Nădejdea vestejită.
Și umbră n-ai și mă umbrești,
Troiță zugrăvită.

Și parcă lemnul tău sărac
Deodată se destinde
Și crește uriaș copac
Tot ceru-n brațe de-l cuprinde.

Sus păsări piuie-n frunziș,
Jos aur cade-n luminiș
Pe drum, — spre drumul meu trudit
Din nesfârșit spre nesfârșit.

COLIND

Sfântul Petre, pârcălab,
Șade-n poartă la Cetate.
Cine bate, cine bate?
„Om din lume mic și slab.
Om din lume, ticălos
C-am iubit flori vătămate
Și-am lucrat păgânătate
Raiu-i sus, lumea prea jos.

Sfinte Petre, bob de rouă,
Arde-n pară om stingher
Ori de-arșiță ori de ger,
Ori odată de-amândouă".

Sfântul Petre, pârcălab,
Șade cumpănind cu silă,
Dar în urmă mai cu milă
C-a fost și el om și slab:

„Ticăloase om mistreț
Ce-ai lucrat pogorăminte,

Poate că-ți aduci aminte
De-o ispravă mai de preț.

„De-o bardacă de răcoare
Unui călător străin
Și-un crâmpei de lumânare.
Alta, Sfinte, nu. — Amin".

Atunci îi deschise poarta
Și-i întinse un potir
Numai rouă, numai mir —
Și-n potir îi dete soarta.

TRUDĂ

Un rob eram și m-ai făcut titan
Din ziua-n care mi-ai turnat în trup
Osânda muncii — soartă și liman.

Din stânca vieții, viața mea o rup,
Vârtej de forțe-n pieptul meu s-agită
Cum zbârnâie albinele în stup.

Cununa nemuririi, veștejită,
Mi-ai desfoiat-o, Doamne, de pe cap
Și-n schimb mi-ai dat o floare de-o clipită.

Dar clipita mea e cupa-n care-ncap
Voință, trudă, vis și libertate
Cu care setea vieții mi-o adap.

E-nveninat pământul de păcate,
Dar numai astăzi, în amarul lui,
Îi gust nemărginita bunătate.

Trudesc, trăiesc — și lupt și cad și sui —
Ce tainică putere mă avântă
Că tot ce-ating înmlădii și supui?

Pământu-n sărbătoare se-nveșmântă
Și fapta mea-i oglindă-n care vezi
Lumina Paradisului răsfrântă.

În brațul meu ești, Doamne, și lucrezi
Și-n truda mea, cu mine laolaltă,
Te bucuri sângerând ca să creezi.

Tu inimă de flacără, tresaltă!
Ei trec măreți în raza dimineții, —
De ropote vuiește bolta-naltă.

Și duduie pământul luminat:
Sunt mulți și sfinți și falnici ca profeții —
E însuși Dumnezeu multiplicat.

În frații mei, în faurii vieții.

CUVÂNTUL TĂU

Cuvântul tău n-ajunge pân-la mine.
Ascult în haos și nimic n-aud.
Vorbești ca din adâncuri submarine:
Talazuri bat, urlând, în țărmul ud.

Ești măduva ce suie viața-n muguri,
În coaja lumii eu sunt faldul spart;
Te-ncingi cu mii de inelare cruguri
Ce, unduind spre margini, ne despart.

Cuvântul tău n-ajunge pân-la mine,
Aștept porunca lui ca un argat:
La marginea moșiilor divine
Mă simt murind și-n seamă nebăgat.

Cuvântul tău e clopotul din turlă,
Vibrând zadarnic peste-un bărăgan,
Când între tine și-ntre mine urlă
Păcatul meu cu glas de uragan.

DEZMĂRGINIRE

Și de pe vârf de munte mă voi sui pe-un nor.
Zi grea, cutremurată va fi, o zi de-adio,
Când inima-mi, de tine fâșii voi dezlipi-o,
Amară frumusețe, pământ rătăcitor.

Voi sfărâma sub pleoape tot spațiul din jur
Și-mi voi culca suspinul pe norul meu: șalupă
Ritmată de arhangheli, la proră și la pupă
Cu aripile vâsle prin valul de azur.

Oceane de văzduhuri s-or lumina rotund
Prin stele-arhipelaguri șalupa mea să treacă.
Iar tu, frumoasă lume, să-mi pari o piatră seacă
Scăpând rostogolită spre-adâncuri fără fund.

Mă va-nvăli, spumoasă, spre creștete de hău
O pretutindenească vibrare de lumină
Și m-oi topi în boare de muzică divină,
Despovărat de zgura părerilor de rău.

PRINOS

Întâiul gând ți se cuvine ție,
Putere creatoare,
Tu care faci din patimi poezie,
Cum zămislești din mlaștini stătătoare
O candelă de nufăr argintie
Din care-și urcă flăcările line
Feștilele de galbene stamine.

Întâiul dor ți se cuvine ție,
Întâiul dor de-a mă desface-n soare
Sub auria razelor ninsoare,
Ca floarea unui crin
Când mugurul se sparge, de frumusețe plin.

Întâiul cânt ți se cuvine ție,
Întâiul cânt cu care, — șoptit pe jumătate
Ca un suspin de boare ce-n ramuri se destramă —
M-a luluit în poala-i de ierburi aromate
Natura mamă,

Întâiul imn ți se cuvine ție,
Putere creatoare, —
E-n el credința din copilărie
Și-o inimă tremurătoare.

Când roadele grădinilor se coc
În iunie, la-ntâiul verii foc,
Ușor înrumenite și brumate
Pe jumătate,
O văd pe mama, paznică fierbinte

A unei datini sfinte:
Cucernică adună-ntâiul rând
De poame coapte.

Și murmurând
Icoanele misterioase șoapte,
Tămâie îndelung și luminos
Al ramurilor pârguit prinos
Și iese ca și mine-n dimineți
Duminicale,
O, Doamne,-n cinstea rodniciei tale
Să-mpartă-ntâmplătorilor drumeți.

VECERNIE

În turla de pe culme s-a clătinat un clopot
Cu dangăte profunde, cu dangăte prelungi:
Pădurea grav răsună de vuiete și ropot.
Umbroșii arbori culcă pe câmp cernite dungi.

La marginea câmpiei un șir de cruci veghează.
Gemu pe-aici odată al luptei valvârtej.
Un licăr scurt aprinde pe cruci câte-o spetează
Și volbura de toate anină câte-un vrej.

Pășiți încet! E ceasul când mistica nevoie
De-a ne pleca genunchii ne cheamă-n dangăt calm.
Văzduhul e-o mireasmă de smirnă și aloe,
Iar vuietul pădurii se suie ca un psalm,

Slăviții morți acolo dorm. Apele în ropot
Și iarna să le-ngâne repaosul tihnit!

În turla de pe culme s-a clătinat un clopot
Și rugăciunea serii plutește-n infinit.

Din aripi nevăzute cad freamăte desprinse.
Și aburind în trista lumină de apus,
Câmpiile par vaste jertfelnice aprinse
Din care urcă fumul prinosului adus.

LUMÂNĂRILE

Cred, Doamne: ajută necredinței mele.
Evanghelia.

Cum ard, par flori de flăcări, iar sfeșnicele par
Pioase mâini ce-nalță buchete spre altar.
Le tremură văpaia și fâlfâie pe zid
Ca niște aripi care se-nchid și se deschid.

RUGĂCIUNE PENTRU PACE

Slavă Ție, Doamne, pentru-această noapte.
Somnul meu în unda lunii s-a scăldat,
Din abisul păcii visului i-ai dat
Dezlegări de taine prin năluci de șoapte,
Slavă Ție, Doamne, pentru-această noapte!

Semăna cu noaptea umilitei nașteri
Când ai rupt pecetea vechiului blestem,
Pacea ta-nstelând-o peste Betleem
Și vărsând lumina veșnicei cunoașteri
Semăna cu noaptea umilitei nașteri.

Îngerul lăsase porțile-ntr-o parte,
Cântec fără sunet Te slăvea-n sobor,
Unduiau azurul aripi fără zbor,
Când spre-abisul păcii, nezărit departe,
Îngerul lăsase porțile-ntr-o parte.

Doamne, dă-mi și mie pacea Ta cerească,
Miezul de tăcere al strigatei vieți
Care-nflăcărează din fricoși profeți,
Măduva ce-mpinge vârful să-nflorească,
Doamne, dă-mi și mie pacea Ta cerească.

Dă-mi și mie pacea inimii, Stăpâne,
Flacăra ce nu se zbate-a uragan,
Să răzbesc războiul duhului dușman,
Căci țărâna trece, sufletul rămâne,
Dă-mi și mie pacea inimii, Stăpâne.

Tu, răcoarea celui ars pe rug, Iisuse,
Și dulceața celui sfâșiat de leu,
În arena morții, Dumnezeul meu,
Fii și răsăritul vieții mele-apuse,
Tu, răcoarea celui ars pe rug, Iisuse!

Ca niște aripi care cu zbuciume se zbat
Să deie zbor în larguri și-avânt înflăcărat
Credinței absorbite cu farmec de mister,
Pe-ntrezărite zariști deschise către cer.

Te caută, o Doamne, al arderilor zbor,
Ard inimile noastre în flăcările lor,
Și-n stropii calzi de ceară, ce picură pe jos
Sunt lacrimile noastre pe-altarul tău prinos.

Și-s facle, Doamne, care se-ndoaie și se frâng
Ca sufletele care îngenuncheate plâng
Și-ți cer încredințarea că se va revărsa
Pe umilința noastră Dumnezeirea ta.

Îndură-te, o Doamne, că tu ești bun și știi
Ce dureros e golul sub bolțile pustii,
Când totu-i stins, iar stropii căzuți din facle par
Că-s inimi împietrite în van pe-al tău altar.

CĂLĂTORUL

Îți stau în drum: o casă, iar drumu-i veacul meu.
Ești osândit, o Doamne, să rătăcești mereu
Și pragul meu, smeritul, să nu mi-l poți atinge
Că inima-mi te roagă, dar mintea te respinge.
E roaba ta-nlăuntru și ți-a gătit de mas.
Din bezna depărtării te-apropii pas cu pas.
Te-așteaptă moale, caldă, odihna de pe laiți
Și fumegă albastru tămâia în opaiț...
La ușă stă zăvodul și mârâie rânjind
Cu colți ca niște țurțuri de gheață, scârțâind,
Sfărâmă argumente de oase — împotrivă-ți...

Tu tremuri, Doamne,-n poartă, pătruns de ger și crivăț
Înc-o nădejde moartă pe firul mort înnozi —

La casele vecine te-așteaptă alți zăvozi.

CÂNTECUL POTIRULUI

Când holda tăiată de seceri fu gata,
Bunicul și tata
Lăsară o chită de spice-n picioare
Legând-o cucernic cu fir de cicoare;
Iar spicele-n soare sclipeau mătăsos
Să-nchipuie barba lui Domnu Cristos.

Când pâinea-n cuptor semăna cu arama,
Bunica și mama
Scoțând-o sfielnic cu semnele crucii,
Purtau parcă moaște cinstite și lucii
Că pâinea, dând abur cu dulce miros,
Părea că e fața lui Domnu Cristos.

Și iată potirul la gură te-aduce,
Iisuse Cristoase, Tu jertfă pe cruce,
Hrănește-mă, mamă de sfânt Dumnezeu
Ca bobul în spice și mustu-n ciorchine
Ești totul în toate și toate prin tine,
Tu, pâinea de-a pururi a neamului meu.

Din coarda de viță ce-nfășură crama
Bunica și mama
Mi-au rupt un ciorchine, spunându-i povestea;
Copile, grăiră, broboanele-acestea
Sunt lacrimi de mamă vărsate prinos
La casnele Domnului nostru Cristos.

Apoi, când culesul de struguri fu gata,
Bunicul și tata

În joc de călcâie zdrobind nestemate,
Ce lasă ca rana șiroaie-nspumate
Copile, grăiră, e must sângeros
Din inima Domnului nostru Cristos.

Și iată potirul la gură te-aduce,
Iisuse Cristoase, Tu jertfă pe cruce;
Adapă-mă, sevă de sfânt Dumnezeu.
Ca bobul în spice și mustu-n ciorchine
Ești totul în toate și toate prin tine,
Tu, vinul de-a pururi al neamului meu.

Podgorii bogate și lanuri mănoase,
Pământul acesta, Iisuse Cristoase,
E raiul în care ne-a vrut Dumnezeu
Privește-te-n vie și vezi-te-n grâne
Și sângeră-n struguri și frânge-te-n pâine,
Tu, viața de-a pururi a neamului meu.

VICTOR EFTIMIU
(1889–1972)

TE-OR DĂRÂMA, BISERICUȚĂ VECHE

Te-or dărâma, bisericuță veche,
Și ziduri noi și drepte-or să ridice,
Căci cele vechi s-au cam plecat de vreme
Și cărămizile-au pornit să pice.

Clopotul, de-un sfert de veac aproape
Strâmbatu-s-a și gata e să cadă, —
Clopotnița cu trepte putrezite,
În care ne urcam cu toți, grămadă.

Altarul mic, întunecat și rece,
Acum plin de fum și de miresme-i,
Dar mâine îl vor dărâma zidarii
Să facă loc mai larg catapetesmii.

Într-un ungher uitat de toți, vor pune
Grămadă, învechitele-ți icoane
Și altora, din alte țări aduse
Le-or atârna inelele-n piroane.

Un șir de sfinți cu barba pieptănată,
Cu păr frumos și despărțit în două,

Cu hainele turnate-n fir de aur
Privi-vor din catapeteasma-ți nouă.

Din chipul sfinților bătrâni, cucernic,
Un maldăr de moloz o să rămâie,
Căci meșterii vor dărâma și bolta
Că prea e afumată de tămâie...

Te-or dărâma, bisericuță veche
Dar tot tu pentru mine vei rămâne,
Oricât de nouă și de zugrăvită
Și oricât vei fi de-mpodobită mâne.

Iar preotul bătrân cu ochii limpezi,
Când va citi psaltire și bucoavne
Adeseori ne va aduce-aminte
De sfinții blânzi, din vechile icoane.

(*Poemele singurătății. Imnuri creștine, Cântece de oraș*, 1912)

DARURILE MAGILOR

Plecară, încărcați cu daruri,
Cu suflet nou și gând smerit,
Și steaua s-a oprit din drumu-i
Și ei din drum s-au fost oprit.

La Betleem sosiră magii
Și-n staul iată-i adunați...
Un mielușel privea pe gânduri
La barba crailor ciudați.

— Adus-am Domnului prinoase!
Vorbi bătrânul Melhior,
Și desfăcând mătăsuri albe,
Le flutură în focul lor.

— De ce te-au întristat, Mario,
Albimile de in și fulgi?
— În pânze și-n mătăsuri albe
Mi s-a părut că văd un giulgi.

— Adus-am Domnului cunună!
Vorbi Gaspar — nu te-nsenini?
— Cununa ta de pietre scumpe
Mi s-a părut c-a fost de spini!

— Adus-am Domnului miresme!
Vorbi, deodată Baltazar,
Și resfirând tămâie-n palme
Svârli risipa ei în jar.

Un fum și-o flacără verzuie
Se ridică până-n tavan,
Și-n flacără văzu Maria
Cum trece umbra lui Satan;

Și-n flacără văzu un tânăr
Urcând Calvarul înțelept
Și ochii lui erau albaștri
Ca ochii ce-i zâmbeau la piept...

— Prin moartea lui, el, fi-va lumii
Mântuitorul de păcat!

... Maria își întoarce ochii
Și-a plâns — cu suflet împăcat.

(*Poezii*, 1964)

SANDU TUDOR
(1889–1960)

CONVERTIRE

De vrei să simți iar harul, taina de-ani uitată,
ce-a-nfiorat în tine copilul de-altădată,
tu, om cernit, ateu cu masca-n pal de ceară,
ca botu-n furișeri într-un târziu de seară,
ascunde-te-n tăcerea vreunei vechi biserici.
Și-mpodobit cu-odoare, în fast măreț de clerici,
însângerat amurgul cum moare pe altar,
Prin naltele ferestre cu-ogive de cleștar
privește în adâncul de înserat albastru,
din care licărește drept candelabru astru.
Și-n mirosul tămâii material de greu,
te vei simți prin naos plutind în Dumnezeu.

STIHURI MONAHALE ÎN NOAPTEA SÂN-VINERII MARI

Doamne!
În toate bisericile în noaptea asta, după zacon,
Așternutu-ți-s-a prapurul Sfântului — oier peste năsălie.
Sufletele mohorăsc în prohod, lumânările-n fum, tămâia-n cenușe
Numai eu, cu prihană, stingher, înlemnit pe laviță cu lăicer din chilie,

ațintesc cum de-a valma-n năvală prin larga mea ușe.
vuiește din clopotnițe-n dangăt un zvon lung Priveghere.
Târziu, ca să pot să mă-nalț până la Tine cu
sufletească tăcere,

scot dintr-un afund de ruginit cufăr străvechi,
un ceaslov greu, tocit, cu pergamentul galben mucegăit!
Și-acum cirilic — strâmbele slove sub priviri mișunând,
au mișcat

ca niște șerpi — apocaliptici, ca niște șerpi negri și vii.
Și țipă cu durerea-Ți din urmă, îmi țipă-n urechi:
Eloi, Eloi, Lama Sabachtani!
Mă prăvălesc cutremurat
în nesimțire.
A sufletului dveră în lung s-a sfâșiat
ca-n ziua Ta de răstignire.

RUGĂCIUNE

Înfloritoare, Doamne, sufletul meu,
cum înfloresc salcâmii și mălinii,
înapoiază-mi credința în dar,
cum întorci zborul păsărilor călătoare.
Muncește-ntreagă suferința mea,
cum în trupul morților rodește plugul,
apoi înalță gândul pierdut,
fluture în floarea cerului de in,
și pregătește-mi sfârșit înseninat,
ca asfințitul blajin de azi.

(*Comornic*, 1925)

ALFRED MOȘOIU
(1890–1932)

RUGĂCIUNEA FLORILOR

Plăpând ghiocelu
Ieșind din zăpadă
Strigă: „Tatăl nostru..."
Ca lumea să-l vadă

„Care ești în ceruri..."
Șopti floarea-soare
Și-un val de lumină
Căzu pe răzoare...

Smerit, busuiocul
Când vântul îl mână
Și-i scutură roua
„Sfințească-se..."-ngână

Când „numele-ți" spune
Trist, Ochiul-de-bou,
Nu știi de-a fost șoaptă
Sau numai ecou...

Albastră ca cerul
O Nu-mă-uita

Spune: „'Mpărăția
Să fie a ta".

Și „Facă-se voia"
Suspină-o camee
Călcată-n picioare
Pe alba alee...

Când nuferii-n lacuri
Văd stele că sunt
Șoptesc: „Cum e-n ceruri
Așa și pe pământ..."

Și grâul când moara
Vuiește întruna
A zis: „Pâinea noastră
Cea de totdeauna"

Iar nalba și gura —
De-leu, amândouă
La fel rugătoare
Răspund: „Dă-ne-o nouă..."

Cu gândul la fluturi
Stau rozele-n glastre
Și spun: „Iartă nouă
Păcatele noastre..."

„Precum noi iertăm
Greșiții" încet
Răspundea garoafa
Uscată-n buchet.

Și crinii, podoaba
Fecioarei cinstite
Șoptesc: „Nu ne duce
Pe noi în ispite..."

Iar spinii, ce-odată
Martorii îi purtară:
„Și ne izbăvește
De cele..." oftară.

Și vântul pornește
Ecoul divin,
C-un freamăt pădurea
Răspunde: „Amin".

(*Sufletul grădinei* 1920)

ARON COTRUȘ
(1891–1961)

PSALM ROMÂNESC NR. 1

Tatăl Nostru, carele ești în cer,
dă-ne puteri din nepătrunsul tău mister!

Sfințească-se, prin timp și peste timp, numele Tău,
peste bine și rău!

Facă-se de-a pururi voia Ta de neînfrânt
precum în cer, așa și pe pământ!

Vie a Ta așteptată împărăție
și peste această robită Românie!

Pâinea noastră, tot mai rară și amară,
ca pe mama cerească dă-ne Tu iară!
Dârji să-ți putem aștepta judecata,
Printre aduși de vânturi cu pistoale gata!

Păcatele toate ni le iartă de-a valma!
Iartă-ne scrâșnetul și iartă-ne sudalma!

Și dușmăniile aspre, ce-n suflet ni s-ascund,
Ca haiduci fulgeratic prin păduri fără fund!

Tărie dă-ne și răbdare neclintită,
de la noi să alungăm orice ispită!

Și orice fugarnic cutremur de groază:
Dușmanii să nu poată în genunchi să ne vază!

Din ghearele căpcăunilor și din furtună,
inima fă-ne-o să iasă mai bună!

Și-n țara preschimbată-n oarbă închisoare,
neamul să crească mai dârz și mai tare!...

Și ziduri să dureze, de neclintit,
între noi și între Răsărit!

Din Carpați de-ntuneric, ușor ca un fulg,
spre Tine, o, Doamne, aș vrea să mă smulg,
după ce mi-oi duce, străin printre străini,
pentru-ai mei, pân' la capăt, coroana de spini.

MĂ RĂSUCESC, MĂ ZBAT

Mă răsucesc, mă zbat în gol, în glod...
gându-mi — fie nevăzut — mi-l înnod, mi-l deznod,
patimi flămânde mă mușcă, mă rod...

Doamne, găsi-voi spre tine vreun pod,
pentru foamea-mi din cer,
pentru pașii-mi ce-n gloduri s-afundă și pier,
pentru trăirea-mi fără flori și fără rod?!

Ca un haiduc
zdrențuit de plumbi, olog, năuc

la răscruci sudorile de foc mi le usuc
și-mi înfrân pornirile ce spre abis mă duc...

Doamne, Doamne, încotro s-o apuc?!

(Peste prăpăstii de potrivnicie, 1995)

ORESTE GEORGESCU
(1891–1918)

ÎNVIERE

M-am regăsit, O, Doamne, ce mare e, ce sfântă
Puterea Ta! Sunt iarăși acel ce-am fost. Îmi cântă
În suflet Paradisul cu îngeri și cu sori.
Mă simt ușor. Am aripi și fruntea mea cu flori

Din nou e-ncununată! Și, soare, soare, soare!
Se-nalță pretutindeni cântări de sărbătoare!
Lumină! Inocență! O, Doamne! cum aș vrea
Să pot a-ți spune toată recunoștința mea!

Dar nu găsesc cuvântul! Smerit rămân în fața
Acestei taine sfinte ce mi-a schimbat viața.
Sunt iar curat ca neaua, mai alb, mai nepătat!
Mi-e inima un templu — fii, Doamne, lăudat!

Nimic nu mă-nspăimântă, căci am credință-n Tine.
Credința mea întreagă o ai, O, Doamne! Cine
A fost nelegiuitul, tâlharul care a spus
Că nu-ți auzi copiii din țărmul Tău, de sus?

Cine-a-ncercat să spargă a cerului splendoare
Cu pietre și s-azvârle noroiul lui în soare?

Atâta bunătate orbește mintea mea?
Copilul Tău, Stăpâne, de-acum va putea

Din nou să-nalțe, seara, o caldă rugăciune
Spre Tine. Tremur încă de tainica minune
Ce-n mine revărsat-ai. Puterea, slava Ta
Îmi pune psalmi pe buze: simt iar că voi cânta!

O, câtă fericire! Cânta-voi cu natura,
Cu apele și vântul... Întâmpina-voi ura
Cu zâmbet de iubire și c-un duios salut
Îmbrățișa-voi, Doamne, pe cerșetorul slut!

Sunt iarăși al vieții. Putea-voi să cutreier
Cu păru-n vânt pe câmpuri; s-ascult un râu, un greier,
O frunză... Toată firea putea-voi s-o adun
În ochii mei și visul din nou să-mi încunun

Cu farmecele Tale, cu-a Ta nemărginită
Splendoare care cade din cer, în strălucită
Cascadă și-nvestmântă pe cel din urmă om!
Al Tău rămân, Stăpâne, Tu care-n-tr-un atom

Ești tot atât de mare și veșnic ca-ntr-un astru.
O, suflete, privește: deasupra cer albastru,
Lumină nesfârșită, senine zări de vis
Și-n jur cât poți cu ochii s-ajungi, un câmp deschis.

O, suflete privește: e raiul primăverii!
Ascultă ce vibrare! E glasul Învierii,
E muzica din sfere! O, cât de-nălțător
Cutremură văzduhul! Cum crește larg, sonor...

Cum crește-n tine toate pornirile de ură,
Cum mângâie, cum stinge durerile, cum fură
Simțirea Ta întreagă, topind-o în azur —
O, cât de jos căzuseși și-acum cât ești de pur!

(*Poezii*, 1911)

ADRIAN MANIU
(1891–1968)

BISERICA NEAGRĂ

Locaș de rugăciune, ca un vapor în ceață
Sub luna-nchisă-n cearcăn bătut pe infinit.
Alături de ruină un măr bătrân, rănit,
Întinde vine negre, lipsite de viață.

O pasăre din neguri cânta — părea că spune
Din întuneric jalea, scânteie de cleștar,
Deodată căzu rouă de stele în altar
Și-a fost suptă umbra subit de bolta de cărbune.

Coșciugul celei care e-n beznă îngropată,
Alb pogora pe umeri în fund de cripte reci
Călugării și cioclii cu ochi adânci și reci...
Se risipesc, sting torțe, aruncă o lopată.

Dar sus de tot în turlă, un clopot de aramă
Smucit de-un preot negru, se vaietă întruna.
În ceruri mohorâte se descompune luna
Și-n fire, lungi, cernite, durerea își destramă.

Zbură privighetoarea. Tăcerea țese șoapte
Pe gurile de clopot deschise în corolă.

Din turla-n care luna a pus aureolă
De-acolo negrul preot stă azvârlit în noapte.

RUGĂCIUNE

Înflorește, Doamne, sufletul meu,
cum înfloresc salcâmii și mălinii,
înapoiază-mi credința în dar,
cum întorci zborul păsărilor călătoare.
Muncește-ntreagă suferința mea,
cum în trupul morților rodește plugul,
apoi înalță gândul pierdut,
fluture în floarea cerului de in,
și pregătește-mi sfârșit înseninat,
ca asfințitul blajin de azi.

LUMINĂ VIE

Au fost aruncate coji de ou în râu
să vestească blajinilor, subt pământ, Învierea.
A început să cânte ciocârlia-n grâu,
s-a risipit în lumină tăcerea.

Numai un cârd de copii, bocind,
duc spre fântâni păpușa de lut,
plângând pe împăratul, zeu necunoscut,
în descântece sfârșite, chiuind.

Pe arături proaspete picături de cer:
pâlcurile nesfârșite de albăstrele.

Sus, departe, au venit rândunele,
jos, păianjeni mari, se târăsc grape de fier.

Iar soarele, din ce în ce mai đogoritor,
dezmiardă pământul greu, care trudnic naște
din frunze putrede și glodul iernilor,
în sunetul clopotului de Paște.

Și numai împăratul îngropat de copii
se odihnește lângă blajini pentru veșnicii.

STEA DE IARNĂ

Cea mai frumoasă stea e de hârtie
În stea e toată povestea lumii zugrăvită,
așa cum a fost și o să mai fie,
poveste în veci neîncepută și nesfârșită.
Uite Precista cu sânul mic
alăptând puiul dumnezeiesc
vitele spre iesle aburesc
și regii Răsăritului nu mai zic nimic.
Aduc aur celui ce nu vrea bogăție,
aduc tămâie celui ce nu e floare.
Cine primește steaua strălucitoare,
steaua sfântă — steaua de hârtie?
Toată ninsoarea e acum stele,
toate stelele merg colindând.
Cântece vechi — fragede pentru gând —
Cea mai frumoasă stea a pornit la drum:
cine primește steaua frumoasă?
Frig și durere în suflet se lasă
Moare un prunc în cântec și-acum.

(*Scrieri*, I, 1968)

CUPRINS

Cuvânt înainte V
Notă asupra ediției XI

ANONIM (Secolul al XV-lea)
Cântecul lui David 12 1
NICOLAE OLAHUS (1493–1568) 2
Rugăciune 2
PETRU CERCEL (c. 1545–1590) 3
(Rugăciune) 3
VARLAAM (?–1657) 6
Laudă ție, Doamne! 6
DOSOFTEI (1624–1693) 7
Psalomul lui David, 21 7
Psalomul lui David, 101 11
ANTIM IVIREANUL (c. 1660–1716) 16
(Versuri la blazonul Mitropolitului Antim) 16
IANACHE VĂCĂRESCU (c. 1740–1797) 17
Cea dintâi moliftă dă rugăciune către Sfânta Fecioară 17
SAMUIL MICU KLEIN (1745–1806) 21
Cântare jalnică către sfânta de
Dumnezeu Născătoarea (*Fragment*) 21
NAUM RÂMNICEANU (1764–1838) 23
Rugăciune 23

VASILE AARON (1770–1822) 27
Patimile și moartea Domnului (*Fragment*) 27
IANCU VĂCĂRESCU (1792–1863) 29
Rugăciune 29
ANTON PANN (1797–1854) 30
Cântarea 15 30
I. HELIADE RĂDULESCU (1802–1872) 32
Cântarea dimineții 32
Rugăciunea de seară (*Fragment*) 35
VASILE CÂRLOVA (1809–1831) 36
Rugăciune 36
GRIGORE ALEXANDRESCU (1810–1885) 42
Rugăciunea 42
PICU PĂTRUȚ (1818–1872) 45
Viers la 25 martie, la Buna Vestire 46
Viers în dumineca înaintea Nașterii (*Fragmente*) 47
Viers 3 la 1 ianuarie. Învățătura praznicului 49
VASILE ALECSANDRI (1821–1890) 54
Cristos a înviat 54
DIMITRIE BOLINTINEANU (1825–1872) 55
La Isus pe cruce 55
Fecioara Maria 56
GEORGE CREȚEANU (1829–1887) 58
Rugăciune 58
B.P. HASDEU (1838–1907) 60
Mater Dolorosa 60
MIHAI EMINESCU (1850–1889) 61
Rugăciune 61
Răsai asupra mea 62
Învierea 62
Dumnezeu și om 64
ALEXANDRU MACEDONSKI (1854–1920) 67
Un vis profan 67
De-mi spui 67

AL. VLAHUȚĂ (1858–1919) 69
Sonet 69
Hristos a înviat 69
DUILIU ZAMFIRESCU (1858–1922) 73
Ghetsemani 73
TRAIAN DEMETRESCU (1865–1896) 75
În ochii lui 75
GEORGE COȘBUC (1866–1918) 77
La Paști 77
Isus la împăratul 79
Colindătorii 81
Psalm 83
ELENA VĂCĂRESCU (1866–1947) 84
Rugăciune 84
Rugăminte 85
IULIA HASDEU (1869–1888) 86
Singurătate 86
CINCINAT PAVELESCU (1872–1934) 89
Legile eterne 89
G. TUTOVEANU (1872–1957) 91
Iartă-i 91
DIMITRIE NANU (1875–1943) 92
Învierea 92
St. O. IOSIF (1875–1913) 94
Isus 94
Rugăciune 94
MIHAI CODREANU (1876–1957) 96
Solul Golgothei 96
Rugăciunea unui creștin 97
Răstignire 98
Maria Magdalena 98
IULIU CEZAR SĂVESCU (1876–1903) 100
Rugăciune 100

ELENA FARAGO (1878–1954) 101
Rugăciune 101
TUDOR ARGHEZI (1880–1967) 102
Psalm 102
Psalm 104
Psalm 105
Psalm 105
Rugă de vecernie 106
Duhovnicească 108
De Paști 109
Colind 110
PANAIT CERNA (1881–1913) 112
Isus 112
În fața altarului 115
OCTAVIAN GOGA (1881–1938) 116
Rugăciune 116
Isus pe valuri 118
Lăcaș străbun... 120
ION MINULESCU (1881–1944) 123
Rugă pentru ultima rugă 123
I.U. SORICU (1881–1957) 125
Tropar 125
PAN. HALIPPA (1883–1979) 126
Isus pe cruce 126
CORNELIU MOLDOVANU (1883–1952) 127
Rugă 127
DONAR MUNTEANU (1884–?) 128
Bisericuță 128
Noaptea Învierii 129
Misteriosul stol 130
V. VOICULESCU (1884–1963) 131
Părinte, unde să te caut? 132
În grădina Ghetsemani 132
Isus pe ape 133

Cina cea de taină 134
Pe cruce 135
Aşijderi crinului 136
Aşteptare sub cortul pustiei 137
Isus din copilărie 138
Florii 140
Cheia de aur 140
Urcuşul 141
Rugăciune 142
Căzut pe piatră 142
Toiag de înger 143
Doamne 144
Centrul eternei gravităţi 145
Colind 145
Inimă a lui Dumnezeu 147
AL. T. STAMATIAD (1885–1956) 148
Psalm 148
HORIA FURTUNĂ (1886–1952) 150
Noaptea de Crăciun 150
GEORGE GREGORIAN (1886–1962) 152
Tatăl nostru 152
Părinte 153
În faţa lui 154
La poarta din urmă 156
Povestea Crăciunului 157
EMIL ISAC (1886–1954) 159
Dumnezeu 159
VASILE MILITARU (1886–1959) 162
Iisus e viaţa 162
ION BUZDUGAN (1887–1967) 164
Jucăria lui Isus 164
BARBU NEMŢEANU ((1887–1919) 165
Lui Crist 165

N. BUDURESCU (1888–1974) 16
Icoană îndurerată 16
N. DAVIDESCU (1888–1954) 16
Arătare 168
Răzvrătire 168
Rugăciune 170
Rugă 172
ARTUR ENĂȘESCU (1888–1942) 174
Lui Crist 176
Balada crucii de mesteacăn 176
ALEXIE MATEEVICI (1888–1917) 178
Hristos a-nviat 180
Pe aripi de ceară 180
MIHAIL SĂULESCU (1888–1916) 181
Nemuritorul 182
NICHIFOR CRAINIC (1889–1972) 182
Rugăciunea 184
Iisus prin grâu 184
Rugă de toamnă 186
Troiță 187
Colind 188
Trudă 189
Cuvântul tău 190
Dezmărginire 191
Prinos 192
Vecernie 193
Lumânările 194
Rugăciune pentru pace 195
Călătorul 195
Cântecul potirului 197
VICTOR EFTIMIU (1889–1972) 198
Te-or dărâma, bisericuță veche 200
Darurile magilor 200
..... 201

SANDU TUDOR (1889–1960) 204
Concertire 204
Stihuri monahale în noaptea Sân-Vinerii Mari 204
Rugăciune 205
ALFRED MOȘOIU (1890–1932) 206
Rugăciunea florilor 206
ARON COTRUȘ (1891–1961) 209
Psalm românesc nr. 1 209
Mă răsucesc, mă zbat 210
ORESTE GEORGESCU (1891–1918) 212
Înviere 212
ADRIAN MANIU (1891–1968) 215
Biserica Neagră 215
Rugăciune 216
Lumină vie 216
Stea de iarnă 217

LECTOR: TRAIAN RADU
TEHNOREDACTOR: GEORGETA CÂRSTEA

Tehnoredactare computerizată:
UNIVERS ENCICLOPEDIC
LILIANA KIPPER, DIANA TATU

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen 2026